Nacionalna bezbednost i politika

Gospodar Duboke države

Osuđeni za ratne zločine i javnost

Veliko povampirenje

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; CG 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF cena 200 RSD

9 770353 802002 01305

VREME

broj 1360

26. januar 2017.

INTERVJU: VELIMIR ILIĆ

LONČAR, SPASOJEVIĆ, NAŠE SLIKE I PRILIKE

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

Knjige za 299 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena" u neku od knjižara „Delfi" i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.
Akcija traje od 20. januara do 16. februara 2017.

Đuzepe Katocela:
NE RECI MI DA SE BOJIŠ

Istinita priča o somalijskoj atletičarki koja se spremala za olimpijske igre u Londonu, a onda bežeći od rata i nasilja krenula migrantskom rutom ka Evropi, i utopila se nadomak Lampeduze. Potresna i uznemirujuća knjiga.

Barbara Liming:
ŽAKLINA BUVIJE KENEDI ONAZIS: NEISPRIČANA PRIČA

Biografija žene koja je postala jedna od ikoničnih figura XX veka, intiman uvid u život jedne najmanje shvaćenih ličnosti svog vremena, koja se tri decenije borila s posledicama traume atentata u Dalasu.

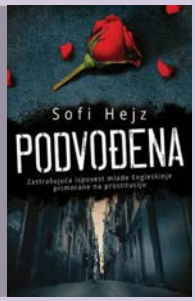

Pol Fišer:
PRODUKCIJA: KIM DŽONG IL

Da bi unapredio filmsku produkciju svoje zemlje, ministar propagande i budući predsednik Severne Koreje Kim Džong Il naredio je otmicu najpoznatije južnokorejske glumice i njenog muža, čuvenog reditelja. Bizarna i istinita priča o usponu mladog diktatora.

Sofi Hejz:
PODVOĐENA

Autobiografska knjiga žrtve trgovine ljudima, zastrašujuća ispovest mlade Engleskinje, zavedene, prevarene, odvedene u Italiju i primorane na prostituciju.

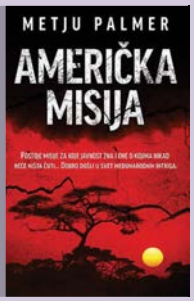
Džim Šepard:
KNJIGA O ARONU

Roman o Holokaustu, ispričan iz ugla dečaka koji s drugarima pokušava da se bavi krijumčarenjem kroz zidove oko Varšavskog geta i da izbegne deportaciju u logor smrti. Knjiga o ljubavi, herojstvu i zlu.

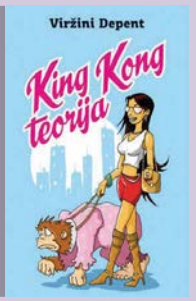
Metju Palmer:
AMERIČKA MISIJA

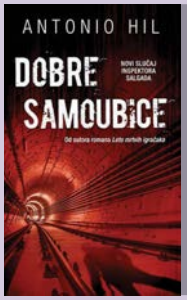
Roman američkog diplomate, političkog savetnika ambasade SAD u Beogradu, koji je, službujući prethodno u Kongu, učestvovao u razotkrivanju slučaja „krvavih dijamanata" i na temelju tog iskustva napisao ovaj politički triler.

Viržini Depent:
KING KONG TEORIJA

Autorka romana Kresni me, *koji je potom sama ekranizovala, u ovoj knjizi otvoreno i provokativno piše o sopstvenom iskustvu silovane devojke, prostitutke i autorke pornografskog filma.*

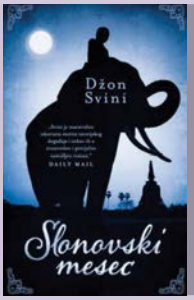
Antonio Hil:
DOBRE SAMOUBICE

Triler najboljeg španskog pisca krimića, čije knjige su označile povratak mediteranskog detektivskog romana na svetsku pozornicu. Istražujući jedno navodno samoubistvo, melanholični inspektor Ektor Salgado otkriva mrežu laži i korupcije.

Dejvid Bruks:
DRUŠTVENA ŽIVOTINJA

Knjiga poznatog američkog novinara i kolumniste Njujork tajmsa, zasnovana na psihološkim, neurološkim i sociološkim istraživanjima o čovekovom nesvesnom i procesima koji oblikuju način na koji jedemo, volimo, provodimo se i vezujemo za druge ljude.

Džon Svini:
SLONOVSKI MESEC

U jeku Drugog svetskog rata, britanski gospodari napuštaju Burmu, a šezdeset dvoje ostavljene anglo-burmanske dece, koju su tamošnje žene izrodile iz vezâ sa strancima, u strahu od japanske odmazde beže kroz prašumu ka dalekoj Indiji. Epska pripovest o hrabrosti i samilosti usred svireposti i razaranja, utemeljena na istinitoj priči.

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:
Delfi knjižara "Momo Kapor", Stanoja Glavaša br. 1, Beograd
Delfi knjižara, Immo Outlet centar, Gandijeva br. 21, Beograd
Delfi knjižara "SKC", Kralja Milana br. 48 (ulaz iz Resavske), Beograd
Delfi knjižara, Knez Mihailova br. 40, Beograd
Delfi knjižara, Makedonska br. 12, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar kralja Aleksandra br. 146, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar kralja Aleksandra br. 92, Beograd
Delfi knjižara, Vareška br. 4, Beograd
Delfi knjižara, Požeška br. 118a, Beograd
Delfi knjižara, TC Zira, Ruzveltova br. 33, Beograd
Delfi knjižara, Terazije br. 38, Beograd
Delfi knjižara, Glavna br. 20, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar Mihajla Pupina br. 181, Beograd
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Živka Davidovića br. 86, Beograd
Delfi knjižara "Miloš Crnjanski", Vase Čarapića br. 2-4, Beograd
Delfi knjižara, TC Zemun park, autoput za Novi Sad br. 124-126, Beograd
Delfi knjižara "Borča", Zrenjaninski put bb, Beograd
Laguna Klub čitalaca, Resavska br. 33, Beograd
Delfi knjižara, TC Big Shopping Center, Sentandrejski trg br.11, Novi Sad
Delfi knjižara, Zmaj Jovina br. 12, Novi Sad
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Miloša Obrenovića br. 12, Pančevo
Delfi knjižara, TC Rodić, Sremska Mitrovica
Delfi knjižara, TC Aviv park Zrenjanin Ul. Bagljaš Zapad br. 5, Zrenjanin
Delfi knjižara, Trg Sv. Teodora Vršačkog br. 5, Vršac
Delfi knjižara, Korzo br. 8, Subotica
Delfi knjižara, TC Shoppi, Segedinski put br. 88, Subotica
Delfi knjižara, Voždova br. 4, Niš
Delfi knjižara, TC Kalča, lam. E, lok. 11, Niš
Delfi knjižara, Kralja Petra I br. 12, Kragujevac
Delfi knjižara, Kneza Miloša br. 33, Valjevo
Delfi knjižara, Omladinska br. 16/1, Kraljevo
Delfi knjižara, Gradsko šetalište bb, Čačak
Delfi knjižara, Stari korzo br. 2, Požarevac
Delfi knjižara, Mirka Tomića br. 88, Kruševac
Delfi knjižara, Trg Svetog Save br. 46, Užice
Delfi knjižara, TC VIVO shopping PARK, lokal A10, Stevana Ivanovića bb, Jagodina
Delfi knjižara, Vojvode Milana br. 4, Gornji Milanovac

VREME
BROJ 1360
26. januar 2017.

06 Osuđeni za ratne zločine i javnost: Veliko povampirenje

09 Nuspojave: Nevolje sa iskustvom

10 Intervju: Velimir Ilić

16 Nacionalna bezbednost i politika: Gospodar duboke države

20 Špijunske tajne: CIA, Tito i Jugoslavija

22 **Zima na Dunavu: Ledolomce nema ko da plati**

26 Plivanje za Časni krst: Srbija je pobedila

28 Ubistvo kao reklama: Promotivni efekti atentata

31 Lisica i ždral: Tablična amnestija

KULTURA

32 **Najnovije iz Narodnog pozorišta: Vlada koja ćuti**

34 Intervju: Vladan Vukosavljević

35 Božidar Đurović: Ignorancija

36 Razgovori na Kustendorfu: Film je priča, emocija, san

39 Film: Prvi srpski rimejk

40 Intervju: Vladislava Vojnović

43 Roman: *Arzamas*

44 Ogledi: A nezahvalnici uporno pišu

45 TV manijak: TV autovanje

SVET

46 SAD: Burni start Donalda Trampa

48 SAD i Rusija: Hakerski rat

54 **Dosije: Globalni rizici 2017.**

59 Navigator: Miči mi se s naloga

60 Strip: Zabave dvadesetih

62 Vreme uživanja: Izlozi velegrada

Od sve one ledolomačke sile koju smo imali, pretekli su samo "Greben" i "Bor", s tim da je ovaj potonji, koji je u privatizaciji pripao "Prahovu", iz nekog već razloga ostao bez "vibro-pramca" – dodatka za razbijanje leda

PIŠE: ZORAN MAJDIN

Iako je 16. januara ove godine u Prvi osnovni sud stigla tužba protiv Narodnog pozorišta zato što je nezakonito raspisalo najnoviji konkurs za upravnika, Upravni odbor tužene kuće objavio je ovog ponedeljka, i Ministarstvu kulture i informisanja dostavio, listu sa četiri kandidata za novog upravnika. Time je prećutno potvrđeno da je izbor upravnika Narodnog pozorišta prestao da bude prevashodno tema kulture ove države

PIŠE: SONJA ĆIRIĆ

Istraživanja o globalizmu i antiglobalizmu, politici, migracijama, krahu i besu srednje klase, generacijskom jazu, četvrtoj tehnološkoj revoluciji, biznisu i "majčinom mleku politike"

PIŠE: MILAN MILOŠEVIĆ

Fotografija na naslovnoj strani: M. Milenković

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Jovana Prešić

redakcija
Dejan Anastasijević, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Radoslav Ćebić, Sonja Ćirić (kultura), Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Ana Ćuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

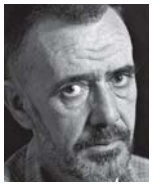
e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Igrale se delije nasred zemlje Belgije: Šta bi mogla da donese promena formata pregovora o Kosovu, o Vaciću, Velji Iliću i drugim Grčićima

Privođenje Nikolića u Brisel ima svrhu samo u tome da se sretnu Vučić i Tači, a da niko ne postavi formalno pitanje oko njihovih funkcija. Ubuduće, uz posredovanje kancelarija EU, sretaće se ovi najmoćniji ljudi i možda im se smeši i Nobelova nagrada za mir

U PRILOG VUČIĆEVOJ KANDIDATURI: JAK ČOVEK ZA TEŠKA PITANJA

Nije nemoguće da je faktorima koji se pitaju oko Kosova dosadilo "paradno rodoljublje" obe strane i da je to razlog što u trenutku kada ovaj tekst nastaje u krugu oko gospođe Mogerini sede poglavice, dok je Marku Đuriću, prvom briselskom golgeteru, zapalo da rešeta mrežu Miše Vacića, prepoznatog od ranije i od organa gonjenja, i koji je u utorak doživeo minute vorholovske slave: kod njega je to istina potrajalo sat, dva – bio je na televiziji, a na njegovom stolu u Kancelariji za Kosovo i Metohiju kad se vratio s TV N1 dočekao ga je otkaz!

No o Vaciću i "veljailić sindromu" nešto kasnije, vratimo se na Kosovo, via Brisel, gde oko već pomenutog stola sede i Hašim Tači i Tomislav Nikolić, uz standardne goste – premijere Isu Mustafu i Aleksandra Vučića. To što su Tači i Nikolić predsednici pregovaračkih entiteta nije garancija da će se u ovom krugu tu nešto krupno i dogoditi; biće to verovatno samo još jedna prilika da se paradira odlučnošću u odbrani nacionalnih interesa i šansa da se kaže ko je veći hadžija.

Naslućujem, međutim, da to označava promenu formata pregovora oko već uskislog kosovskog pitanja. Isa Mustafa nema, osim formalne, nikakvu moć na Kosovu, ali ni Tomislav Nikolić u Srbiji. Dva jaka čoveka su Tači i Vučić i, trenutno, jedino oni mogu da prelome tu stvar, pa ih i formalno treba dovesti za pregovarački sto u istoj ravni i sa sličnom ili istom vrstom uticaja i moći u svojim sredinama i političkim elitama.

To će biti jedan od razloga zbog kojih verujem da će Vučić i od strane Evrope biti poguran kao kandidat za predsednika Srbije.

Ubedljivom pobedom, pretpostavlja se, otvoriće se mogućnost za suštinske pregovore a Tačijev i autoritet Vučića, dopunski potvrđen na aprilskim izborima, bili bi kakva-takva garancija održivog rešenja i omogućili bi da se, uz veće ili manje gunđanje obe strane, neki suštinski dogovor i postigne.

Privođenje Nikolića u Brisel ima svrhu samo u tome da se sretnu Vučić i Tači, a da niko ne postavi formalno pitanje oko njihovih funkcija. Ubuduće, uz posredovanje kancelarija EU, sretaće se ovi najmoćniji ljudi i možda im se smeši i Nobelova nagrada za mir, što ne bi nikog začudilo kad se malo osvrnemo ko je sve u poslednje vreme dobijao ovo priznanje.

Zvuči cinično, ali to nije dovoljan razlog da se teza odbaci, a ne bi bilo ni prvi put da se kao mirotvorci pojave dojučerašnji huškači koji teško da mogu da nastave s politikom "ja tebi dron, a ja tebi voz". Uostalom, evropskoj birokratiji u vreme sve većih sumnji u njenu sposobnost i funkcionalnost potreban je neki brz uspeh i verovatno se tamo nekom briselskom strategu čini da je ovo najmekši trbuh u koji mogu udariti.

VORHOLOVSKA SLAVA: U SLUČAJU MIŠE VACIĆA TRAJALA JE SAT, DVA

Ne bi sve ovo što se događa s Mišom Vacićem bila neka važna tema, pre je to za neku burlesku, da se u njoj ne prelama način upravljanja i kadrovanja u Srbiji.

Već pomenuti Miša Vacić pretpostavlja da je dobio otkaz zbog gostovanja na TV N1. "Stvarno sam dobio otkaz. Samo me je sačekalo rešenje o raskidu ugovora na stolu. Nisam dobio obrazloženje, samo poziv da dođem u kancelariju", rekao je Vacić za B92.

"Draže mi je da dobijem ovo rešenje nego da trpim tiraniju i zulum, naročito ne nekog činovnika. Ne želim da se pravi sapunica od našeg odnosa. Od ljudi očekujem samo da drže reč", ocenjuje Vacić.

Lik je inače nekadašnji lider ultradesničarske organizacije "1389", koji je i osuđen na uslovnu zatvorsku kaznu zbog diskriminacije, a kaže da je sa Đurićem trebalo da deli

Foto: Marina Maksimović/ Tanjug

humanitarne paketiće za Božić, kao i da je očekivao od njega zaštitu nakon "medijskog linča".

Ta hajka je dovela do velikih problema, a Đurić je obećao da će se zajedno pojaviti u javnosti, kazao je Vacić.

Kako je naveo, Đurić je sve to mogao da reši, ali je umesto toga pod pritiskom medija "izneo konstataciju da je sve to izmišljotina".

"Mi smo imali odličan odnos", nastavlja Vacić, "meni ovo sve deluje kao da šiptarski lobi pred novu rundu pregovora igra na srpsku neslogu. Ništa nije slučajno, a nezdravo je da pričamo preko saopštenja i emisija, umesto lično. Nisam ja taj koji je rekao jedno pa drugo, on se uplašio da kaže da ja radim kod njega", rekao je Vacić i nastavio:

"Nemam problem sa Vladom Srbije, imam veliko poverenje u nju, ne mislim da ona ima veze sa ovim, već je ovo ishitreni čin jednog činovnika, koji se nije najbolje snašao. Sigurno neću u opoziciju zbog ovog sramnog čina, ali ću prema ljudima koji su mi zaboli nož u leđa redefinisati odnos."

PREVARANTI I PREVARENI: "NE LJUTI SE ČOVEČE"

Samo par dana pre toga i predsednik Nove Srbije Velimir Ilić u gostovanju na TV Šabac pominjao je "nož u leđa". Iskazao je nezadovoljstvo što Andrej Vučić, brat premijera Aleksandra Vučića, vršlja po Srbiji i kadruje i ucenjuje ljude na lokalu, i to ne samo po odborima SNS-a, nego i po odborima koalicionih partnera.

Tako se, kao što sam već pisao za sajt "Vremena", na velika vrata vratio političar iz serije "Kucamo na vrata zaboravljenih asova" i vrata Vučiću pokušava da zatvori s velikim treskom.

Ilić je, naime, poručio da "on nije Pokret socijalista (Vulinova stranka) da bude nečija podguzna muva" i da "ostaje svoj na svome".

Nije dugo potrajalo da bi se došlo do pravog razloga Ilićevog nezadovoljstva. On je, naime, prevaren u političkoj trgovini.

"Sa Aleksandrom Vučićem", kaže Ilić, "više nemam o čemu da pričam, a naprednjacima ništa ne dugujem. Imali smo dogovor koji su oni prekršili i videću da li ćemo biti u opoziciji i koga ćemo podržati na predsedničkim izborima."

To je za "Novosti" poručio lider Nove Srbije Velimir Ilić, koji tvrdi da je nezadovoljan statusom u koaliciji i navodi konkretan razlog:

"Vučić mi je obećao da ću voditi Koridore Srbije i dogovorili smo se da zbog toga ne budem poslanik. Od tada stalno izbegavaju da me puste da uđem u Koridore."

Ilić je rekao da mu Vučić sedam meseci priča kako će ga za sedam dana postaviti za direktora Koridora Srbije, dok u tom preduzeću cvetaju korupcija i kriminal. A onda se Velja zahuktao, o čemu opširno pišemo u ovom broju "Vremena".

E, sad, to je jedno od ključnih pitanja dugovečnosti koalicije okupljene oko Vučićeve stranke. Ja poznajem barem petoricu kojima je Vučić nešto obećao pa nije ispunio, dodajte sada tome i odnos Đurića prema Vaciću, a pitaj svevišnjeg šta su još oni koji su podređeni Vučiću obećavali naokolo i to ne samo oko političkih funkcija nego, i to najpre, oko lukrativnih ugovora u poslovima s državom.

Može se ispostaviti da to bude najjača opozicija ovima što su sada na vlasti. Sve je to slaba uteha za one koji bi da žive u pristojnoj Srbiji. Izgleda mi da su prevaranti i prevareni pravljeni na istu mustru.

Milorad Grčić, v.d. direktora EPS-a, zna odakle vetar duva, pa je izrazio duboko žaljenje što se Vučić naljutio na firmu, a prevareni građani mogu da se žale na uvećane račune za struju do kraja meseca. I njih mu je žao, ali, onako... ¶

VELIKO POVA

Ako Veselin Šljivančanin može da bude ne samo član SNS-a nego i aktivan promoter njihove politike, ako Momčila Krajišnika prima predsednik Srbije, onda se vladajuća garnitura nije, kao što pokušava da nas ubedi, promenila ni za nijansu u odnosu na one razularene radikale kakvi su bili devedesetih

Da li osuđeni ratni zločinac, po odsluženju zatvorske kazne, nastavlja da bude ratni zločinac? Pitanje zvuči kao misaona vežba za studente filozofije, poput "problema pustog ostrva": dva čoveka žive sami na ostrvu, jedan umire, a drugi obeća da će zalivati njegove biljke i kad ovog više ne bude. Nesretnik umre. Da li je ovaj što je preživeo u obavezi da zaliva biljke? Odgovori su razni, a misaone igrice daju nam svu slobodu ovog sveta u smišljanju mogućih odgovora. No, realne situacije su nešto drugo. Zato pitanje s početka ovog teksta nije nikakva filozofsko-etička mozgalica nego konkretna dilema pred kojom se nalazi ovo društvo.

OKRŠAJ U BEŠKI

Priču verovatno znaju svi: Srpska napredna stranka u Beški organizovala je tribinu na kojoj je trebalo da govore glumac Vuk Kostić i Veselin Šljivančanin, osuđen u Hagu za ratne zločine. Kostić je otkazao učešće. Aktivisti Inicijative mladih za ljudska prava upali su na tribinu naoružani pištaljkama i transparentima. Poštovaoci lika i dela Veselina Šljivančanina napali su ih, aktivisti su završili sa lakšim povredama, a razlupan je i automobil kojim su došli u Bešku.

"Kada je Šljivančanin počeo da govori, mi smo izvadili pištaljke, ali nismo pravili nikakv incident. Onda su na nas nasrnuli prisutni i obezbeđenje, koji su nas tukli rukama i nogama", ispričala je kasnije za medije Anita Mitić iz Inicijative mladih za ljudska prava. Tuča je nastavljena ispred Doma kulture u Beški, gde je održana tribina. Devetoro aktivista Inicijative je povređeno, dvoje je završilo u Hitnoj pomoći. Imaju rendgenske snimke koji dokazuju povrede. Na snimku koji je Inicijativa mladih postavila na Jutjub vidi se kako ih prisutni u publici šutiraju, guraju i čuje se da im psuju "majku ustašku".

Na kraju, nisu ispali ustaše, nego – fašisti. Vest o tome da su aktivisti Inicijative mladih napadnuti nije još ni objavljena, a informativna služba Srpske napredne stranke, poznata kao "brzopotezna", već je ispalila saopštenje da je grupa huligana prekinula njihovu tribinu u Beški i brutalno uznemiravala učesnike, i pozvala je nadležne da reaguju i zaštite slobodu govora i mišljenja u Srbiji: "SNS je šokirana fašističkim ispadima pojedinaca, koji se u javnosti predstavljaju kao aktivisti 'Inicijative mladih'. Naime, grupa huligana prekinula je večeras tribinu SNS koja se održavala u Beški i brutalno uznemiravala učesnike tribine, građane koji su mirno i dostojanstveno slušali govornike", navedeno je u saopštenju. Dodali su još da toj grupi huligana nije bilo dovoljno što su na najbrutalniji način pokušali da spreče slobodu govora, što su se nasilnički isprečili ispred govornice, "razvili svoje propagandne transparente, histerično duvali u pištaljke, već su i izbeglicama iz Krajine psovali srpsku majku i vikali im da su zločinci". SNS je pozvao nadležne državne organe "da privedu pravdi pomenute fašiste, i obezbede red i mir, i pozvala sve nadležne institucije da reaguju, i stanu u zaštitu slobode govora i mišljenja u Srbiji". Na kraju, niko nije priveden, očitovao se, a ko drugi, premijer Aleksandar Vučić, da kaže kako nije lepo da se prekidaju tuđe tribine i da je Inicijativa mladih organizacija koja se finansira "spolja" i "sa strane", što je legalno, ali "treba da se zna".

ESTRADNI ZLOČINAC

Nekoliko je stvari ovde problematično. Po ko zna koji put najveći broj medija najpre je objavio reakciju SNS-a, pa tek onda vest da se u Beški dogodio incident, a i tada pozivajući se na Televiziju N1. Dalje, najveća vladajuća stranka siktala je, režala i pretila sve dok premijer lično nije rekao – dosta. Konačno, najveći problem ovde nisu ni pištaljke ni upad na tribinu, pa ni neki imaginarni fašisti, nego – Veselin Šljivančanin. Ovaj tekst nastaje tačno sedam dana nakon "okršaja u Beški", a mi još uvek ne znamo šta je bila tema tribine u organizaciji SNS-a. Na pitanje o temi koje smo uputili upravo mesnom odboru SNS-a Beška (opština Inđija) nismo dobili odgovor, tako da zapravo pojma nemamo šta je Šljivančanin tamo pričao. Ko je i šta je Šljivančanin, podsetio je u rubrici "Komentar dana" na sajtu *vreme.com* Dejan Anastasijević: "On je 1991. bio major, komandant Gardijske brigade, elitne jedinice čiji je osnovni zadatak bio obezbeđenje Generalštaba JNA. Kada je Garda na jesen poslata u Vukovar, Šljivančanin je više vremena proveo u pres-centru u Negoslavcima, gde je držao lekcije o patriotizmu domaćim i stranim novinarima, nego na liniji fronta. Bio sam i ja tamo, i dobro ga pamtim: onako visok, plećat i brkat, predstavljao je impozantnu pojavu. Kada je grad 18. novembra pao, a pijani i razulareni dobrovoljci i rezervisti krenuli da ubijaju, siluju i pljačkaju civile, Šljivančanin nije ni prstom mrdnuo da ih spreči, osim što je nastavio da se šepuri pred kamerama. Pamtim ga kako se drao na službenika Međunarodnog crvenog krsta ispred vukovarske bolnice, dok su njegovi vojnici na zadnji izlaz izvodili pacijente, za koje se tvrdilo da su prerušene ustaše, i trpali ih u autobuse. Tek

MPIRENJE

Foto: Tanjug

Foto: Reuters

POČASNI GOSTI: Veselin Šljivančanin na tribini SNS-a u Beškoj; Momčilo Krajišnik i Tomislav Nikolić; Biljana Plavšić i Milorad Dodik

par godina kasnije saznalo se šta je bilo s njima: Šljivančanin ih je isporučio Šešeljevim dobrovoljcima, koji su ih na poljoprivrednom dobru Ovčara pobili sve do jednog, ukupno 261 čoveka, uključujući žene, dečake i starce. Zbog toga je 2003. godine uhapšen i nakon sedam godina suđenja u Haškom tribunalu pravosnažno je osuđen na deset godina zatvora, posle čega je odmah pušten jer je dve trećine kazne odležao u pritvoru."

U periodu od 2010. do 2014, Šljivančanin se šetkao po televizijskim šou-programima na Televiziji Pink, a bogami, uslikalo ga je i s njim se narazgovaralo i na javnom servisu u emisiji "Balkanskom ulicom" autorke Vesne Dedić. Ni u jednom od tih programa niko ga nije pitao šta mu bi da omogući ubijanje ranjenika. Ne ide tako nešto uz lake note i zabavni program. Onda se Šljivančanin učlanio u Srpsku naprednu stranku i sve u šesnaest učestvovao u njihovoj prošlogodišnjoj predizbornoj kampanji. Šta god se trudio da bude danas, SNS će uvek ostati ćerka-stranka Srpske radikalne stranke. U prilog tome govori i ovo opštenarodno veselje u društvu "našeg uvaženog ratnog zločinca" (citat preuzet od Heni Erceg). U krajnjoj liniji, nije Šljivančanin predao pacijente vukovarske bolnice pokojnom Ivanu Đuriću, nego Šešeljevim dobrovoljcima. Novinarsko je prokletstvo što dugo i dobro pamtimo, pa moramo da podsetimo: nisu baš ni svi prethodnici SNS-a bogzna kako krili oduševljenje Šljivančaninom. Predsednik opštine Novi Beograd Aleksandar Šapić, još u vreme dok je bio član Demokratske stranke, sav ushićen slikao se sa Šljivančaninom i, kao kakva šiparica, požurio da sliku sa "srpskim herojem" okači na Tviter. Ispade Veselin Šljivančanin na kraju estradna zvezda, superstar među ratnim zločincima.

KRAJIŠNIK BEZ KRAJINE

Jedan vrlo poznati korisnik Tvitera sa ovih prostora na svom profilu stalno drži zakačen tvit: "Gde se brukamo danas?" Mogli bismo to da uklešemo na zgradu predsedništva Srbije po uzoru na moto »

Po ko zna koji put najveći broj medija najpre je objavio reakciju SNS-a, pa tek onda vest da se u Beški dogodio incident, a i tada pozivajući se na Televiziju N1. Dalje, najveća vladajuća stranka siktala je, režala i pretila sve dok premijer lično nije rekao – dosta

Sjedinjenih Američkih Država "E pluribus unum".

"Svetske agencije javljaju danas da se predsednik Srbije sastao sa 'osuđenim bosansko-srpskim ratnim zločincem' s kojim je razgovarao o zaštiti prava Srba koji žive u regionu Balkana" – ovako glasi vest agencije Beta od 11. januara ove godine. Tog dana je predsednik Srbije Tomislav Nikolić ugostio na Andrićevom vencu Momčila Krajišnika, predsednika, pazite sad: Asocijacije "Stvaraoci Republike Srpske". Bio je tu još i predstavnik Srba iz Crne Gore i akademik Slobodan Remetić. Otkud sad oni i gde iskopaše Krajišnika?

Vest kaže: predsednik Nikolić je sa svojim gostima razgovarao o načinima unapređenja kulturnih veza srpskog naroda na prostorima bivše Jugoslavije. Poseban akcenat stavljen je na položaj i zaštitu ljudskih prava srpskog naroda u zemljama regiona, kao i zaštitu ćirilice i srpskog jezika. Predsednik Nikolić je predložio da se u saradnji sa Srpskom akademijom nauka i umetnosti održi naučni skup o srpskom jeziku i pismu i prihvatio da bude pokrovitelj tog skupa.

Inače, ovom zgodom, predsednik Asocijacije "Stvaraoci Republike Srpske", Momčilo Krajišnik, dodelio je u ime Asocijacije predsedniku Nikoliću plaketu Oktobarska spomenica Republike Srpske 1991. Sutradan je isto odlikovanje utrapio i Vojislavu Šešelju, za veliki doprinos osnivanju Republike Srpske. Ta spomenica se, inače, dodeljuje u novembru, kada se održava nešto što se zove Svečani sabor Asocijacija. Zašto su Nikolićeva i Šešeljeva plaketa čamile u nekom gepeku do januara – ne znamo. Znamo, međutim, da je Momčilo Krajišnik u Haškom tribunalu 2009. godine osuđen na 20 godina zatvora zbog deportacije, prisilnog preseljenja i progona nesrpskog civilnog stanovništva kao zločina protiv čovečnosti. U presudi stoji da je bio član udruženog zločinačkog poduhvata čiji je cilj bio da se putem proterivanja nesrpskog stanovništva promeni etnički sastav dela BiH pod srpskom kontrolom. Po izricanju pravosnažne presude, prebačen je u zatvor u Velikoj Britaniji. Nakon isteka dve trećine kazne pušten je na slobodu 2013. godine.

Svega dva-tri dana od susreta sa Krajišnikom, Nikolića je izgleda udarila nostalgija za devedesetim godinama prošlog veka, pa je bubnuo kako će, ako treba, da ratuje za Kosovo.

Kad čovek pomisli na Mikija Mausa, prva naredna asocijacija mu je Šilja. Isto tako, kad se negde pomene Krajišnik, setimo se Biljane Plavšić. Takođe osuđena u Haškom tribunalu, posle odslužene kazne opredelila se da živi u Beogradu, daleko od očiju javnosti. Ne lezi vraže, u subotu 21. januara, "Politika" je objavila veliki intervju sa njom. Povod nije baš jasan jer je uglavnom pričala o Dejtonskom sporazumu, koji je, kao što znamo, potpisan u novembru 1995. Što bi neko u januaru 2017. o njemu išta pitao Biljanu Plavšić, nejasno je: jedini razuman odgovor je da se uredništvo "Politike" setilo da ona postoji nakon što je Nikolić primio Momčila Krajišnika, stvaraoca Republike Srpske.

POLITIKA KONTINUITETA

I tako, nakon odsluženih kazni, osuđeni za ratne zločine veselo cvrkuću u TV emisijama, šetaju po tribinama i daju intervjue za novine. Nakon Šljivančaninovog gostovanja u Beški, zaštitnik građana Saša Janković na Tviteru je izjavio da građanin koji je izdržao kaznu ima pravo da učestvuje na tribinama, te da organizator ima pravo da ga pozove. Iz perspektive zaštitnika građana, koji se stara o poštovanju zakona i ljudskim pravima svih građana, to je istina. Doduše, mučna i neizbežna, ali ipak istina. No, to nas vraća na pitanje sa početka teksta: da li su svi oni, odsluženjem kazne, prestali da budu zločinci? Pa, ne, zato što odslužena kazna ne poništava zločin. On i dalje ostaje kao dokazana činjenica. E tu stižemo do najvećeg problema u vezi sa tretmanom koji osuđeni ratni zločinci uživaju u današnjoj Srbiji. Ako Veselin Šljivančanin može da bude ne samo član SNS-a nego i aktivan promoter njihove politike, ako Momčila Krajišnika prima predsednik Srbije, onda se vladajuća garnitura nije, kao što pokušava da nas ubedi, promenila ni za nijansu u odnosu na one razularene radikale kakvi su bili devedesetih. Istina, više ne larmaju kao nekad, daleko su mirniji, ali očigledno je da se i danas drže starog društva. Što će reći, danas imaju svu političku moć u rukama, za razliku od onda, kad su je dobijali na kašičicu od Slobodana Miloševića. Zato nema potrebe da budu divlji i razularen kao onda. U tome je sva razlika. ¶

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

TEOFIL PANČIĆ

Nevolje sa iskustvom

Sistematsku laž, prezentovanu kao "alternativne činjenice", valja suzbijati dok je mala i slaba; posle je prekasno. Amerika to možda još ne zna, Srbija zna, ali joj to znanje više ničemu ne služi

Lepo je misliti da iskustvo rezultira mudrošću, ali to – u najmanju ruku – nije uvek tako; mnogo je lakše dokazati da iskustvo proizvodi rezignaciju. Ili bar neka vrsta iskustva: *iskustvo nemoći*, hajde da to tako nazovemo. Nemoć može imati razne forme, ali jedna od najdepresivnijih je nemoć pristojnog ljudskog bića pred čistom, drskom, bezobraznom i vrlo sistematskom laži. Laži u čijoj je srži fundamentalna ljudska bestidnost, apsolutni nihilizam. Dobro oklopljena, fundirana, moćnim sredstvima prenošena laž je kao odlično čuvana tvrđava: ne možeš joj, bratac, ništa. Nikada, ili bar za dugo, dugo vremena. Naime, jeste negde utešno da i najjače tvrđave naposletku padnu, ali koliko nedužnih do tada mora da izgine opsedajući njihove zidine?

Priča o laži, ili o nihilizmu "post-istine" kao totalnom projektu zamućivanja granica između stvarnosti i onog drugog, postala je globalna otkad živimo u bregzitizovanom i trampovanom svetu. "Amblematičan" je momenat u kojem ona Trampova PR osoba, ili šta je već, upadne u nadgornjavanje s televizijskim novinarom koji je trampovce uhvatio u masnoj i presnoj laži (oko broja prisutnih na inauguraciji), pa mu spokojno kaže da to što su tvrdili, eto, i nije laž nego "alternativne činjenice" (alternative facts). Stvar je, dakako, odmah globalno eksplodirala i sad se svi zgražavaju i ibrete, ali da vam kaže, dragi Ameri, neko ko u tim stvarima ima (žalosnog balkanskog) iskustva: oguglaćete brže i jače nego što sanjate. Ne svi, ali mnogi, verovatno većina. Bolji među vama i dalje će primećivati laž, ali će imati sve manje snage, a i sve manje prilike, da se s njom navlače i razvlače, između ostalog i zato što će laž postati toliko *normalizovana* da s tom poplavom niko neće moći da izađe na kraj. E, tog trenutka ćete biti prilično zadugo i prilično neopozivo poraženi. Ili možda nećete, hajde da vidimo i to; u svakom slučaju, mi ovde živimo u vašoj sasvim mogućoj i verovatnoj budućnosti.

Pogledajte samo koliko je neverovatnih, zaumnih, postiđujućih laži, krivotvorina ili nonsensa prosuto na Srbiju samo u poslednjih nedelju ili dve, i nikome ništa. Unutrašnji okupator srpskog društva, države, institucija i ogromnog dela javnog prostora naprosto je ozračio sve, a imunitet građanske većine na laž i ciljanu budalaštinu toliko je srozan da sada već gotovo sve može da prođe. Nije li ono kada ministar policije nazove žrtve fizičkog napada (na "Šljivančanin-tribini" SNS u Beški) nasilnicima i napadačima, pa bogme i fašistima, sjajan primer orvelovskog novogovora u kojem istina i laž veselo i rutinski zamenjuju mesta bez da trepnu? Naravno da jeste, ali nije to ono najgore, to je još i pena dana. Gadnije je što se već sasvim spontano i samorazumljivo laže o društvenim i istorijskim procesima i epohama, i to se laže sasvim implicitno, a opet otvoreno i otrovno, bez potrebe da se išta "kvalifikuje": dovoljno je upotrebiti određene termine, one koji su prethodnom *termičkom obradom* pocrneli do totalne ugljenisanosti.

Šta znači, recimo, insistiranje Vučićevo da su predsednički kandidati Janković i Jeremić "dosovski kandidati"? Vučić pri tome ne objašnjava šta bi to uopšte imalo značiti i zašto je to eventualno nešto loše. A ne radi to zato što mu to više nije potrebno: prethodna obrada tog termina dovela je do visokog stepena samorazumljivosti negativne konotacije jedne reči. Dakle, "dosovski" kandidati, to znači: kandidati prošlosti i propasti Srbije, iz koje Mi sada nesrećnu Otadžbinu mukotrpno izvlačimo.

Nevolja je jedino u tome što ovakva interpretacija sadašnjosti i bliske prošlosti zalazi mašala duboko u ezoteričnu oblast "alternativnih činjenica". Naime, činjenice koje nisu tako alternativne govore sasvim drugačije: Srbija devedesetih, ona kojom su vladali vučići, nikolići i dačići tokom svojih ranih radova, bila je zemlja koja je propadala i kopnila – rapidno, brzo, odlučno, radikalno, bez kompromisa. Nasuprot tome, Srbija dvehiljaditih, koju je iz rita i ruina preuzeo famozni DOS, bila je Srbija koja se oporavlja: sporo, kilavo, odviše kompromisno, ali ipak nedvosmisleno.

Projekat povratka na vlast jahača njene apokalipse postao je moguća, štaviše izgledna stvar tek onda kada su se "alternativne činjenice" raširile iz geta postojanih pristalica starih i novih radikala, socijalista i sličnih i postajale sve prihvatljivije u (malo)građanskom mejnstrimu, pre svega u infantilno-narcističkom sloju tzv. *razočaranih šetača*, koji je kod nas dominantan oblik pretenciozne skorojevićevštine. Oni su, svesno ili ne, "normalizovali" jednu radikalnu, totalnu, brutalnu laž; sve ostalo što je trebalo učiniti bilo je pitanje vremena.

Sada u toj laži, pardon, među tim "alternativnim činjenicama" živimo. Vučić više ne mora mnogo ni da grdi one koje vidi kao potencijalnu opasnost. Dovoljno je da kaže da su oni "kandidati DOS-a", i pavlovljevski refleks odgovarajuće izdrilovane tihe većine ostalo će obaviti sam. Tako izgleda život u okruženju u kojem laž više nije bizaran incident nego norma, merilo, pravilo, hegemon. Amerika je u tome još mlada, pa se čudi. Srbija je, šta da vam kažem, iskusna. A iskustvo, kažem, vam, ne donosi mudrost nego rezignaciju. Zato što laž mora da se suzbija dok je mala i slaba, a ne da se hrani i da joj se prinose žrtve, u nadi da će nekim čudom izrasti u nešto drugo, a ne u samu sebe. Kad poraste onda je kasno, ako ne zauvek, onda za mnogo, mnogo vremena. ¶

LONČAR, SPASOJEVIĆ, NAŠE SLIKE I PRILIKE

"Sećate se kada sam dobio pismo od Legije, pa me je onda MUP pritiskao što ga odmah nisam dao u policiju, nego sam ga dao Nebojši Čoviću? A ja sam za Zlatibora Lončara policiji dao izveštaj, i niko nije hteo ni da vidi slike, vikali su, ma daj, skloni te slike. Nisam sa Lončarem pričao, ali mi je viljuška na kolima prerezana i to je tako. Kako da imam zaštitu, kad nemam kome da se obratim? Ovde ako ste politički nepodobni, i kažete nešto protiv vlasti, vi ste u problemu"

O Zemunskom klanu, "Koridorima Srbije", koaliciji sa SNS-om, predsedniku vlade Aleksandru Vučiću, trange-frange politici i kraduckanju

Iako je raskol unutar vladajućeg SNS-a tema već godinama, do njega još uvek nije došlo. Ipak, koalicija okupljena oko SNS-a je načeta. U četvrtak, 19. januara, lider Nove Srbije Velimir Ilić je u intervjuu "Blicu" rekao da raskida saradnju sa SNS-om. "Nemam više šta da tražim sa ekipom lažova i prevaranata. Bio sam korektan i ćutao sam, ali neću dozvoliti da me neko ponižava", rekao je Ilić, navodeći da ga Vučić već sedam meseci "zavlači" za mesto direktora "Koridora Srbije", i da u njima "cveta kriminal i korupcija", zaključivši: "Znam zbog čega se sve ovo dešava. Za nekoliko dana sve ću obelodaniti, pa neka narod sudi. To je nešto veliko. Mom strpljenju je došao kraj."

U nedelju, 22. januara, Nova Srbija je održala sastanak predsedništva i izvršnog odbora stranke, a na konferenciji za novinare koja je usledila, Velimir Ilić je obelodanio fotografiju aktuelnog ministra zdravlja sa vođom kriminalnog Zemunskog klana Dušanom Spasojevićem (ubijen 2003. u akciji "Sablja"). Time su samo osnažene tvrdnje Dejana Milenkovića Bagzija i Miladina Suvajdžića sa suđenja 2006. da je Zlatibor Lončar 2002, tada lekar Kliničkog centra, na želju Dušana Spasojevića, injekcijom usmrtio Veselina Božovića, koji je ranjen u mafijaškom obračunu. Po Bagzijevim navodima, Lončar je za ovo ubistvo dobio stan kao nagradu, a ovu informaciju je potvrdio i drugi svedok-saradnik, Miladin Suvajdžić.

U februaru 2016, portal KRIK je otkrio da je Lončar za 30.000 evra kupio stan na Novom Beogradu od supruge još jednog "Zemunca" – najbrutalnijeg – Sretka Kalinića, samo deset dana nakon smrti pomenutog Veselina Božovića. Za devet meseci, po nalazima KRIK-a, Lončar je isti stan prodao za 50.000 evra. Nakon ovih svedočenja članova Zemunskog klana, Zlatibor Lončar je negirao da je izvršio ubistvo, a policija protiv njega nikada nije podnela krivičnu prijavu.

Iako otkriće ovakve fotografije predstavlja izuzetno atraktivnu vest, što za tabloide, što za ozbiljne novine, samo ju je list "Danas" u utorak, 24. januara, objavio na naslovnoj strani. Istog dana, predsednik vlade Aleksandar Vučić je izjavio da mu je ministar Lončar rekao "da je operisao oca jednog od tih ljudi, da su ga pozvali u kafić preko puta da se zahvale, i tamo je nastala ta slika. Da je nešto krio, verovatno se ne bi ni slikao." Tako, nakon pogibije sedmoro ljudi u helikopteru u martu 2015, Vučić još jednom "nije dao" Lončara,

Fotografije: M. Milenković

Za mene često kažu, znate, on je DOS-ovac. Zato sam imao problema sa vladom. A svi ključni ljudi u DOS-u su sada u ovoj vladi. I kako onda kritikuju DOS? Pa da nije DOS-a, ne bi imao ko da vodi ovu vladu. Ceo Dinkićev kabinet je tu, i Dinkić sa strane verovatno pomaže. Naravno, tu je i Đilasova ekipa, i Đilasu ništa ne fali, sve je u redu. Tu su i Beba Popović, i Vesić, i Siniša Mali, i Jelena Trivan, ko fali?

rekavši da mu veruje. Ujedno, Vučić nije objasnio podatak da je ministar Lončar specijalizirao opštu hirurgiju 2003, a da je iste godine u martu Spasojević ubijen, te da je fotografija morala nastati ranije.

Osim ove fotografije, Velimir Ilić je objavio i izveštaj radne grupe o izgradnji auto-puta E-80 između Niša i Dimitrovgrada, ulozi investitora "Koridora Srbije" i izvođača radova, grčke firme Actor. Radna grupa je osnovana rešenjem potpredsednice vlade Srbije i ministarke građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture Zorane Mihajlović, a u svojoj analizi ta radna grupa je zaključila da su ugovori sa grčkom firmom bili višestruko aneksirani, da Actor nema ni potrebnu radnu snagu, ni potrebne mehanizaciju, opremu i materijal za kontinuirano izvođenje radova, a da odgovorna lica u "Koridorima Srbije" nisu pratila i kontrolisala dinamiku izvođenja radova, niti su primenjivala kaznene odredbe prema grčkoj firmi, čime su "povećani šteta i troškovi investitora, odnosno države".

Ministarka Zorana Mihajlović je tim povodom u utorak izjavila da je Ilić "javnosti predstavio radnu verziju izveštaja u kome se analiziraju problemi na Koridoru", a dan ranije, Ministarstvo saobraćaja se zapitalo otkud Velimiru Iliću ovaj dokument, i zatražilo od Tužilaštva za visokotehnološki kriminal da pomogne u utvrđivanju na koji način je Ilić došao u njegov posed.

U razgovoru za "Vreme", Velimir Ilić tvrdi da je zbog fotografija zemunskog klana i ljudi sa kojima su se sastajali pokušano njegovo ubistvo, tako što mu je najpre "pauk" odneo vozilo na nekoliko sati. Tada mu je, kako kaže, presečena "viljuška" na škodi superb, zbog čega mu je u vožnji otpao levi prednji točak. Ujedno kaže i da je ponovna saradnja sa SNS-om nemoguća, ali da Nova Srbija neće rušiti vladu.

"Bile su priče po medijima da ja nemam poverenje u stranci. Tražio sam da se glasa na glavnom odboru, i svi su jednoglasno bili za mene, izuzev Dragana Jovanovića, koji je bio uzdržan. Doneli smo odluku da mi nećemo rušiti vladu, jer smo bili sa njima u koaliciji, ali smatramo da nismo ni u kakvoj obavezi prema toj vladi, jer nisu ispunjeni dogovori koji su bili postignuti", kaže Ilić.

"VREME": Koliko sada imate poslanika u Skupštini?

VELIMIR ILIĆ: Sada imamo četiri poslanika, jer je Dubravka Filipovski otišla vrlo nekorektno, ali, šta da radimo. Hteli su ljudi sa strane, iz SNS-a, da se umešaju

O kraduckanju

"VREME": Kada je govorio o vama, Aleksandar Vučić je rekao da "hoće struku, a ne trange-frange poslove". Kako ste to shvatili?

VELIMIR ILIĆ: To me je pogodilo kao čoveka. Ja sam tolike investicije uradio u Srbiji, preko 4000 km puteva, to nije ništa rađeno trange-frange, nego je sve bilo zvanično, i dobro, i sve po sto puta provereno. Ne znam šta mu to znači. Kao, želi struka da radi posao. Ako ja sa 37 godina struke u građevini nemam dovoljno iskustva, i posle tolikih investicija i mandata kao ministar građevine i urbanizma, onda ja ne znam ko je stručan.

Možda je mislio na vreme dok ste bili ministar za kapitalne investicije – zbog dela iz ovog perioda je uhapšen Branko Jocić, tada direktor "Puteva Srbije", i to su ga teretili za velike sume.

Ma, to nema veze nikakve sa Ministarstvom. Jocića terete za neka klizišta, ne znam, u Podrinju...

On je bio u vašoj stranci.

Kakve to veze ima. To je sve dokazano i provereno, i to nisu neki veliki problemi. Tada je najveća afera bila drumska mafija, i to je pohapšeno.

Tada ste vi rekli ljudima da ne treba toliko da kradu, nego da kraduckaju.

Ne, ja sam im rekao da sam mislio da kraduckaju na naplati putarine, a da oni mnogo kradu. Oni su krali dve trećine, a jednu trećinu davali državi. Krađa je bila ugrađena u softver, jer su se iz toga finansirali ratovi, paravojne formacije. A kada je uhapšen Milošević, sa tim se nastavilo. Ali, tada nije novac išao na oružje i kupovinu nafte i paravojne formacije, nego se kralo. I to je tačno. Mi smo brojanjem saobraćaja videli da kamioni ulaze, i nigde ne izlaze. Tačno je, dao sam izjavu, "ja sam mislio da malo kraduckate", hajde, ono, za doručak, nešto sitno. Naplata putarine je bila tada oko 70 miliona, a nakon svega toga je porasla na 205 miliona, bez povećanja putarine. Zamislite koliko se kralo, to je bila katastrofa. Sad svi zloupotrebljavaju tu izjavu, a to je bila prava, narodska izjava – ljudi, ja sam mislio malo nešto, sitno, 'ajde – ali kad smo videli koji je to obim krađe, mi smo se, što kažu, iznenadili.

Jeste li vi čuli nekog ministra da nešto kaže? Imate samo jednog čoveka koji govori za sve. Svi ministri ćute. Imate jednog eksperta koji je ekspert za sve. On zna i poljoprivredu, i građevinu, zna i kako se koji mašinovođa zove, iz kog je sela. Sve čovek zna, šta će mu ministri

i da nam vode stranku. Nudili su prvo meni da pređem u SNS, da *pro forme* budemo stranka, ali da budemo deo SNS-a. Ja to nisam prihvatio, pa se posle išlo po svaku cenu da se ja smenim. To mešanje u rad stranaka u koaliciji nije korektno. Uzeli su nam predsednika gradskog odbora pred izbore u Kraljevu, obećali su mu da će da bude gradonačelnik, pa su ga, naravno, ispalili. Uzimali su nam mnoge ljude u Velikom Gradištu, vrbovali, obećavali posao. A ima tu i ljudi koji su imali "saobraćajke", čovek je ubio čoveka kolima, pa se to sad drži u fioci mesecima i godinama, ne presuđuje se...

Na koga mislite?

Na Dragana Jovanovića iz Topole. On ne može više da bude aktivan poslanik. On ima i falš diplomu, tvrdi da ima završen Mašinski fakultet, a nikad ga nije upisao. I onda on, jadan, mora to da odrađuje i ja ga razumem. On se sad bori rukama i nogama, a ne zna gde je diplomirao, kada i u kom gradu. To je prevara i birača i javnosti. Dubravka Filipovski je imala neku aferu sa nekim kineskim igračkama, za obdaništa i škole po Beogradu, i to je zataškano. I sad to mora da se odradi, ti ljudi su ucenjeni.

Pominjali ste u intervjuu za TV Šabac da je Andrej Vučić učestvovao u tom mešanju u vašu stranku.

Da, ili on šalje ljude, ili direktno dođe. Ljudima se nudi novac. Evo, sad na predsedništvu stranke, ljudi su javno izneli da im je nuđen novac, funkcije, ali oni su ostali lojalni. Naravno, neki pokleknu, koji nemaju čiste biografije, koji imaju neke probleme, oni moraju da prihvate saradnju jer budu ucenjeni.

Da li ste prijavili to nekome? Policiji?

Pa ne, ja sam evo prijavio policiji da mi je neko presekao viljušku na kolima, i policija već dvadeset dana daje neka saopštenja da se ja nisam odazvao pozivu, što nije tačno.

Policija je saopštila da ste se vi pogrešno parkirali, pa su vam zato odneta kola.

Ma nije tačno. Imam svedoke, nismo parkirali na mestu za invalide, nego smo parkirali pored njega. I onda je pauk došao i odneo kola, i vratio ih u 11 sati uveče, a da nije ni kaznu naplatio. I sad, pošto je istraga u toku, da bi pokrili to što su odneli kola, otišli su pre neki dan kod tog domaćina kod koga smo bili, da formalno plati neku kaznu, da bi imali neki papir da su tu kaznu naplatili. Išli su kod mehaničara koji je slikao i pregledao auto, i pritiskali ga – kako je smeo da slika i da daje izjave? Čovek kaže da je presečeno brusilicom, i vidi se to. Ja sam bio u zvaničnom servisu Škode, gde su mi stručnjaci rekli da se nigde nikada nije dogodilo da se otpozadi prereže viljuška, da je to nemoguće.

Čekajte, to vi govorite da je neko hteo da vas ubije?

Pa, naravno. Ja tražim da veštači Mašinski fakultet, a ne policija, i da se preispita kako je odneseno vozilo i šta je sa njim bilo – ono je uvek bilo ili u garaži, ili na ulici, ali je uvek neko bio u kolima, ili oko kola. Dakle, to što je presečeno nije moglo da se uradi, jedino je moglo tada, kada su odneli auto. Sve sam ja to ispričao policiji. Ali, vi znate da sam ja imao neke fotografije iz Šilerove, i nekome nije bilo drago što ih imam. Ja sam to i obelodanio, ali vidite da niko od medija to ne sme da objavi.

Vi ste u nedelju pokazali fotografiju na kojoj se nalaze Zlatibor Lončar i Dušan Spasojević, ali ste pomenuli da imate još takvih fotografija. Šta još imate?

Pokazao sam sve, nego nisu objavili. Ima još tu, ceo Zemunski klan, ovaj doktor Risović što je pobegao u Kanadu, što su rekli da je vršio neka ubistva zajedno sa Lončarom, tu je i kum Nenada Čanka, Nenad Opačić...

Pominjali ste i Vojislava Šešelja, da se i on slikao sa Zemunskim klanom?

Jeste, ali nemam tu fotografiju više, ukradena mi je, obijen mi je auto, a nisam napravio kopiju. Mnogo tu ima ljudi koji se prepoznaju, i znam da sam sad ušao u problem. Potom, tu je i taj izveštaj o radu "Koridora Srbije". Ja sam odbio da prihvatim da budem u "Koridorima", jer nisam hteo da ih prihvatim u stanju u kojem su sada. Taj izveštaj je uradila radna grupa koju je napravila Zorana Mihajlović, i tamo lepo piše koje su sve malverzacije rađene. Ja nisam ništa izmislio, samo sam pokazao taj izveštaj, ali sad oni pitaju, otkud taj izveštaj kod mene. Pa valjda, ako je trebalo da idem tamo, za direktora, ako je to bio dogovor... Ja sam pronašao taj izveštaj i snimio stanje. Tu se vidi da su dva puta davani avansi, da je plaćeno duplo više po situacijama nego što je izvedeno. Kako je moglo da se to plaća, ko je bio nadzorni organ? Bane Ivković je sa svojom ekipom to tehnički pokrivao. Naravno, vi znate čiji je kum direktor "Koridora Srbije" Dmitar Đurović.

Nebojše Stefanovića?

Jeste, i ima njegovu zaštitu. I sad sam ja ušao u problem raznih progona, raznih bezveznih priča, koje se godinama provlače. Mi koji smo u politici ne smemo ništa da kažemo o činjenicama. U kakvoj državi mi to živimo?

Zašto ne biste smeli da kažete?

Pa evo, rekao sam, pa kako sam prošao?

Dobro, ali kada vam je, kako kažete, presečena viljuška na automobilu, »

tada još niste ništa rekli.

Da, ali, znali su da ću da kažem. Rekao sam šta ću da objavim, jer je to jedini način da se zaštitim, da kažem zašto me jure. Ispada da sam neka budala koja izmišlja da mi je neko isekao viljušku na automobilu, da sam paranoičan. Nije tačno. Ja znam šta je razlog, ali niko ništa ne preduzima. Niko neće da mi pomogne, ko će da me sačuva od toga?

Jeste li tražili pomoć, da li ste tražili zaštitu od policije?

Pa kako nisam, imao sam i policijsku zaštitu, pa je Nebojša Stefanović to sklonio. Sad mi inspektor u MUP-u kaže da je skupo veštačenje na Mašinskom fakultetu. Pa neće valjda saobraćajac da mi veštači?

Znači, vi ne verujete policiji.

Ne verujem nikome, hoću da Mašinski fakultet veštači, neka stručni ljudi potpišu, i želim da to dostavim fabrici Škoda. Oni žele da je vide u kakvom je viljuška stanju, jer je tehnički nemoguće da se tako sama prereže od sebe.

Odakle vama te slike?

Te sam slike dobio odavno. Ljudi u BIA su posvađani. I u policiji ima mnogo onih koji se svađaju. Dostavljali su te slike pojedinim političarima. Znam da ima još onih koji imaju iste te slike, ali se niko ne javlja.

Znači, neko iz BIA je raznim političarima slao te fotografije?

Tako je. Slali su ih u poštanske sandučiće, na kuće...

Kada je to bilo?

Kada je Lončar imenovan za ministra. Svi su ćutali, niko ih nije pokazao, niko nikom nije smeo ništa da kaže.

Otkud onda znate da su i drugi dobili te slike?

Znam, zato što sam ih kod nekih i viđao. Evo, moj poslanik Jovanović ima iste te slike, a ćuti, ide kod Vučića na kanabe, kod njegovih saradnika i dodvorava se.

Zašto ste baš sada izašli u javnost sa ovom fotografijom na kojoj je ministar Lončar?

Zato što sam nedavno ponovo dobio iste te slike, u poštansko sanduče. Sećate se kada sam dobio pismo od Legije, pa me je onda MUP pritiskao što ga odmah nisam dao u policiju, nego sam ga dao Čoviću? A ja sam za Lončara policiji dao izveštaj, i niko nije hteo ni da vidi slike, vikali su, ma daj, skloni te slike.

Kada je Lončar imenovan za ministra, svi su ćutali, niko slike nije pokazao, niko nikom nije smeo ništa da kaže. Evo, moj poslanik Jovanović ima iste te slike, a ćuti, ide kod Vučića na kanabe, kod njegovih saradnika i dodvorava se

Tada, 2014?

Da, i sad su mi ponovo stigle iste te slike, anonimno, sa ceduljicom na kojoj je pisalo "Zašto ništa niste preduzeli"? I pošto sam onda predao to policiji, a ništa se nije dogodilo, sada sam izašao u javnost, jer ne vredi da ih dajem u policiju. Sad kad su mi kola bila oštećena, ja sam rekao da sumnjam na ove sa slika, i pokazao te slike u izjavi koju sam dao, i niko me više nije ni zvao, niti mi je te slike tražio, svi su bežali od njih – kao da im ništa nisam pokazao. Tražio sam izveštaj, zapisnik, ovde u SUP-u 29. novembar. Ništa mi nisu dali – rekli su da će zvati, ali me nisu zvali.

Dakle, vi kažete "ja imam ove fotografije i objaviću ih", a oni vam prerežu viljušku. Na koga sumnjate?

Pa ko ima interesa da to prereže? Ti koji su na slikama.

Jeste li sa ministrom Lončarem razgovarali o ovome?

Nisam sa Lončarem pričao, ali mi je viljuška na kolima prerezana i to je tako. Kako da imam zaštitu, kad nemam kome da se obratim? Ovde ako ste politički nepodobni, i kažete nešto protiv vlasti, vi ste u problemu.

Ali vi ste deo te vlasti.

Nisam. Ja nisam više deo te vlasti, niti želim da bilo šta imam sa tom vlašću, jer ta vlast direktno, posle svega... Pazite, ja sam vozio svog sina u tim kolima. To ne mogu da oprostim nikome. I tačka, završili smo sve vidove saradnje. Zašto ja da podržavam tu vladu? Nek podržava stranka ako hoće, nek idu poslanici ako hoće. Ali, biće još izbora, biće prilike da se kaže. Naravno, sad će da me optuže, svaki dan me pljuju po novinama za svaku sitnicu, zumira se sve. Ali, ako ja počnem da iznosim činjenice i podatke, pojedincima će biti mnogo loše.

Zašto ih ne iznesete, šta vas sprečava? Ako tu postoje neka krivična dela, i vaše neprogovaranje je isto krivično delo.

Dao sam toliko intervjua, i na televiziji toliko objasnio, a niko ništa ne preduzima. Ne mogu da vučem nekog za rukav. Evo, videli ste za Lončara, da postoji slika sa Zemunskim klanom, i je l' sme neko nešto tu da preduzme? Ne sme. I gde ja sutra treba da idem da se lečim? Vidite koje se investicije najavljuju u kliničke centre, ogromne investicije. I ko će da ih radi? Marko Blagojević. Direktor Cesida je sad najstručniji za građevinu i izvođačke radove, najstručniji u zemlji. Meni je drago da je to neko video, i da je vlada aktivirala takvog stručnjaka. A ja u svom životu nisam čuo da je Marko Blagojević video neku građevinsku mašinu uživo, a kamoli da je nešto radio. Građevina je pala na najniže grane, mi nemamo građevinske i putarske firme, a imali smo gigante.

Ko sada radi sve te poslove?

Sve rade stranci. Vidim da se Štrabag ubi od posla, ne može sve da stigne, a naše mučenike uzima kao podizvođače i daje im koricu hleba. A neko se hvalio u Vladi da je čovek koji vodi Štrabag došao da bude besplatno savetnik u Vladi Srbije. Savetovao je fenomenalno – da uništite sve domaće firme.

Kako se on zove?

Neki Guzenbauer, mislim da je i predsednik Upravnog odbora u Štrabagu. Pokupio je sve poslove, razvio Štrabag po celoj Srbiji, od Čačka, Zaječara, sve živo. Sad radi i prodavnicu IKEA, građevinske radove, sve radi čovek. Mi imamo samo

Građevina je pala na najniže grane, mi nemamo građevinske i putarske firme, a imali smo gigante. Sve rade stranci. Vidim da se Štrabag ubi od posla, ne može sve da stigne, a naše mučenike uzima kao podizvođače i daje im koricu hleba. A neko se hvalio u vladi da je čovek koji vodi Štrabag došao da bude besplatno savetnik u vladi Srbije. Savetovao je fenomenalno – da uništite sve domaće firme

još jednu ozbiljnu firmu, Energoprojekt. I nemoj da neko priča da su firme propale u privatizaciji. Prvi čovek za privatizaciju je bio Siniša Mali, koji je gradonačelnik Beograda. Za mene često kažu, znate, on je DOS-ovac. Zato sam imao problema sa vladom. A svi ključni ljudi u DOS-u su sada u ovoj vladi. I kako onda kritikuju DOS? Pa da nije DOS-a, ne bi imao ko da vodi ovu vladu. Ceo Dinkićev kabinet je tu, i Dinkić sa strane verovatno pomaže. Naravno, tu je i Đilasova ekipa, i Đilasu ništa ne fali, sve je u redu. Tu su i Beba Popović, i Vesić, i Siniša Mali, i Jelena Trivan, ko fali? U kampanji je rečeno da prva stvar koju ćemo da uradimo jeste da odgovaraju Dinkić i Đilas. Jesu li odgovarali? Je l' nešto falilo Dinkiću? Ne, oslobođen je svega. Je l' nešto falilo Đilasu? Evo, ova vlada ga je predložila za konzula u Čikagu. Tamo mu je devojka, pa da bude pri ruci. Dakle, sve je OK, nema problema, sve se dogovore. Jedini ko je odgovarao je Mišković. Sve drugo je OK. Evo, i Cane Subotić se vratio, svi su tu, sve je u redu.

Vi ste u toj vladi bili četiri godine, znali ste kakvi su i tada.

Ja sam to stalno i govorio, zato sam i izbačen iz vlade. Jedini sam govorio i bunio se, uzmite zapisnike sa vlade. Jedini sam ja nešto rekao, ovi drugi ništa, svi ćute. Jeste li vi čuli nekog ministra da nešto kaže? Imate samo jednog čoveka koji govori za sve. Svi ministri ćute. Imate jednog eksperta koji je ekspert za sve. On zna i poljoprivredu, i građevinu, zna i kako se koji mašinovođa zove, iz kog je sela. Sve čovek zna, šta će mu ministri? Ministri tu samo sede *pro forme*. Premijer zna ko je vozio lokomotivu za Kosovo. A što se opterećuje premijer time ko je vozio taj voz, zar je to bitno? Ali, to je da se dokaže da čovek zna sve. A ne zna ko je Velji Iliću isekao viljušku na kolima, to niko ne zna.

Da se vratimo na početak, na izbor vlade. Šta je tu vama obećano i ko vam je obećao?

Kad smo pravili tu vladu, bili smo na sastanku sa Vučićem. I Vučić mi je rekao da ne ulazim u parlament, jer ću biti u vladi. I ja nisam bio na listi, i nisam ušao u parlament. Onda, kada se pravila vlada, pozvao me je Vučić i rekao: "Znaš šta, imam za tebe jedno dobro mesto, da budeš direktor 'Koridora Srbije', to je najbolje. Sedam dana posle imenovanja vlade bićeš i ti imenovan." Onda me je posle zvao njegov saradnik Aleksa Jokić, rekao da Dmitru Đuroviću ističe mandat 15. oktobra i "da sačekamo da to regularno istekne", da se ne bi stvari komplikovale. Pa me je posle Vučić zvao, i rekao "Evo, za neki dan, dok se vlada vrati iz Niša", pošto je tada vlada bila na terenu. Pa se vratila vlada iz Niša, pa je otišla negde drugde, i sve tako, tako, tako, i evo koliko je prošlo vremena. A za to vreme, Dmitar Đurović, koji je bio razrešen na sednici vlade, sedeo je u "Koridorima" i peglao račune da bi se ovo što piše u tom izveštaju dovelo u red – da se objasni kako su neki poslovi dodeljeni slobodnom pogodbom, kako nije bilo tendera, i tako dalje.

Sada ste mnogo stvari nabrojali od kojih su neke verovatno i krivična dela, pa ste ipak izašli u javnost tek kada ste shvatili da nećete dobiti "Koridore".

Ne, ja sam rekao da nemam obavezu koalicionog sporazuma, jer nije ispoštovan dogovor, a ja ne bih ni prihvatio ovakve "Koridore". Tu treba da dođe neko ko će da ćuti, ili će da dođe neko ko će da pokrene pitanja, pa da nastrada.

Kako se to tek tako dele direktorska mesta na vladi, kada treba da se održi konkurs?

Nemam pojma. Meni je to premijer ponudio, tako mi je rekao, i tako smo se dogovorili. "Koridori" nisu javno preduzeće, nego deoničarsko društvo.

Dobro, ali su državno preduzeće.

Mešovito. Meni je rečeno da "Koridori" imaju svoju skupštinu, da vlada daje preporuku skupštini, i tako dalje. I nije to ni bitno toliko. Nisam ja to ni tražio toliko, ali mi je bilo nezgodno zbog članstva. Uvek kad imamo glavni odbor, pitaju ljudi "a šta smo mi dobili kao koalicioni partneri"? Ništa. Dobio je i muftija, i Mađari, svi su dobili nešto, a mi ništa. I ono što sam dobio u prošloj vladi, Ministarstvo za vanredne situacije, uz njega sam dobio i Marka Blagojevića, koji je držao novac, kod njega je bila kesa, i on je radio. Tada su bile poplave, i samo su otklonjene posledice, a uzrok nije nijedan. Nisu napravljeni bedemi, Dičina, Čemerica, Morava, Kolubara, ništa nije sanirano. Uzrok nije otklonjen, nisu vodotokovi dovedeni u red, to košta desetak milijardi evra.

Da li postoji ikakva mogućnost saradnje sa SNS-om?

Ne. Mislim da je ta priča završena. Nije lepo to kad meni neko kaže mi nećemo da radimo trange-frange, nego stručno, a direktor "Koridora" je Dmitar Đurović, čovek koji je dovozio belu tehniku iz Kine i vozio šleper. Posle je došao sa nekom diplomom Union fakulteta. Čak je meni doneo dve diplome, trebalo je da ga ja predložim na vladi, i pitao me: "Ministre, koja je od ove dve diplome bolja, koju da predam vladi"? E, to su ti stručni kadrovi. ¶

RADMILO MARKOVIĆ

Gospodar Duboke države

Uprkos tome što je Aleksandar Vučić u nekoliko navrata javno rekao da će se povući sa mesta "koordinatora svih službi" – poslednji put početkom novembra 2016. – to se nije dogodilo. Zato ostaje otvoreno pitanje zbog čega on i dalje obavlja poslove koji mu prema formaciji ne pripadaju. Da li su za to razlog slabost bezbednosnog sistema i nedostatak dobrih kadrova ili njegova lična želja da "sve drži u svojim rukama" kako bi podatke kojima raspolažu službe bezbednosti mogao da koristi protiv svojih političkih protivnika

Beogradski mediji su javili, a sve agencije prenele pod oznakom hitno, da je na sednici Saveta za nacionalnu bezbednost predsednik Tomislav Nikolić smenio Aleksandra Vučića sa mesta sekretara ovog tela i na njegovo mesto imenovao Marka Đurića, doskorašnjeg šefa vladine kancelarije za KiM.

Za mnoge iznenađujuća odluka predsednika Nikolića usledila je nakon brojnih problema koji su identifikovani u radu sektora bezbednosti i želje da se daju odgovori na nerazjašnjena pitanja i afere koje su proteklih meseci potresale Srbiju.

Vučić će kao predsednik Vlade i dalje biti član Saveta, ali neće voditi Biro za koordinaciju službi bezbednosti koji operativno rukovodi čitavim bezbednosnim sektorom u Republici Srbiji.

"Mislim da nam je potrebna nova energija, a pored toga, ovim potezom ispravljamo institucionalni problem koji je ostao pošto je 2014. godine Aleksandar Vučić preuzeo funkciju predsednika Vlade, a ostao je i u kapacitetu sekretara Saveta za nacionalnu bezbednost", izjavio je Tomislav Nikolić.

S druge strane, Aleksandar Vučić nije hteo da komentariše dešavanja na sednici Saveta i samo je u prolazu rekao novinarima da im želi sve najbolje i srećan rad.

Naravno, ništa od ovoga se nije zaista dogodilo, ali je opisana moguća situacija koju Zakon o osnovama uređenja službi bezbednosti Republike Srbije omogućava aktuelnom ili budućem predsedniku Republike, koji je, dakle, osoba broj jedan u sistemu funkcionisanja Saveta za nacionalnu bezbednost i ima mogućnost da ukazom postavlja sekretara Saveta koji operativno vodi ovo telo kao i njemu podređeni Biro za koordinaciju službi bezbednosti.

Foto: Tanjug

Foto: FoNet

Foto: Tanjug

BEZBEDNOSNA ZAJEDNICA: A. Vučić, A. Đorđević (BIA); Zoran Stojković (VOA); Petar Cvetković (VBA)

Kada se govori o tome koje su nadležnosti predsednika ovaj segment se često izostavlja jer je relativno nov u srpskom bezbednosnom sistemu i pravljen je svojevremeno po meri Miodraga Rakića, nekadašnjeg šefa kabineta Borisa Tadića – u vreme dok je ovaj bio predsednik Republike. Od trenutka kada je Vučić postao zvanično predsednik Vlade, 27. aprila 2014. godine, on je trebalo da bude smenjen sa mesta sekretara Saveta, jer je u isto vreme bio i član Saveta – neko ko donosi odluke, i operativac koji te odluke treba da sprovodi u dogovoru sa drugim predstavnicima bezbednosnih službi.

Uprkos tome što je Vučić sam u nekoliko navrata javno rekao da će se povući sa mesta "koordinatora svih službi", a poslednji put početkom novembra 2016. godine, to se nije dogodilo, pa se postavlja pitanje zbog čega on i dalje obavlja poslove koji mu prema formaciji ne pripadaju: da li je za to razlog slabost bezbednosnog sistema, nedostatak dobrih kadrova ili njegova lična želja da "sve drži u svojim rukama" da bi podatke kojima "raspolažu" službe bezbednosti mogao da koristi protiv svojih političkih protivnika?

POLITIČKA POZADINA

Savet za nacionalnu bezbednost u čijem radu pored predsednika Republike i predsednika Vlade učestvuju, kao stalni članovi, ministar odbrane, ministar unutrašnjih poslova, ministar pravde, načelnik Generalštaba Vojske Srbije, direktori službi bezbednosti (BIA, VOA, VBA), osnovan je u "osetljivom političkom trenutku" kada je Vlada kojom je suštinski upravljao Boris Tadić od 2008. krenula u posao okončanja saradnje sa Tribunalom u Hagu i borbe protiv organizovanog kriminala.

Na mesto sekretara Saveta postavljen je tadašnji šef kabineta Borisa Tadića Miodrag Rakić i u Zakonu je pisalo da je to mesto "rezervisano" za šefa kabineta predsednika. U to vreme, što se docnije videlo iz brojnih izjava raznih "aktera", ovakvo rešenje bilo je neophodno jer oni koji su bili na vlasti nisu do kraja uspevali da kontrolišu rad svih policija i bezbednosnih službi u državi i da bi se obavile neke važne stvari bilo je neophodno da se upravljanje tim sektorom stavi pod kontrolu nekoga ko nije direktno povezan sa sektorom.

Rezultati takve "koordinacije" bili su impresivni: pronađen je, uhapšen i izručen Ratko Mladić i razbucan je jedan od najvećih kriminalnih klanova na Balkanu – klan Darka Šarića. Ova dva rezultata idu uz ime Miodraga Rakića, koji je tragično preminuo, u 39. godini, u proleće 2014.

I u to vreme, kao i danas, predsednik se držao svoje pozicije predsedavajućeg savetu, ali je glavnu reč vodio moćni pravi predsednik Vlade, a bez njega ne samo da se nije donosila neka bitna odluka nego je odlučivao i o stvarima kao što su finansiranje neke serije ili filma. Moć i autoritet su dolazili i zbog toga što je Rakić pokazao da ume da uradi važne poslove za državu, ali i zbog toga što je na mestu "koordinatora službi bezbednosti" imao uvid u razne svinjarije koje su se u tajnosti odvijale u političko-privredno-estradnom životu Srbije, što mu je omogućavalo da od pojedinih ljudi dobije možda i ono na šta »

BEZ PRAVOG OBJAŠNJENJA:
Dušan Spasojević i Zlatibor Lončar

neko nikada, "u normalnim okolnostima", ne bi pristao.

Sve priče o prisluškivanjima, o praćenjima, o zloupotrebi informacija u političke svrhe rodile su se zajedno sa rastom značaja "koordinatora službi bezbednosti", a iznenadni odlazak Rakića ostavio je mnoga pitanja o njegovom delovanju i uticaju otvorenim, jer danas ni oni koji o tome znaju više ne žele da govore iz pijeteta prema čoveku koji je tragično preminuo.

Jedan od dokazanih rezultata njegovog delovanja je i rad na formiranju Srpske napredne stranke, SNS-a, danas vodeće u Srbiji, čime je trebalo da se izdizajnira dvopartijski sistem u Srbiji, o kome je Boris Tadić u više navrta govorio, da se anulira snaga ekstremne desnice, da se ona prevede u "civilne okvire" i da Srbija uđe u stabilnije političko razdoblje na putu ka EU.

POLITIČKI TRENUTAK

Međutim, sa dolaskom Tomislava Nikolića za predsednika Srbije u rano leto 2012. i formiranjem Vlade SNS-a i SPS-a, uz podršku URSA Mlađana Dinkića, stvari su se bitno promenile.

Jedna od prvih stavki koje je tadašnji saziv parlamenta izglasao bila je izmena zakona kojim se uređuje funkcionisanje Saveta za nacionalnu bezbednost: mesto šefa kabineta više nije bilo ono koje donosi i odgovornost sekretara Saveta, nego je odluka prebačena na volju predsednika Republike.

Kada je zakonski okvir napravljen, za "koordinatora službi bezbednosti" ustoličen je Aleksandar Vučić, tada prvi potpredsednik Vlade Srbije, koji ne bi imao mesto na sednicama Saveta da mu taj posao nije dodeljen.

Tog leta se mnogo govorilo o tome da je Miodrag Rakić Miki dao Vučiću svakakve dosijee – navodno, podatke o njegovim političkim protivnicima koji su Vučiću poslužili da uz pomoć stalnog medijskog prisustva zatrpava javnost aferama, otkrićima i senzacijama svake vrste. Delimično privatizovan sektor bezbednosti u doba Rakića, izgledao je u potpunosti podređen potrebama jedne ličnosti od 2012. godine i stalnom građenju rejtinga na obračunu sa političkim protivnicima i neistomišljenicima.

Ako su službe pod Rakićem uradile i nešto što bi se moglo okarakterisati kao posao od važnosti za nacionalnu bezbednost, pod Vučićevom upravom na mestu sekretara Saveta za nacionalnu bezbednost su se pretvorile u sredstvo za dizanje i očuvanje rejtinga.

Da bi čitaoci do kraja razumeli mehanizam rada ovih "tela", treba reći da je pozicija sekretara Saveta mesto na kome se sakupljaju sve relevantne informacije koje imaju sve službe i sektori javne bezbednosti – policije i ono što sakupljaju tri "tajne" službe. Biro za koordinaciju služi da poveže njihov rad, a time upravlja sekretar Vučić koji u rad biroa, pored šefova tajnih službi, može da uključi i predstavnike Ministarstva spoljnih poslova, direktora policije i načelnike Uprave policije, Republičkog javnog tužioca, direktora Uprave carina i rukovodioce drugih državnih organa, organizacija i institucija.

Dakle, sekretar Vučić je mozak sistema bezbednosti i od njega umnogome zavisi distribucija informacija, podataka i, posredno, tok istraga.

U prethodne četiri godine javnost je u bezbroj slučajeva mogla da se u direktnom prenosu uveri na koji način se Vučić ophodi prema informacijama dobijenim na mestu ne kome se nalazi i kako se podaci iz raznih istraga ili predistražnih radnji plasiraju u javnost kroz moćne tabloide i TV stanice. "Curenje informacija" i narušavanje instituta prezumpcije nevinosti su u svim izveštajima Evropske komisije o napretku Srbije navedeni među najvećim problemima u Srbiji, i to u mnogo većoj meri nego kod drugih država u regionu.

Tako se dogodilo da institucija koja je bila osnovana da bi se kontrolisalo ono što se poslednjih meseci i kod nas zove "duboka država" (*Deep state*) pretvori i izvitoperi u puki instrument partije na vlasti, a čak postoje pokazatelji da je reč o instrumentu u rukama jednog čoveka koji ima snažan politički interes.

S druge strane, nedavni slučaj obelodanjivanja fotografije na kojoj su zagrljeni sadašnji ministar zdravlja u Vladi Srbije Zlatibor Lončar i nekadašnji šef Zemunskog klana Dušan Spasojević, jedan od organizatora atentata na Zorana Đinđića i svojevremeno najveći mafijaš u Srbiji, pokazuje da ipak sve informacije ne idu na sto sekretara Vučića ili ako i idu kod njega, neke odu i kod nekih drugih.

Na Lončara je "udario" Velimir Ilić, predsednik Nove Srbije na Televiziji Šabac, gde je "prozivao" Vučića i njegovog brata Andreja. Ilić je na posebnoj konferenciji za novinare u Čačku pokazao slike na kojima su Lončar i Spasojević, što je još jedna u nizu indikacija o povezanosti ovog ministra sa Zemunskim klanom. Ranije, na suđenjima u Specijalnom sudu za organizovani kriminal u Beogradu, nekoliko svedoka je pomenulo Lončara kao saradnika Klana, kao "Doktora Smrt", koji je, navodno, radeći u Urgentnom centru Kliničkog centra Srbije u Beogradu imao ulogu da dokusuri protivnike Klana koji bi bili dovedeni na intervenciju.

Pored toga, novinari KRIK-a su na svom portalu objavili priču o tome da je Lončar ranije imao u vlasništvu stan koji je kupio od Zemunskog klana, a njegova supruga

jedan je od branilaca optuženih u slučajevima koje država vodi protiv klana Darka Šarića.

Na Ilićev napad Lončar nije reagovao, nego je tek dva dana docnije sekretar Vučić objasnio da prema njegovim saznanjima ta fotografija ne znači ništa posebno jer je nastala posle operacije kojom je valjda Lončar spasao život ocu Dušana Spasojevića. Pored toga, u istom danu, u nedelju 22. januara 2017. godine, na još jednoj vanrednoj konferenciji za novinare, Vučić je u pratnji Lončara (i Marka Blagojevića, ali to nije važno za ovu priču) skoro pun sat govorio o uspesima srpskog zdravstvenog sistema, kao da je znao šta će u isto vreme da "objavi" Ilić, pa je svojim nastupom umnogome uspeo da natkrije činjenicu da se o vezama Lončara i mafije pojavila još jedna "potvrda".

POSLEDICE I BUDUĆNOST

Kako se ispoljava činjenica da je Vučić spojio funkcije predsednika Vlade Srbije i sekretara Saveta za nacionalnu bezbednost, što može da se tumači i kao protivno zakonu, videli smo i prošle jeseni kada su tri velike afere "odjeknule" u nekoliko dana oko parlamentarnih izbora u Crnoj Gori.

Ubistvo jednog od vođa navijača i osuđenog dilera droge Aleksandra Stankovića sredinom oktobra 2016. godine, "afera Jajinci", koja je usledila nekoliko dana nakon toga, i "afera pripreme državnog puča u Crnoj Gori" na dan parlamentarnih izbora, izbacile su na videlo probleme na različitim nivoima sistema bezbednosti. Mafijaška sačekuša na Vračaru u Beogradu dobila je, čini se, preteranu pažnju vrha države, a do danas nema napretka u istrazi koja je još na nivou "predistražnih radnji", kako nam je potvrđeno u Republičkom javnom tužilaštvu. Potom je usledila afera otkrića oružja u blizini objekta koji je u vlasništvu Vučićevog oca u Jajincima za koju je rečeno da predstavlja napad na premijera, da je to bio pokušaj atentata i da će samo u tom postupku biti privedeno i saslušano preko 90 ljudi. Ni ta istraga nije odmakla od predistražnog nivoa.

Tim povodom su zasedali i Savet za nacionalnu bezbednost i Biro za koordinaciju službi bezbednosti, Vučić je govorio da će otići sa tog mesta jer nije dobijao relevantne informacije i, na kraju, ništa se zapravo nije dogodilo.

Ne znamo ko je ubio Stankovića, ne znamo ko je pokušavao da možda organizuje atentat na Vučića ili njegovog brata Andreja, ne znamo šta su građani Srbije i neki građani Rusije radili u predvečerje i na dan izbora u Crnoj Gori.

Moglo bi da se pretpostavi da su informacije o tim "slučajevima" bile predmet razgovora na sednicama Saveta i Biroa i da ako neko nešto o tome zna onda je to Vučić, ali niti ima istrage, niti ima bilo kakvog rezultata. U tom trenutku je poslužilo svrsi, podignuta je tenzija u javnosti koja jeste i treba da bude osetljiva i na najmanji pomen napada na najviše državne funkcionere i... I ništa.

Svi odgovori su kod Vučića, a ako ih on nema, onda je teško pretpostaviti da bi neki tužilac mogao da ih u "nezavisnoj" istrazi pronađe. Možda jedino ako i njemu neko, kao Velimiru Velji Iliću ne ostavi kovertu sa tragovima, ili ako novi predsednik Srbije ne izabere i postavi novog sekretara Saveta za nacionalnu bezbednost i oslobodi Vučića te obaveze.

Tada će ona vest sa početka teksta dobiti svoje pravo značenje. ¶

SLOBODAN GEORGIJEV

Delta prima petu generaciju Mladih lidera

Delta Holding poželeo je dobrodošlicu novoj, petoj generaciji Mladih lidera, a sertifikat o uspešno završenom programu i radno mesto u kompaniji dobilo je 16 mladih talenata četvrte generacije.

Projekat Mladi lideri već pet godina okuplja mlade, obrazovane ljude bez radnog iskustva, koji su na javnom konkursu, pažljivom selekcijom, izabrani između više hiljada kandidata. Tokom godinu dana i uz pomoć iskusnijih kolega u ulozi mentora, oni imaju priliku da upoznaju različite delove Deltinog poslovnog sistema i steknu prva iskustva u biznisu. Do sada je više od 100 polaznika završilo ovaj program i mnogi od njih danas obavljaju važne menadžerske uloge kao deo Deltinog tima.

„Mladi lideri su za Deltu jedan od najznačajnijih projekata. Smatramo da su za razvoj kompanije najvažniji ljudi, njihovi kvaliteti i obrazovanje, njihova motivacija i zadovoljstvo. Posebno su nam važni mladi ljudi, jer verujemo da oni donose nove ideje, bolje razumeju izazove savremenog tržišta i da su oni ti koji će u budućnosti voditi ovu kompaniju", rekla je Marija Desivojević Cvetković, viši potpredsednik Delta Holdinga za strategiju i razvoj i pokrovitelj projekta.

CIA, Tito i Jugoslavija

Nedavno otvorene arhive CIA sadrže mnoštvo zanimljivosti, ali ljubitelji teorija zavere ostaće kratkih rukava

BEZ ULOGE U RASPADU SFRJ: Sedište CIA, Lengli, SAD
Foto: wikipedia.org

Američka Centralna obaveštajna agencija, širom sveta poznata po akronimu CIA, ima jedinstven status u svetskom javnom mnjenju. Sa jedne strane, mnogi je doživljavaju kao svemoćnu ruku Ujka Sema koja iz mraka diriguje dešavanjima na svetskoj političkoj pozornici i određuje tok istorije. Drugi, pak, primećuju da je ista ta CIA propustila da predvidi nekoliko krupnih istorijskih događaja iz poslednjih nekoliko decenija kao što su pad Berlinskog zida, napadi Al Kaide na Njujork i Vašington 11. septembra 2001. ili stvaranje Islamske države, pa dovode u pitanje svrhu njenog postojanja. Sada, zahvaljujući američkoj varijanti Zakona o dostupnosti informacija (FOIA), svako sa nekoliko klikova mišem može da dođe do dokumenata koji su donedavno imali oznaku "vrhunska tajna". Odatle se pomalja slika koja je negde između te dve krajnosti: reč je o glomaznom državnom aparatu koji pati od uobičajenih nedostataka velikih birokratskih struktura, ali kako-tako otaljava svoj posao, uz povremene spektakularne uspehe (kao što je lociranje Osame bin Ladena) i ništa manje spektakularne greške.

Zanimljiva je i priča o tome kako je CIA bila naterana da otvori arhive. Pomenuti zakon (FOIA), koji važi već pola veka, praktično prinuđuje državne institucije, uključujući i tajne službe, da obelodane sve dokumente za koje na sudu ne mogu da dokažu da treba da ostanu tajna. Veći deo od oko trinaest miliona papira starijih od 25 godina iz arhive CIA bio je na osnovu FOIA, a na zahtev novinarske organizacije Madrok, stavljen na uvid javnosti još 2014, u teoriji, ali ne i praksi. CIA je, naime, povinujući se odluci suda, tu arhivu smestila na hard-diskove četiri kompjutera u nacionalnoj arhivi, u mestašcu Koledž Park kod Vašingtona; posetioci su mogli da ih koriste nekoliko sati dnevno, ali bez mogućnosti da bilo šta odštampaju. Sem toga, svi dokumenti su u PDF formatu, koji onemogućava pretragu po ključnim rečima, tako da je ozbiljniji uvid u arhivu bio praktično onemogućen.

Nakon tužbi mnogih medijskih i drugih organizacija, američki sud je 2014. godine presudio da CIA na ovaj način izigrava zakon i naredio da se sve postavi na internet. CIA je u početku tvrdila da tako veliki broj dokumenata ne može da objavi pre kraja ove godine, ali je posao završen pre roka, tako da je od 18. januara svakome ko ima internet vezu omogućeno da odlaskom na sajt *www.cia.gov/library/readingroom/* do mile volje pretražuje arhivu. Loša vest je da su dokumenti i dalje u PDF formatu i da nisu svrstani hronološki, nego po datumu kada je sa njih uklonjena oznaka tajnosti, tako da je traženje konkretnih informacija prilično pipav posao.

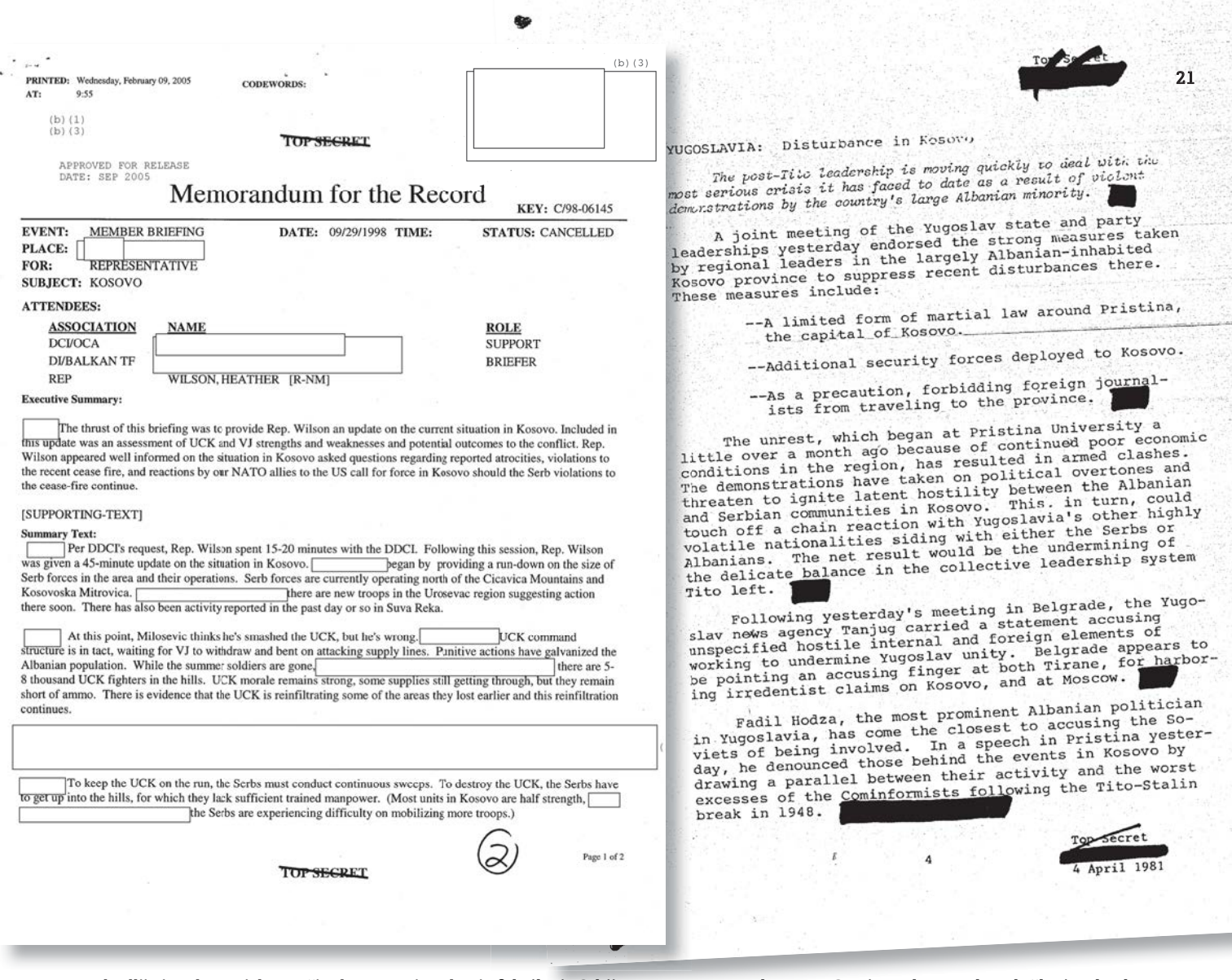
SAVIJANJE KAŠIKE

Odmah treba reći da su iz objavljenih dokumenata izuzeti oni koji se odnose na konkretne operacije, pa se tako među njima nisu našli papiri koji se odnose na neke akcije zbog kojih je CIA postala ozloglašena, kao što su, na primer, ubistva Patrisa Lumumbe i Če Gevare, svrgavanje Aljendea ili šverc heroina tokom Vijetnamskog rata. Najveći deo papira su kratki izveštaji i analize, većim delom iz perioda Hladnog rata, s tim što su i tu delovi dokumenata često zacrnjeni. Reč je o građi koja je neprocenjiva za istoričare, ali je za ljude koji nisu iz te branše prilično dosadna. Koga, na primer, zanimaju procene CIA o preradi obojenih metala u Sovjetskom Savezu sedamdesetih godina, ili o stanju kineskih železnica iz osamdesetih? Ogroman broj papira sadrži upravo takve podatke.

Ljubitelji serije *Dosije Iks* biće najpre obradovani kad vide da se CIA u drugoj polovini dvadesetog veka dosta bavila NLO-om, odnosno "letećim tanjirima", ali će se razočarati kad saznaju da nije pronađen nijedan dokaz da su Zemlju ikada posetili vanzemaljci. Objavljen je i izveštaj o čuvenoj Oblasti 51 u Nevadi, o kojoj se dugo pričalo kao o mestu gde je pao NLO i gde vlada SAD vrši eksperimente nad vanzemaljcima, ali se u izveštaju CIA tvrdi da je u pitanju bio samo meteorološki balon čiji su ostaci kod lokalnog življa pobudili sumnju da je reč o delovima svemirske letelice.

Ipak, zanimljivo je koliko je novca i vremena američka obaveštajna služba trošila na ispitivanje mogućnosti kontrole uma i parapsihološke fenomene tokom šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog veka. Mada se znalo i ranije, sada je definitivno potvrđeno da su pojedincima (ne uvek dobrovoljcima) davani LSD i druge psihodelične droge i da se eksperimentisalo sa telepatijom. Uprkos ozbiljnim naporima, rezultati nisu postignuti, osim što su neki subjekti eksperimenata sa drogama završili u ludnici, a neki su se ubili.

Zanimljivo je da je CIA sasvim ozbiljno shvatila danas gotovo zaboravljenog Urija Gelera, Izraelca koji se sedamdesetih godina prošlog veka često pojavljivao na televiziji i tvrdio da ima parapsihološke moći i da je u stanju da umom savija kašike. CIA ga je testirala tako što je Geler iz zatvorene sobe pogađao koje se reči i slike nalaze na papirima u susednoj prostoriji. Nakon što je na sliku grožđa (koju nije mogao da vidi) Geler odgovorio nacrtavši niz ljubičastih kružića, zaključak stručnjaka CIA je bio da je "ispitanik na

PRINTED: Wednesday, February 09, 2005
AT: 9:55
CODEWORDS:
(b) (1)
(b) (3)
TOP SECRET
APPROVED FOR RELEASE
DATE: SEP 2005

Memorandum for the Record

KEY: C/98-06145

EVENT: MEMBER BRIEFING DATE: 09/29/1998 TIME: STATUS: CANCELLED
PLACE:
FOR: REPRESENTATIVE
SUBJECT: KOSOVO

ATTENDEES:

ASSOCIATION	NAME	ROLE
DCI/OCA		SUPPORT
DI/BALKAN TF		BRIEFER
REP	WILSON, HEATHER [R-NM]	

Executive Summary:

The thrust of this briefing was to provide Rep. Wilson an update on the current situation in Kosovo. Included in this update was an assessment of UCK and VJ strengths and weaknesses and potential outcomes to the conflict. Rep. Wilson appeared well informed on the situation in Kosovo asked questions regarding reported atrocities, violations to the recent cease fire, and reactions by our NATO allies to the US call for force in Kosovo should the Serb violations to the cease-fire continue.

[SUPPORTING-TEXT]

Summary Text:

Per DDCI's request, Rep. Wilson spent 15-20 minutes with the DDCI. Following this session, Rep. Wilson was given a 45-minute update on the situation in Kosovo. began by providing a run-down on the size of Serb forces in the area and their operations. Serb forces are currently operating north of the Cicavica Mountains and Kosovoska Mitrovica. there are new troops in the Urosevac region suggesting action there soon. There has also been activity reported in the past day or so in Suva Reka.

At this point, Milosevic thinks he's smashed the UCK, but he's wrong. UCK command structure is in tact, waiting for VJ to withdraw and bent on attacking supply lines. Punitive actions have galvanized the Albanian population. While the summer soldiers are gone, there are 5-8 thousand UCK fighters in the hills. UCK morale remains strong, some supplies still getting through, but they remain short of ammo. There is evidence that the UCK is reinfiltrating some of the areas they lost earlier and this reinfiltration continues.

To keep the UCK on the run, the Serbs must conduct continuous sweeps. To destroy the UCK, the Serbs have to get up into the hills, for which they lack sufficient trained manpower. (Most units in Kosovo are half strength, the Serbs are experiencing difficulty on mobilizing more troops.)

(2)

Page 1 of 2

TOP SECRET

Top Secret

YUGOSLAVIA: Disturbance in Kosovo

The post-Tito leadership is moving quickly to deal with the most serious crisis it has faced to date as a result of violent demonstrations by the country's large Albanian minority.

A joint meeting of the Yugoslav state and party leaderships yesterday endorsed the strong measures taken by regional leaders in the largely Albanian-inhabited Kosovo province to suppress recent disturbances there. These measures include:

--A limited form of martial law around Pristina, the capital of Kosovo.

--Additional security forces deployed to Kosovo.

--As a precaution, forbidding foreign journalists from traveling to the province.

The unrest, which began at Pristina University a little over a month ago because of continued poor economic conditions in the region, has resulted in armed clashes. The demonstrations have taken on political overtones and threaten to ignite latent hostility between the Albanian and Serbian communities in Kosovo. This, in turn, could touch off a chain reaction with Yugoslavia's other highly volatile nationalities siding with either the Serbs or Albanians. The net result would be the undermining of the delicate balance in the collective leadership system Tito left.

Following yesterday's meeting in Belgrade, the Yugoslav news agency Tanjug carried a statement accusing unspecified hostile internal and foreign elements of working to undermine Yugoslav unity. Belgrade appears to be pointing an accusing finger at both Tirane, for harboring irredentist claims on Kosovo, and at Moscow.

Fadil Hodza, the most prominent Albanian politician in Yugoslavia, has come the closest to accusing the Soviets of being involved. In a speech in Pristina yesterday, he denounced those behind the events in Kosovo by drawing a parallel between their activity and the worst excesses of the Cominformists following the Tito-Stalin break in 1948.

Top Secret

4

4 April 1981

ubedljiv i nedvosmislen način demonstrirao da poseduje parapsihološke sposobnosti". Geler je danas sedamdesetogodišnjak i živi povučeno u Velikoj Britaniji, a prestao je da nastupa nakon što je njegov pokušaj da pomogne lokalnom fudbalskom klubu da osvoji prvenstvo završio serijom katastrofalnih poraza.

CIA, SNAJKA, CIA

Baš kao i NLO entuzijasti, pobornici teorije da CIA stoji iza mnogo toga što se dogodilo u novijoj istoriji Jugoslavije biće razočarani. Najpre, među dokumentima koje je potpisnik ovog teksta uspeo da pregleda nema nijednog koji ukazuje na to da Josip Broz Tito nije bio ono što se predstavljao (rođen u Kumrovcu, bravar, revolucionar itd.). Iz papira se vidi da je CIA najviše pažnje Jugoslaviji poklanjala u periodu između Rezolucije Informbiroa 1948. i Staljinove smrti, kada ih je, kao i ovdašnji narod, najviše zanimalo da li će SSSR i zemlje saveznice napasti Jugoslaviju. Pojedini mediji dali su veliki značaj izveštaju o izmeštanju velikog broja fabrika iz Srbije u Bosnu, Hrvatsku i Sloveniju ranih pedesetih godina, predstavljajući to kao dokaz da je Tito želeo da ekonomski uništi Srbiju na račun pomenutih republika. Oni su propustili da objave da je Titova procena bila da bi Srbiju u slučaju napada iz Mađarske, Rumunije i Bugarske bilo nemoguće odbraniti i da je plan bio povlačenje u zapadne republike, a zatim kontraofanziva uz pomoć Zapada, pa su fabrike izmeštene kako ne bi pale u ruske ruke.

U sledećoj fazi CIA je nastavila da posvećuje pažnju Jugoslaviji pre svega zbog Pokreta nesvrstanosti čiji je Tito bio suosnivač, i mnogi izveštaji govore o pokušajima SSSR, uglavnom neuspešnih, da taj pokret podvrgnu svojoj kontroli. Ima i dosta toga o takozvanoj neprijateljskoj emigraciji (ustašama i četnicima), ali iz dokumenata ne proizilazi da ih je CIA na bilo koji način pomagala; naprotiv, vidi se da ih je brinulo da im njihovo delovanje ne pokvari odnose sa Titom i podstakne ga da se približi Moskvi. I konačno, ništa ne govori u prilog tezi da su CIA i ostale zapadne službe imale aktivnu ulogu u rasturanju Jugoslavije. U podužoj analizi iz jula 1989. ("Jugoslavija: status i izgledi") konstatuje se da se zemlja nalazi pred ozbiljnim izazovima "pre svega usled pokušaja Slobodana Miloševića da ostvari srpsku hegemoniju i nametne sebe kao lidera". Dalje se kaže da to samo doliva ulje na vatru hrvatskih i slovenačkih secesionista, što uz tešku ekonomsku situaciju preti opstanku SFRJ. Takođe se vrlo jasno kaže da bi raspad Jugoslavije, ili njeno pretvaranje u diktaturu pod Miloševićem, predstavljali ishode nepovoljne po američke interese, i da bi, što se tiče SAD, najbolje bilo ako bi se sačuvao status kvo, "uz postepenu demokratizaciju i uvođenje tržišne privrede". Zaključak glasi da su "Jugoslovenski narodi dokazali da su u stanju da prežive ekonomske nedaće i loše rukovodstvo bez pribegavanja masovnom nasilju... Postoji mala verovatnoća da će doći do dezintegracije, ali šanse su veće nego ikad da će SFRJ ostati cela." Toliko o tome. ¶

DEJAN ANASTASIJEVIĆ

Ledolomce nema

"Čakor" i "Vučevo" su pod hipotekom, te treću godinu trunu na vezu očerupani, a "Petrovaradin", iako sposoban da isplovi, privezan je negde kod Zemuna, ali nema posadu; "Komovi", "Tara" i "Dinara", svojevremeno najmoderniji dunavski tegljači, dika i ponos Jugoslovenskog rečnog brodarstva, redovno remontovani i u "top" formi, isečeni su i prodati kao sekundarna sirovina za, kako kažu oni koji tvrde da znaju, 30.000 evra svaki. Od sve one ledolomačke sile koju smo imali, pretekli su samo "Greben" i "Bor", s tim da je ovaj potonji, koji je u privatizaciji pripao "Prahovu", iz nekog već razloga ostao bez "vibro-pramca"
– dodatka za razbijanje leda

ko da plati

Foto: Andrej Ivanji

Zima dospeva svake godine, a zimi hoće i sneg da padne, hoće i reke da se zalede. Istina, ovo drugo ne biva svake godine – u ovom veku (svega) dva puta – 2012. i ove godine.

Kad se prethodni put uhvatio led na Dunavu, saznali smo da, u stvari, nemamo čime potencijalnu štetu da predupredimo ili bar ublažimo: spreman za dejstvo bio je samo ledolomac "Greben" u vlasništvu Elektroprivrede Srbije, namenjen prevashodno razbijanju ledenog čepa kod Sikolovca na ulazu u Veliki Kazan, gde se Dunav naglo sužava sa kilometar i po na svega 400 metara. Drugi ledolomac – "Bor", umesto da mrvi sante koje "Greben" odvali, čamio je okovan ledom negde u Bugarskoj.

Operativno, spremni su bili i ledolomci "Čakor" i "Vučevo", poimence najpominjaniji rečni brodovi u poslednjih mesec dana, ali su ostali na vezu: vlasnik ovih brodova, kompanija "Dunav grupa agregati", tražila je za angažovanje ovih brodova "simboličnu" nadoknadu od tri miliona dinara dnevno. Umesto njih, na osnovu trilateralnog ugovora između Mađarske, Hrvatske i Srbije o održavanju plovnog puta od Daljske krivine uzvodno, angažovana su dva od pet mađarskih ledolomaca, sa stacionarom u vukovarskoj luci. Prema tom ugovoru Srbija pokriva tek četvrtinu troškova njihovog angažmana, isto toliko Hrvatska, a resto Mađarska. Ta disproporcija u pokrivanju troškova nije tek tako: začepljenje toka Dunava na Daljskoj krivini, odnosno potencijalna posledična ledena poplava, najviše ugrožava Mađarsku.

Celokupan tok Dunava nizvodno od Daljske krivine pao je tada na pleća "Grebenu", konstruisanom da razbija

JANUAR 2017: Mađarski i naši "Brodovi heroji" na Dunavu i okovani Petrovaradin
Fotografije: Tanjug

led do metar debljine, ali je junački udarao i na trostruko deblje naslage. Za taj podvig "Greben" je zaslužio prefiks "brod heroj", a posada orden "zasluga za narod", ako takav orden (još) postoji. To se, naravno, nije dogodilo i sva je prilika i da neće, mada je sad pred "Grebenom" i njegovom posadom mnogo teži zadatak nego što je bio pre pet godina i opet se, zahvaljujući stručnosti i požrtvovanosti posade, sa tim uspešno nosi. Istina, "Bor" je ovog puta tamo gde i treba da bude u ovo doba godine i uspešno sitni sante koje "Greben" odlomi, kako se to inače radi.

NEKAD BILO

Sve do izgradnje hidro-elektrane "Đerdap I" led na rekama nije doživljavan kao elementarna nepogoda, već prirodna pojava koja dođe pa prođe, sem ako se nagomila tamo gde se nagomilava od kako je zime i Dunava – na Daljskoj krivini, kod Gročanske ade i kod Sikolovca na ulazu u Kazan. Sa time se uspešno nosila inženjerija Jugoslovenske narodne armije – mineri eksplozivom, pešadija pijucima, testerama i sekirama. Jedared je angažovano i ratno vazduhoplovstvo, što i nije bilo nužno – mogli su mineri sa tim da izađu na kraj, ali se zgodno namestilo za pokazno-taktičku vežbu "dejstvo jurišnih bombardera protiv (ledenih) objekata na pograničnom vodotoku". Dejstvo avijacije snimale su Filmske novosti, a reportaža prikazivana u "Filmskom žurnalu" pred projekciju filmova u bioskopima – "Ništa nas ne sm(ij)e iznenaditi".

Prema stručnoj studiji iz tog vremena, za uspešnu odbranu od leda na 588 kilometara toka Dunava kroz i oko Srbije, 206 kilometara toka Save i 174 toka Tise, potrebno je najmanje šest ledolomaca, po dva sa stacionarom nizvodno od neuralgičnih tačaka – u Novom Sadu, Beogradu i Kladovu/Prahovu.

U sledećih 20 godina formirana je flota od devet ledolomaca – "Čakor", "Vučevo" i "Petrovaradin" u okviru flote moćnog brodarskog preduzeća "Heroj Pinki", čija je zona odgovornosti bila Dunav uzvodno od ušća Tise i Tisa, "Komovi", "Tara" i "Dinara" u okviru Jugoslovenskog rečnog brodarstva, takođe moćne lađarske kompanije, čija je zona odgovornosti bila od ušća Tise do Rama, a nizvodno od Rama dejstvovali su "Deli Jovan", "Greben" i "Bor".

I sve do 1985. na Dunavu nije bilo više ni ledostaja, ni ledoloma, ne zato što nije bilo sibirske zime, nego što led nije stigao da se uhvati: ledolomci su slati ledu u susret, lomili ga na vreme dok ne naraste, a ne dockan kao sad, kad se nagomila. Led na rekama usred zime nije bio vest za naslovnu stranu, već samo crtica – ledolomci ti-i-ti su tad-i-tad stavljeni u pripravnost, oni drugi su uposleni kad je trebalo zaplovili i uspešno preventivno skrckali led po obodu plovnog puta, neki treći sačekali su santu leda koja je doplovila iz Mađarske i razbucali je. Bilo je malo povuci-potegni 1985. – žešća je zima bila, poput ove aktuelne, a i nije sve šta treba aktivirano na vreme, pa su u drobljenju santi (opet) priskočili vojni mineri i stara dobra pešadija sa krampovima i sekirama.

MASAKR

Iako se samim nazivom "ledolomac" sugeriše da je reč o namenskim brodovima za taj posao, njihova osnovna delatnost je prevoz tereta tokom plovidbene sezone, ali i da tokom tri zimska meseca budu na stacionaru prema zoni odgovornosti, budući da su projektovani i za lomljenje leda. Tegljači imaju u pramcu rotirajući ekscentar koji se startuje kad brod u led zabije pramac i tim vibracijama drobi led kao ćuskija kamen, dok se na gurače vibro-pramac dodaje kao priključak kad je potrebno, da budu pripravni da obezbede prohodnost plovnog puta tokom zime, kao i da odagnaju svaku pomisao da može da se dogodi ledena poplava.

Ta pripravnost, podrazumeva se, nešto košta, ne koliko i kad brodovi rade, otprilike je ceh upola manji, ali košta, pa je red i da se plati. Kako je Dunav naša reka i naš plovni put, mi smo ti koji bi to trebalo i da platimo: u budžetu bi morala da postoji stavka "odbrana od leda". Tako to inače funkcioniše, u čijem god da je vlasništvu brod: plati pa klati, ama to već četvrt veka ne radi.

U interegnumu od onda do sad, "Heroj Pinki" je u procesu privatizacije došao u sastav kompanije "Dunav grupa agregati", koja je od prošle godine u stečaju; "Čakor" i "Vučevo" su pod hipotekom i treću godinu trunu na vezu očerupani, a "Petrovaradin", iako sposoban da isplovi, privezan je negde kod Zemuna. Nema posadu.

"Komovi", "Tara" i "Dinara", svojevremeno najmoderniji dunavski tegljači, dika i ponos Jugoslovenskog rečnog brodarstva, redovno remontovani i u "top" formi, isečeni su i prodati kao sekundarna sirovina za, kako kažu oni koji tvrde da znaju, 30.000 evra svaki. Navodno, odluka za taj masakr je doneta jer za tegljače nema dovoljno posla, a da ih se drži samo da bi bili spremni da krckaju led nema ko da plati.

Od sve one ledolomačke sile koju smo imali, pretekli su samo "Greben" i "Bor"

– "Deli Jovan" je takođe završio u rezalištu kao zaista zastareo, s tim da je "Bor", koji je u privatizaciji pripao "Prahovu", iz nekog već razloga ostao bez dodatka za razbijanje leda.

Sve u svemu, cela knjiga spade na dva slova, "Slogu" i "Takovo", snažne gurače poslednje generacije, koji doduše nisu opremljeni za drobljenje leda, ali ipak, zahvaljujući trudu, znanju i veštini posade, uspešno obavljaju i taj posao.

Dva mađarska ledolomca stigli su na lice mesta kad je već bilo dockan: čep na Daljskoj krivini već je bio nekoliko metara debeo/visok, pa su ova dva ledolomca prvo morala da probijaju prolaz kroz ledenu branu naopako – nizvodno, što je bitno teže nego ako taj posao rade uzvodno. Kad ledolomci dejstvuju uzvodno, svaka santa koju odlome povučena maticom otplovi pored broda, a kad to rade nizvodno, odlomljene sante se podvlače pod kobilicu i povećavaju otpor, time smanjuju učinak. Zbog toga je probijanje čepa potrajalo onoliko koliko je potrajalo, jedan od dva ledolomca je ostao nekoliko dana zarobljen dok onaj drugi nije prosekao koridor, te je tek tad, u povratku, oslobodio zarobljenika. Njihov dalji zadatak je da "krajcuju" led po obodu plovnog puta sve dok ga ne prošire na 120 metara, što će da potraje.

KOLIKO KOŠTA

Zbog nagomilavanja leda nizvodno od Daljske krivine, angažovana su još dva mađarska ledolomca, ovog puta po komercijalnoj ceni, da razbiju čep od Belegiša do Pupinovog mosta, opet naopako – nizvodno, pa brodovi najahuju na sante, hoće i da se prevrnu. Kako god, njihov angažman unekoliko je olakšao posao "Gebenu", koji sad može da se posveti razbijanju leda kod Gročanske ade.

Ona dva mađarska ledolomca angažovana po već pomenutom trilateralnom sporazumu, kad rade koštaju nas 120 evra na sat svaki, a kad su na čekanju 77,5 evra. U proseku 2400 evra dnevno, puta bratbratu 30 dana, jer toliko će najmanje da traje njihov angažman, pa puta dva broda – zaokruženo 150.000. Ona druga dva ledolomca, koji su na našu teritoriju doplovili prošle nedelje, koštaju četiri puta više: oni neće biti angažovani koliko ona prva dva – na najmanje 15 dana slobodno može da se računa, dakle još (opet najmanje) 300.000 pride. Ruku na srce, i nije neka para u odnosu na štetu koja bi bila pričinjena da nisu ovde, naročito ako se uporedi sa ponudom "Dunav agregata" iz 2012. godine.

Ukupan ceh bi (možda) bio bitno manji da su nadležni reagovali na vreme, da nisu čekali da se na Daljskoj krivini, kod Pupinovog mosta i Gročanske ade već napravi čep, umesto da su angažovali, ako ništa drugo, "Takovo" i "Slogu" da rade ono što sad i rade, ama na vreme, dok je led bio u narastanju, dovoljno tanak da ga ovi izlome na sitne komade bez bojazni da im bude probušeno korito. U stvari, led u nastajanju, čija se debljina meri santimetrima, mogao bi da skrcka svaki brod, samo da se neko setio da to može i tako.

Međutim, neko mnogo pametan je, uprkos upozorenju Hidrometeorološkog zavoda da je opasnost od ledostaja/ledoloma na vidiku, utvrdio da "nema frke" sve dok je polovina plovnog puta protočna, jer zašto bi država zaludnim lađarima plaćala vozikanje u prazno uzvodno i nizvodno Dunavom kad, eto, Dunav i dalje teče. Sad se neko drugi, takođe mnogo pametan, dosetio da bi bio red da Srbija ima svoje ledolomce, pa je najavljena kupovina/nabavka novih.

Ministar poljoprivrede i zaštite životne sredine Branislav Nedimović upozorava da je ovo poslednja opomena da Srbija mora nešto da uradi kada su u pitanju ledolomci, kako ne bi uvek u pomoć morala da priziva kolege iz Mađarske, ali i da su troškovi ledolomca iz Mađarske koji su sada angažovani deset puta niži od troškova koji su bili pre sedam-osam godina za održavanje ledolomaca koji nisu funkcionisali i koji su bili u jako lošem stanju, pa je zbog toga taj posao prekinut 2011. Ovo pitanje, kaže, mora sistemski da se reguliše i Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine će sve svoje kapacitete staviti u tu funkciju, te da su Srbiji potrebna najmanje dva ili tri ledolomca koji će biti multifunkcionalne namene i isplativi, odnosno ekonomski održivi jer će moći da se bave i drugim poslovima na reci. "Ovo mora na pravilan način da se kanališe, jer ako se tako ne radi, ugroženi su mostovi."

Ministarka građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture Zorana Mihajlović konstatovala je da je Srbija u "strašnim privatizacijama izgubila dva ledolomca koja su sada u privatnom vlasništvu i koji ne mogu da se koriste, jer su u lošem stanju", te da će "ove godine Srbija sigurno izdvojiti novac i kupiti bar jedan ledolomac".¶

ZORAN MAJDIN

Srbija je pobedila

Bilo kako biti mora, plivalo se po led i 'ladnoću, i svi pobedili. Sve, svi i koekude bilo toliko najboljše da se režiseru Baljku, na Zemunski kej uzorku, javilo da je plivanje za Časni krst kasting za nastavak filma "Vidimo se u čitulji"

Ove godine se na Bogojavljenje, 19. januar, širom i diljem pravoslavlja, plivalo za Časni krst. U "srpske zemlje", naročito u matici, postignuti veliki rezultati i doprinosi sabornosti, malo je reći, plivalo se sve u 19. Iako sve to očekivano, sve ne bilo dostojno medijski ispraćeno, jerbo u Srbiji zemlji se znaju, naročito kod onih sa nacionalnom frekvencijom, ko je zadužen za najbolje rezultate. A svuda, u to skakanje u vodu, pali rekordi. Najbolje, po običaju, bil u Zemunu, gde u prisustvu Patrijarh, samo treslo od tetoviranih junaka sa 'vakim krst kajlama oko vrata. Ni na ostalim srpskim vodama se ne zaostajalo, pa se režiser Janko Baljak, na tu okolnost, javio prigodnom poslanicom: Plivanje za Časni krst je kao kasting za nastavak filma "Vidimo se u čitulji", hiljadu godina robije!

ZABRANA PLOVIDBE

Po običaju, sve počelo dan pred Bogojavljenje, na Krstovdan. Kako slobodni et istraživački srpski mediji javili, u organizaciji Kraljevskih vitezova Srbije, kod Kule Nebojše, u Savu, držeći se za ruke, skočili princ Đorđe Karađorđević, i supruga mu Felon. Felon rekla: Hladno je, ali ću nastaviti da plivam dalje, ponosna sam na svog muža i Srbiju. Kad se sve završilo, prinčevski par se, u prostoriji koja je bila namenjena samo za njih, obukao, a zatim su ponosno izašli među Beograđane!

Sutradan, kao i uvek, najboljše bilo na Zemunskom keju, gde učestvovalo 300 div – plivača, i gde svi, u slavu boga i Srbije, pobedili. U Zemun Patrijarh održ'o liturgiju, osvešt'o spomenik Bogojavljenskom plivaču, osvešt'o i vodu, zastave, učesnike, posmatrače, sav ostali krupniš i sitniš.

U Sremskoj Kamenici, na Dunavu, bilo samo tako, ne bilo plivanja, učesnici samo pristupili svetom činu vađenja krsta iz Dunava. Član Gradskog veća Novog Sada, časnog imena Ognjen, zadužen za sport i omladinu, istakao izvanrednu saradnju između policije, vojske, crkve i gradske uprave, i da su kroz harmoniju i ljubav sve uspešno organizovali. Naglasio da su ispoštovali zakon u pogledu zabrane plovidbe Dunavom, tako da je preko 40 odvažnih pojedinaca samo ušlo u hladnu reku i poljubilo krst.

Plivalo se i u Republici Srpskoj, u Višegradu ispod ćuprije, u Banjaluci pobedio potomac policijske akademije, u Zvorniku devojka... I u Priboju devojke prve stigle do krsta, kao i u Zubinom Potoku, na "našem" jezeru Gazivode, gde cura Milica novčanu nagradu darovala humanitarnoj organizaciji "Srbi za Srbe"... U Šapcu, na Savi, najbolji bio Srbin koji u vodu ušao sa devetomesečnom bebom...

U Valjevu, očekivano, na najtradicionalnu manifestaciju, postignuti solidno tradicionalni rezultati. Na brani reke Gradac, preko sat pre početka svečanosti, sve bilo na svom mestu: reka Gradac, ukrovljen splav do obale, obmotan reklamom "Valjevskog piva", kazan sa kuvanim vinom, policija, službe čišćenja, nešto naroda... Na betonskoj ploči, iznad "Brek" bifea, bilo ozvučenje, mikrofoni, sa kog se javi crkveni hor, Krst je sila i znamenje, krst je spasenje...

Od nizvodno se pojavi crkvena litija, napred zastave, beli stiropor krst, ukrašen zelen lišćem i ljubičastim i žutim cvetovima, popovi, u prvi redovi i jedan, što ga viču Vojvoda, koji na glavu imađaše neku crnu kapu za takvu glavu. Litija stiže do ukrovljenog splava, popovi, sve sa Vojvodom koji je imao kapu za takvu glavu, se ukrcaše na ukrovljen splav, opet se javi hor sa betonske ploče, Krst je sila i znamenje... Na kraju se u sve uparkiraše i kola Hitne pomoći.

UMAČE I OTRESA

Do obale je bio žuti čamac, sila sedma uze da se raspituje, gde ornamentisani crni čamac, kojim je vladika Milutin, prethodnih godina, stizao sa krstom, od uzvodno, ko da hoda po vodi. Ču se i jedno mnogo dobro pitanje, da vladika, možna, zbog loše vreme, 'ladnoću, mulj u reci, ne stigne sa svoj oporezovani "audi", koji je za ovu specijalnu priliku opremljen sa specijalna vesla. Jedan iz tu organizaciju razreši sve dileme, odgovori, ništa od čamca i vladike, otišao 'oda u Australiju.

Sa splava se javiše popovi, Dobrodošli na još jednu kulturno – duhovnu manifestaciju plivanja za Časni krst, ove godine u drugačijim uslovima, sa blagoslovom episkopa Milutina, da se ponovo okupimo, i da najhrabriji mladići plivaju...

PLIVANJE ZA ČASNI KRST U VALJEVU: Popovi i vojvode kraj vode; sveta vodica na veliko
Foto: D. Todorović

popovi rekoše, Bog se javi, odgovoriše, Vaistinu se javi...

Poče ceremonija osvećenja vode, popovi su iz crkvene knjige čitali, Gospode pomiluj, najkrupniji među njima, sa crvenim plaštom, kleknu, sa krstom i kitom bosiljka u desnoj, stade umače i otresa. Sve to dobi na uzvišenosti, opet se javi hor sa betonske ploče, Krst je sila i znamenje, popovi su radili svoje, najkrupniji među njima, u crveni plašt, nije prestajao da umače i otresa desnicom...

Kad najkrupniji pop otrese krstom i bosiljkom na sve strane, sa razglas pustiše neki srpski marš, preko brane krenuše plivači. Marš je marširao, plivači stigoše na drugu obalu, ko u tesne ko u široke gaće, svi se pljusnuše, svi digoše ruke gore. Najkrupniji pop spusti onaj beli stiropor krst, ukrašen sa lišće zeleno i cvetovi ljubičasti i cvetovi žuti u vodu, drugi pop, preko mikrofon, ponovi da malo plivača zbog mulj u reci, da ima plivača osam, dva iz Vojske Srbije, svi će biti pobednici, najmlađi će dobiti plašt...

Jedan od popova objavi da će na njegov znak, a to je, Bog se javi, svi skočiti u vodu, pa reče, Bog se javi, i svi skočiše u reku. Plivaše i svi doplivaše do stiropor belog krsta, zajedno ga izneše na obalu. Popovi zatražiše aplauz, dobiše aplauz, pozvaše najmlađeg do ukrovljenog splava, ogrnuše ga u crveni crkveni pobednički plašt.

Nagrnuše kamere, nagrnuše mikrofoni, izjavi se najmlađi učesnik, izjavi se oficir Vojske Srbije, bog je s njima, svi su uspeli, svi su pobedili, Srbija je pobedila... Popovi zatražiše još jedan veliki aplauz, sa beton ploče se uključi hor sa Kosovskim ciklusom, Ej dragi, dragi, božurovo cveće...

Sve krenu nazad u pravoslavnom redu i poretku, većina pored Crkvenog hrama, po svetu Bogojavljensku vodu. Ispred crkve bio red, prema crnoj plastičnoj kaci, obmotanoj belom folijom na kojoj je bila prigodna "ilustracija" sa natpisom Bog se javi – Vaistinu se javi. Na nekoliko česma pipa, koje bile instalirane na cev izvedenu iz gradskog vodovoda, ljudi su strpljivo točili svetu vodu u plastične flaše, za zdravlje, napredak, svaki celogodišnji boljitak, naginjali iz flaša na licu mesta. ¶

DRAGAN TODOROVIĆ

13. FESTIVAL EVROPSKOG DUGOMETRAŽNOG DOKUMENTARNOG FILMA

SEDAM VELIČANSTVENIH

magnificent 7 veličanstvenih

SAVA CENTAR
od 1. do 7. februara 2017.

KVADRAT SC sava centar

HELLO I AM DAVID – PUTOVANJE SA DEJVIDOM HELFGOTOM
Sreda, 1. februar - 20:00
svečano otvaranje
Nemačka 2015.
90 minuta, **režija: Kozima Lange**

AUSTERLIC
Četvrtak, 2. februar - 20:00
Nemačka 2016.
94 minuta, **režija: Sergej Loznica**

IZGARANJE
Petak, 3. februar - 20:00
Belgija, Francuska, Švajcarska 2016.
85 minut, **režija: Žerom le Mer**

HOMO SAPIENS
Subota, 4. februar - 20:00
Austrija 2016. 94 minuta,
režija: Nikolaus Gajrhalter

NORMALNI AUTISTIČNI FILM
Nedelja, 5. februar - 20:00
Republika Češka, 2016.
90 minuta, **režija: Miroslav Janek**

ŽENA I GLEČER
Ponedeljak, 6. februar - 20:00
Litvanija, Estonija 2016.
56 minuta, **režija: Audrius Stonis**

IN LOCO PARENTIS
Utorak, 7. februar - 20:00
Irska, Španija 2016.
99 minuta, **režija: Niasa Ni Kinon i Dejvid Rejn**

Karte se prodaju na blagajnama Sava centra i EVENTIMA-a.
Cena ulaznica je 400 dinara.
Sve projekcije su u velikoj sali.

www.magnificent7festival.org

Promotivni efekti atentata

Tokom nekoliko godina, u listu "Naša Borba", Lazar Džamić je kroz jedinstveno sočivo komunikacijske fenomenologije opisivao užasnu i urnebesnu Srbiju iz vremena Slobodana Miloševića kasnih devedesetih godina prošlog veka. "Vreme" ekskluzivno objavljuje nekoliko tekstova, sada sakupljenih u zbirku "Advertising (p)Age", koja se može kupiti u svim knjižarama Laguna/Delfi. Tekst koji sledi je bio posvećen ubistvu visokog funkcionera stranke JUL Zorana Todorovića – Kundaka, momentu koji je šokirao javnost realizacijom da ni najmoćniji nisu više sigurni od kriminala

Sve je poruka!

Ovaj aksiom postmoderne komunikacijske civilizacije, osnovni postulat semiotičkog carstva koje je konačno dojezdilo na leđima glamuroznog konja u vidu multinacionalnog hiperkonkurentnog kapitalizma, dobija potvrdu svakim danom sve više, nezavisno od podneblja u kome se ispoljava ili autora koji ga zagovara. Semantizacija naše stvarnosti ponekad dobija i bizarne oblike. Ženske grudi su poruka, čvrsta muška zadnjica je poruka, apstraktni simboli pored naziva kompanija su poruke, čak i smrt je (kako to strahovito demonstrira tragični kraj princeze Dajane) poruka. U tom kontekstu, i ubistvo se može smatrati porukom, i to van uobičajenog užeg značenja direktne mafijaške pošte kojom jedna porodica nešto poručuje drugoj. Posebno se u tom smislu semiotički ističe atentat. I posebno u Srbiji, u kojoj je dekonstrukcija civilizacije dobila vrlo osmišljene i planske konture.

Nedavno rashodovanje Kundaka podstiče na razmišljanje o tome šta čin dotičnog atentata sve može da poruči okruženju i koji su njegovi reklamni efekti. Ova veza i nije tako čudna jer svaki događaj od značaja za širu javnost u sebi uvek nosi i određene značenjske elemente koji se mogu posmatrati optikom ubeđivačke komunikacije. Naime, takav događaj po pravilu potencira ili negira neke vrednosti. Nalazi su, čak i pri ovako površnoj analizi, zanimljivi i civilizacijski intrigantni.

Kao jedna od prvih stvari, na pamet pada spektakularnost ovakvih akcija na filmu i njihovo upoređivanje sa stvarnošću. Da je etički izvodljivo i da se za to ne ide u zatvor, uopšte ne treba sumnjati da bi se već našao holivudski producent koji bi inscenirao pravo ubistvo kao ultimativni promotivni "event" za neki akcioni film. Jer, pogledajmo malo bolje, šta bi mogao da bude vrhunac promocije za jedno takvo ostvarenje, nabijeno adrenalinom i krcato prizorima oduzimanja ljudskih života? Nema kaskadera koji se simulakrumski lomataju, poništavajući svojim ustajanjem iz ulubljenih kartonskih kutija svaku čar naizgled smrti koju su upravo preživeli, nema vašarske imitacije i filmske krvi na bazi kečapa. Samo realna životna materija sa ultimativnim nabojem identičnim onome u filmu. Zato je Srbija, uz Rusiju i Kolumbiju, trenutno možda najveći globalni simbolički promoter plauzibilnosti filmskih ubistava, svedočanstvo da filmska traka ipak nije čista fikcija i da su slike zabeležene na njoj za nekoga suva i na trotil zamirisana realnost. Svakodnevica Srbije kao podrška naporima Holivuda!

Druga promotivna ravan atentata je uvek i svojevrsna reklama za veštinu izvršioca. U tom smislu, Srbija je dobila jedan od najpromovisanijih artikala za izvoz. Nastavljajući se na mitološki pažljivo dizajnirane celuloidne egzekutore tipa Nikite, Leona ili Stalone–Banderas para, domaći dželat-trudbenici svojom neuhvatljivošću i skoro nindža veštinom definitivno prenose upečatljiv utisak vrhunske stručnosti. Nije stoga neumesno pretpostaviti da će jedan broj zainteresovanih stranih investitora poželeti da još malo doprinese domaćem odlivu mozgova (hm?), u skladu sa procesom koji se u sferi vrhunske informatičke tehnologije naziva "off-shore outsourcing" i koji

predstavlja poslednju reč trendova u povećanju efikasnosti poslovanja!

Planirano ubistvo je i reklama za jedan od mogućih načina rešavanja interesnih konflikata. Ako ovakve stvari u jednoj sredini postanu uobičajene, kakve inače skoro jesu kod nas, samo je pitanje vremena kada će se ustaliti kao normalan model razmišljanja i delovanja. Posebno kod umova koji svet još doživljavaju u nezreloj formi, sa tinejdžerima kao klasičnim primerom ovakve ciljne grupe. Nemogućnost zvaničnih organa da reše takve spektakularne slučajeve samo potencira priču. Model koji se onda oblikuje pitagorički je jasan i sumiran je u geslu ruske mafije: nema čoveka, nema ni problema! Na taj način se direktno ostvaruje sjajna rečenica Vesa Krejvena iz njegovog filma *Vrisak*: "Filmovi ne stvaraju psihopate. Oni ih samo čine kreativnijima."

Možda najjača i najtragičnija reklamna poruka koju jedan nerešeni atentat može da pošalje je ona o nemoći države da kontroliše odvijanje života na svojoj teritoriji, ispoljena u jednoj još tehnološkijoj formi neadekvatnog obaveštajnog rada prema domaćem podzemlju ili takozvanim "sivim" zonama. Jer, tu je logika prosta, atentat na poznatu javnu ličnost uvek zahteva detaljne pripreme koje ne bi trebalo da izbegnu strogom oku doušnika i agenata svake tajne policije koja drži do svog integriteta. U tom smislu, kao primer dugoročnog planiranja lepo može da posluži slučaj FBI-ja, koji je Silvestera Stalonea upozorio na potonjeg Versaceovog ubicu, sa detaljnim ličnim opisom i preporukom da pojača svoju bezbednost jer se dotični raspitivao po lokalnim barovima Majamija o tome gde poznati glumac živi i kako se kreće kada je na Floridi. Pogađate, barmen kod koga se genijalno zli Endrju Kjunanon raspitivao bio je saradnik FBI-ja. Ako država i njeni organi bezbednosti dopuste ne jedan, već seriju nerešenih atentata, od kojih su neki usmereni čak i ka najvišim funkcionerima istih tih organa, onda se posledica takvog zbivanja sumira u jedan ogromni reklamni spot koji preko čitavog neba te nesrećne teritorije vrišti poruku: "Radite šta hoćete! Sve vam je dozvoljeno!" To je onaj finalni pokret tapšanja u strunjaču, kao priznanje da je partija izgubljena tušem. Implikacije ove poruke su takve da svako normalan mora da se naježi.

Posmatrano iz ugla obaveštenog građanina, atentat čija je žrtva pripadnik tog mutiranog eskadrona mešanaca Vladimira Iljiča i Rokfelera, tako karakterističnog za zemlju poput Srbije, istovremeno je i promotivna poruka o stanju na tabli velike državne kladionice, u kojoj se nekoliko krupnih interesnih grupa džapa oko resursa zemlje i svog udela u eksploatisanju istih. Ovaj sindrom bitke oko "veće kofe" pokazuje da se ova borba zaoštrava, bilo zbog patološke nezasitosti dotičnih, bilo zbog osećaja da je sistem kome mogu da zahvale za sve svoje "đakuzije", italijansku garderobu i različite kravate svaki dan vrlo blizu drastičnih lomova i da je krajnje vreme da se neke pozicije učvrste. Tumačeći atentat u konotativnim ravnima jednog sofisticiranog TV spota, može se očekivati još spektakularnih događaja u buduće vreme, sličnog sadržaja, kao i u svakoj kampanji koja se razvija. Dakle, priča se o priči koja tek treba da dobije svoje razrešenje.

I na kraju, bez namere da se ulazi u tabloidsko moralisanje, atentat na osobu sumnjivih moralnih kvaliteta, pripadnika visokih društvenih ešelona i "nuvo riša" iz doba paklene inflacije, nesumnjivo sobom nosi i utisak o zadovoljenju hrišćanske pravde iz poente "ko se mača laća...". U svoj tragičnosti prethodnih značenja, čin planiranog ubistva jedne ovakve osobe ima i svoju katarzičnu dimenziju, za sve koji smatraju da zbog takvih oni nemaju normalan život, mističku poruku o ipak pravednom ustrojstvu svemira i postojanju nečega što bi moglo da se nazove "načelom o održanju etičke energije".

Dileri religioznih brošura na uličnim ćoškovima mogu da budu zadovoljni. Sama Srbija im je najveća reklama. ¶

"Naša Borba", 1–2. 11. 1997.

Powered by EUnet HOSTING

Connected by SBB

Kompletna IT rešenja na jednom mestu

INTERNET • TELEFONIJA • CLOUD • HOSTING

Nudimo vam različite internet i hosting usluge, kao i napredne servise za uspešno poslovanje.

- Cloud Linux i Windows serveri
- Zakup profesionalnih namenskih servera
- Brojne cloud aplikacije (SaaS)
- Cloud inzenjering
- Web hosting
- Usluge Tier 3 Data centra
- BIZ Smart paketi
- Optički internet
- Managed servisi
- Poslovna fiksna telefonija

EUnet HOSTING

www.eunethosting.com
011 30 10 500

Bulevar Zorana Đinđića 8a
Beograd

SBB SOLUTIONS
pametna rešenja

www.sbbsolutions.rs
Kontakt centar 19966

LJUBOMIR ŽIVKOV

Tablična amnestija

Napokon država čini nešto što mi je baš po volji, za to joj pred svima skidam kapu, priznajem svoje grešne misli i reči izgovorene u jednoj radionici koja neka ostane anonimna

Pre desetak dana opletosmo jedan građanin i moja nezn. po državi onako kako mi to već znamo: te nas tera da menjamo lične karte, te nam otima pretplatu za nešto što nam ne treba (obojica pratimo Premijer ligu, doklen nas naš rođeni parlament ni najmanje ne zanima; ranjene orlove, grehe nečije matere koja da li je sirota još uvek i živa ne gledam, kao što neću nikad otići da gledam film o Lazi i Lenki, to kad čujem tri dana sreće nemam, ali to je barem dobrovoljno, ko neće u bioskop kad se to delo daje – ne mora), pa joj nisu dobre stare saobraćajne, daj kupuj nove, dangubi, troši, moraš vozačku da imaš malu kao nova lična karta, pa nov pasoš, biometrijski, pa sto puta menjaj tablice, dobro, nije bilo sto puta, ali nama je i dva ili tri puta previše, obojica držimo da tablice, ako ih čovek ne izgubi, ako mu auto ne odnese lava i sl. mogu da nadžive automobil i naročito vlasnika...

Kad, kad – šta?!

Ministar policije obznani da se automobilske tablice neće menjati ove godine, kad im ističe zakonski rok, nego ćemo dobiti dvogodišnju poštedu. Zašto baš dve? Mora biti da su najpre hteli jednu godinu da nam gledaju kroz prste, ali to bi bilo baš: "Glasajte za nas, vidite koliko ste nam prirasli srcu: vaše siromaštvo, za koje smo doista zajedno zaslužni i vi i mi, dira nas više nego što vi mislite, reizaberite našu večno istu posadu, a mi nećemo odmah dogodine da vas deremo, nego ćemo se kosmičkom zakonu pokoriti tek kroz dve godine!"

Ministar nam je poručio da sadašnja vlast nije kao zulumćari koji su harač uveli 2010, ne hajući za to što je pred nama bilo sedam mršavih krava. Nove tablice, according to minister, kupiće samo neko ko je stare izgubio ili satario toliko da se ne da razabrati šta je na njima svojevremeno bilo ugravirano i obojadisano...

Tako je došlo do tablične amnestije koju od srca pozdravljam i blagosiljam, radujem joj se i vozdižem je, ali ne sme ona biti oročena, ne sme biti na dve godine, pa koliko bi ti hteo godina, kako koliko, pa sve godine dok se tablice na raspadnu! MUP jeste krenuo putem pravde i milosrđa, ali dvogodišnja odgoda samo je putokaz, samo prva etapa na stazi večnog praštanja.

Čekaj, državna kasa će zbog ove predizborne dobrote biti na gubitku, šta ćemo ako se za dve godine stanovništvo na primer otrgne siromaštvu, a država opet zašanta, hoće li biti pravedno ako olimpijsko pleme počne da oskudeva, ili da zadužuje državu vani, a građani da ne znaju šta će od para? Ne bi li, ako dođe do narodovog blagostanja, bilo fer i bogougodno da se tablice menjaju dvaput godišnje, kao zimske i letnje gume? (U jednoj državi iz umerenokontinentalnog pojasa kojoj neću pomenuti ime, nije priznala lažnu državu Kosovo, tablice se menjaju kad god počinje novo godišnje doba, i svaki put vlasnici motor. vozila plaćaju nove, jedinstvene tablice sa prizorima iz važećeg god. doba.)

♠

Ministar nam pružio mali prst, a mi hoćemo celu šaku, ispadam neblagodaran i nezasit, ali nije se ovo uvrežilo u meni otkako smo preobraćenicima demokratski prepustili kormilo, odmalena su mi mrski nameti smišljeni u državnim nadleštvima, krajnje nerado plaćam nešto što ne smatram potrebnim, dakako, onaj ko prodaje rad je da (koristeći monopol zakona, sile ili reklame) sav svoj espap rasproda, i osiljeni prodavac mi unapred javlja da će mi isti taj treš uskoro ponovo prodati, kakav treš, pa neki dokument koji već/još imam, ili metalnu oznaku koju isto imam sačuvanu!

Šta ja imam sa tim što se Crna Gora otcepila? Ja se tome nisam ni protivio, ni radovao, ni zbog toga tugovao, a morao sam da kupim novi pasoš, jer je moja država posle decenija mrske jugoslovenštine opet postala nezavisna u svojoj već zaboravljenoj prvobitnosti: Sr-bi-ja! Čekaj, nije novi pasoš samo zbog toga, moderna su vremena, sad si elektronski-digitalnosatelitski obeležen, žigosan kao bilo koji artikal u samousluzi, imaš svoj jedinstveni takorekuć DNK na pasošu, pasoška kontrola svuda u svetu čita te tarabice, tačkice i to srebrnasto senčenje koje bog otac ne može da krivotvori, sve je to u slavu što brže identifikacije, koja je i tvom interesu, da te ne bi pobrkala pogranična policija sa nekim drugim građaninom tvoje dobi, a svi ste slični – tvoj imenjak ili tvoj vizuelni dvojnik, koji ti se ne bi svideo, kao ni ti njemu, ima na primer podebeo dosije, pa bi mogli na tebe da se okome, usled čega bi izgubio avion etc. – Znam ja to, ali državna uprava zar ne bi morala znati da je život krpež, nije li se na moj važeći pasoš (SCG ili SRJ) mogla nekako ugravirati ili zalepiti ta markica, a koja bi koštala deset puta manje od novog pasoša, nego, ustaj u zoru, traži u policiji vezu koju nemaš...

Od države zahtevamo da se ponaša kao razboriti pojedinac, koji ne škrtari sa neophodnim, i koji, s druge strane, gleda da podanike poštedi bilo kog izlišnog izdatka, dangube i sekiracije, želim državu koja će dati sve od sebe da ne kupujemo stalno nova dokumenta i iznova nove tablice, država mora imati prihode, ali ne i specijalce za izmišljanje novoharača. Znači, hvala za poštedu, ali ne na dve godine, nego na vjeki vjekov. Amin. ¶

Najnovije iz Narodnog pozorišta

VLADA KOJA

Iako je 16. januara ove godine u Prvi osnovni sud stigla tužba protiv Narodnog pozorišta zato što je nezakonito raspisalo najnoviji konkurs za upravnika, Upravni odbor tužene kuće objavio je ovog ponedeljka, i Ministarstvu kulture i informisanja dostavio, listu sa četiri kandidata za novog upravnika. Time je prećutno potvrđeno da je izbor upravnika Narodnog pozorišta prestao da bude prevashodno tema kulture ove države

Foto: Milovan Milenković

ĆUTI

Naime, pitanje ko će biti čovek od koga će zavisiti dalji rad i pravac kojim će se kretati naš najveći nacionalni teatar, postalo je manje bitno od pitanja zašto država ne poštuje svoje zakone već nastoji da upravnika izabere po samo njoj opravdanim kriterijumima.

Sudski spor pomenut na početku teksta pokrenut je zato što nije okončan prethodni konkurs za upravnika, raspisan 21. januara 2014, na kome je izabran reditelj Božidar Đurović tako što je odlukom ministra kulture Vladana Vukosavljevića prekinut, da bi bio raspisan novi, ovaj koji je sada u toku. Pravni zastupnik Božidara Đurovića je Advokatska kancelarija Vladimira Horovica. Tuženi su Narodno pozorište, Vlada Republike Srbije, Ministarstvo kulture i informisanja, a 26. januara, na dan objavljivanja ovog broja "Vremena", najverovatnije im se pridružio i Prvi osnovni sud u Beogradu. Evo i zašto, počnimo od te najnovije vesti:

"Da bi se sprečila nenadoknadiva šteta zbog nezakonitog javnog konkursa", kažu za "Vreme" u Advokatskoj kancelariji Horovic: "Prvom osnovnom sudu podnet je 13. decembra 2016. godine predlog donošenja privremene mere zabrane daljeg sprovođenja javnog konkursa za imenovanje upravnika Narodnog pozorišta." Rok za tu odluku je osam dana. Desetog januara poslata je urgencija zato što ništa nije odlučeno, a rok je premašen. Zato, "ukoliko sud ne donese odluku do 26. januara", advokati će uputiti pritužbu Visokom savetu sudstva na rad pravosudnih organa.

Odluka koja se očekuje odnosi se na pomenuti konkurs na kome je izabran Đurović iz 21. januara 2014. godine. Ministarstvo kulture je 13. marta 2015. godine usvojilo taj predlog Upravnog odbora i prosledilo ga Vladi da ona, kao osnivač Narodnog pozorišta, da konačnu odluku i da imenuje upravnika. Đurovićevi advokati kažu da je zakonski rok za tu odluku 30 dana, međutim, Vlada ni do danas ništa nije odlučila. "To je nezakonito i u suprotnosti sa odredbama člana 23 stava 2 Statuta Narodnog pozorišta, jer Vlada može samo da ne prihvati predloženog kandidata i o tome donese rešenje ili da prihvati i imenuje za upravnika Narodnog pozorišta predloženog kandidata Đurović Božidara. Dakle, Vlada je prekršila zakon", napominju iz Advokatske kancelarije. Tadašnji upravni odbor je o ovome obavestio premijera Aleksandra Vučića 31. avgusta 2015. godine, ali odgovor nije dobio. Na isti način je reagovano i na pismo koje je grupa eminentnih ličnosti iz sveta kulture poslala novembra iste godine. Marta prošle godine Upravni odbor je podneo ostavku zbog nepoštovanja zakona i Statuta Narodnog pozorišta. Ovo ćutanje vlade traje već nepune dve godine, kažu advokati, pa je zato "vršilac dužnosti upravnika Narodnog pozorišta Dejan Savić nastavio nezakonito da radi, jer mu je mandat, koji po Zakonu o kulturi traje godinu dana, istekao 14. oktobra 2014. godine."

Prvog novembra prošle godine sadašnji ministar kulture Vladan Vukosavljević povukao je predlog po kome je Božidar Đurović izabran za upravnika. Zatim je 1. decembra novi upravni odbor raspisao novi konkurs za upravnika, peti u četiri godine. U Advokatskoj kancelariji kažu da s obzirom na to da Ministarstvo, pa samim tim i ministar, nisu imali ovlašćenje da povuku već donetu odluku o upravniku na prethodnom konkursu, ni novi upravni odbor "nije smeo da raspiše novi konkurs dok o prethodnom ne bude doneta odluka, bilo pozitivna, bilo negativna. Na ovaj način uskraćeno je pravo predloženom kandidatu Božidaru Đuroviću da pokrene upravni spor protiv eventualne negativne odluke Vlade Republike Srbije, a koje mu po osnovu zakona pripada. Uskraćivanjem prava na pravni lek, vlada je povredila njegova ustavna prava." Pre desetak dana tridesetak intelektualaca uputilo je apel vladi Srbije i Ministarstvu kulture sa zahtevom da se "hitno obustavi nezakoniti i protivustavni javni konkurs za izbor »

Rupa u zakonu

Foto: Tanjug

"Obraćanje sudu ne sme da bude predmet manipulacije, isterivanje interesa pre donošenja sudske odluke. Pomno smo analizirali ovu situaciju pre nego što smo objavili konkurs, i znam da je sve zasnovano na zakonu"

Narodno pozorište, konkretno – aktuelni izbor za upravnika ove kuće, bio je jedina tema ovog razgovora sa ministrom Vladanom Vukosavljevićem.

"VREME": Juče je Upravni odbor Narodnog pozorišta prosledio Ministarstvu kulture i informisanja listu četiri kandidata od kojih vi treba da odaberete upravnika. Koji će biti vaši kriterijumi?

VLADAN VUKOSAVLJEVIĆ: Videćemo kako se opredelio Upravni odbor, razmotrićemo njihovo obrazloženje, argumentaciju, pa ćemo u skladu s tim doneti odluku. Stojim na stanovištu da je u najvećoj meri prilikom izbora upravnika potrebno poštovati stav Upravnog odbora, inače bi se obesmislila njegova uloga.

S obzirom na to da je Upravni odbor najviše bodova dao Dejanu Saviću, da li to znači da ćete njega predložiti Vladi za upravnika?

Ne znači. Ja samo pričam o proceduri izbora.

Vaše diskreciono pravo je i da odbijete predloženu listu. Da li ste razmišljali o tome?

Diskreciono pravo, koje mi Zakon o kulturi daje, ministar treba da koristi – to je moje mišljenje – samo u slučajevima kada stav ili ocena Ministarstva u velikoj meri odstupaju od onoga što je Upravni odbor predložio, i samo ako postoji neka nedoslednost sa principijelnim stavovima Ministarstava ili kulturne politike koju ono zastupa. U ovom slučaju tako nešto ne postoji.

U redu, ali bi odbijanje liste najverovatnije spaslo ugled Narodnog pozorišta, poljuljan sudskom tužbom...

Najava ili podizanje tužbe ne može da spreči ljude u svakodnevnom funkcionisanju. Sudovi su mesta gde se sporovi rešavaju, ali pretnja tužbom ili podizanje tužbe, ne mora da bude alarm, unošenje uznemirenosti ili straha, ili prekidanje nekih postupaka. Mi stojimo čvrsto na stanovištu da je konkurs raspisan u skladu sa zakonom, uz uvažavanje svake druge logike koja treba da bude predmet nekog sudskog tumačenja. Zamislite na šta bi ličio svet u oblasti kulture kada bi svako ko najavi tužbu zaledio događaj protiv koga hoće da se žali. Obraćanje sudu ne sme da bude predmet manipulacije, isterivanje interesa pre donošenja sudske odluke. Pomno smo analizirali ovu situaciju pre nego što smo objavili konkurs, i znam da je sve zasnovano na zakonu. Mogu da vam objasnim kako.

Izvolite.

Prethodni upravni odbor raspisuje konkurs, obavlja ga, upravnika Narodnog pozorišta dok se zakonski ne okonča prethodni." Njihov trud je bio uzaludan.

Nakon svega ovoga, punomoćnici Božidara Đurovića podneli su 16. januara ove godine Prvom osnovnom sudu tužbu protiv Narodnog pozorišta "radi poništenja javnog konkursa objavljenog 1. decembra 2016. kao nezakonitog" i tužbu protiv Vlade Srbije i Ministarstva kulture i informisanja "radi utvrđivanja nezakonitog postupanja", dok su pred Upravnim sudom u Beogradu pokrenuli upravni spor protiv Ministarstva kulture zbog nezakonite odluke o povlačenju predloga rešenja o imenovanju upravnika Narodnog pozorišta." Vrlo je moguće da ovoj listi tužbi, kao što je rečeno pri početku teksta, treba priključiti i tužbu protiv Prvog osnovnog suda.

Članovi novog upravnog odbora Narodnog pozorišta su književnik Aleksandar Gatalica, predsednik, glumac Svetislav Goncić, bivši ministar kulture i informisanja, reditelj Bratislav Petković, direktor Pravosudne akademije Nenad Vujić, direktorka Funkcije za marketing i razvoj Telekoma Srbija Ljubinka Zarubica, i iz redova zaposlenih u Narodnom pozorištu operska pevačica Ivana Raković Krstonošić i balerina Smiljana Stokić. Oni su, kao da niko nikog nije tužio i kao da je sve kako treba, predložili ministru kulture Vladanu Vukosavljeviću sledeće kandidate za upravnika nacionalnog teatra rangiravši ih ovako: dirigenta Dejana Savića sa 39,5 bodova, glumca Predraga Miletića sa 25 bodova, scenografkinju Goranu Sudžum sa 22,5 bodova, i pijanistkinju Maju Ristić sa 21 bodom.

Konkurs je trajao od 1. do 24. decembra iako u Zakonu o kulturi član 35 stav 6 piše da rok za podnošenje prijave na javni konkurs ne može biti kraći od osam ni duži od 15 dana od dana oglašavanja". Upravni odbor je prvo saopštio da je stiglo pet prijava, ali da je samo prijava sadašnjeg v.d. upravnika Savića odmah prihvaćena. Gorani Sudžum je nedostajala prijava o promeni prezimena inače je sve ostalo bilo u redu, dok su ostale prijave odbačene. Zatim su naprasno prihvaćene i te odbačene, osim prijave tenora Borisa Postovnika zato što nije ispunjavala uslove konkursa. On se zbog toga žalio Ministarstvu kulture i informisanja. Najpoznatiji među kandidatima je Dejan Savić, dugogodišnji glavni dirigent Beogradske opere, potom i direktor Opere i Baleta NP-a, dirigent s međunarodnom karijerom. Gorana Sudžum scenografijom se bavi 30 godina na televiziji i filmu, realizovala je više od 1000 televizijskih programa među kojima je i "Farma". Pozorišni, filmski i TV glumac Predrag Miletić je, kao i Dejan Savić, "kandidat iz kuće". Stalni je član Drame NP-a od 1985, predsednik je UO zemunskog Pozorišta

zaključuje ga, i posle razgovora sa kandidatima predlaže Ministarstvu gospodina Đurovića za upravnika. Tako je bilo po starom zakonu, kada je Upravni odbor predlagao jednog kandidata sa liste prijavljenih na konkurs. Ministarstvo odlučuje o tom predlogu, i prosleđuje ga vladi na konačno odlučivanje. E, sad: ne postoji propis koji vladu obavezuje da odluči u nekom određenom roku. To je takozvana rupa u zakonu. Tako se i došlo do situacije da mesecima predlog za izbor gospodina Đurovića čeka da dođe na dnevni red sednice Vlade. Kad sam ja došao u Ministarstvo, prošlo je 14 meseci, a da Vlada nije odlučivala o tom predlogu. U međuvremenu, Upravni odbor koji je predložio Đurovića dao je ostavku. Zatekao sam situaciju u kojoj Narodno pozorište, temelj srpske kulture, nema Upravni odbor i ima v.d. direktora. U septembru je ovo ministarstvo reklo da nećemo dozvoliti v.d. stanje u ustanovama kulture. Smatramo da je to važan deo naše kulturne politike. Do kraja februara prekidamo sa v.d. stanjima u svim ustanovama kulture, a to se nikad nije desilo! Svi direktori će biti izabrani na osnovu konkursa sa više kandidata. Ja mislim da to nije mala stvar. U tom smislu, šta je bilo drugo moguće i razumnije nego u Narodnom pozorištu osnovati novi upravni odbor, raspisati novi konkurs, i zbog neodlučivanja Vlade o predloženim kandidatima povući sve predloge jer, da je Vlada htela, dotad je mogla da ih prihvati. Povlačenjem starih predloga stvoreni su uslovi da se u Narodnom pozorištu osnuje novi upravni odbor i da se raspiše konkurs. Mislim da smo učinili potez u skladu sa razumnom kulturnom politikom, potez koji je u interesu i srpske kulture i Narodnog pozorišta.

Po kom pravnom osnovu ste povukli iz procedure predlog izbora Božidara Đurovića za upravnika?

Ministarstvo ima pravo da, kao što je poslalo predlog vladi za Đurovića, može i da ga povuče. Pravni osnov postoji. Ministarstvo kulture, bez obzira na personalne promene na njegovom čelu, ima kontinuitet u radu, pa zato nije čudno što smo nastavili posao koji je započeo ministar Ivan Tasovac.

Da li je na povlačenje predloga uticala činjenica da je gospodin Đurović nestranačka ličnost, a da je gospodin Dejan Savić član SNS-a?

Tvrdim da to nije bio razlog. Vlada odlučuje o predlozima Ministarstva. Ne proglašava upravnika po automatizmu, već odlučuje. Inače, Vlada je prihvatila nestranačke ličnosti za mesta ministara kulture, prosvete, i lokalne samouprave. Ne vidim da je u kulturnoj politici, kad je reč o direktorima ustanova kulture čiji je osnivač Republika, afirmisan kriterijum partijske pripadnosti. Prostim uvidom moguće je ustanoviti da li su direktori ustanova kulture partijske ličnosti ili nisu.

Poništavanjem konkursa posle kojeg je Božidar Đurović predložen za upravnika, uskraćeno mu je pravo da, u slučaju da ga je Vlada odbila, iskoristi pravo pravnog leka.

Da bi vam bila uskraćena mogućnost na pravni lek, potrebno je pre toga zasnovati neko pravo. Pravni lek je protiv neke odluke, a ne protiv neodlučivanja. Ne postoji situacija u kojoj se vi žalite na nešto što nije nastalo kao odbijanje ili prihvatanje. U tome je suptilnost toga. Razumete, nikakvo pravo gospodina Đurovića nije konstituisano, on nije bio izabran na vladi, nije konstituisano nikakvo njegovo pravo. Gospodin Đurović je bio vlastan da se javi na ovaj novi konkurs. On se opredelio za nešto drugo, nije mi baš jasan motiv, ali dobro – neću da ulazim u to. Inače, Ministarstvo još nije dobilo njegovu tužbu, pa ne znam njen sadržaj. U svakom slučaju, stojimo na stanovištu da je ovaj sadašnji konkurs raspisan po zakonu. Ako sud u nekom postupku konstatuje suprotno od ovoga što mi mislimo, jer odluke sudova su konačne i nepobitne, raspisaćemo novi konkurs. Međutim, smatram da nema velikih šansi da se to desi zato što smo sigurni u zakonitost naše koncepcije. ¶

Božidar Đurović

Ignorancija

Foto: Milovan Milenković

"Nezapamćena i nejasna ignorancija, ćutanje i nečinjenje Vlade Republike Srbije, kao i neželjena i iznuđena sudska završnica, nikome nije i neće doneti dobro. Najveću, dugogodišnju nenadoknadivu štetu trpi Nacionalni teatar, kuća od prvorazrednog nacionalnog značaja koja bi trebalo da bude slika i prilika države Srbije.

Uveren sam da koristeći zakonska građanska prava, a verujući u pravni sistem u Srbiji – kao temelj ozbiljne države i zdravog društva, na čemu u kontinuitetu insistira aktuelna vlada – ovom odlukom ne branim samo svoja zakonski zagarantovana prava, već štitim i ugled i dostojanstvo kolega u Narodnom pozorištu i u srpskoj kulturi. Bez obzira na činjenicu da sam stalni reditelj Narodnog pozorišta od 1992. pravo na rad mi je prećutno i bez ikakvog obrazloženja uskraćeno. Već četiri godine sam na nevidljivoj crnoj listi i nije mi dozvoljeno da režiram iako su moje predstave dugovečne; neke od njih bile su na repertoaru Narodnog pozorišta skoro dvadeset godina. Nisam se javio na najnoviji konkurs, zato što sam to već učinio na jedinom zakonitom konkursu i pobedio, te ne mogu dva puta konkurisati za isto radno mesto, budući da je konkurs na koji sam se javio i dalje u toku."

"Pinokio", i na čelu je Programskog saveta Festivala monodrame i pantomime u Zemunu. Najmlađi kandidat Maja Rajčić vlasnik je firme "Sve o umetnosti" i direktor za zemlje EU i koordinator projekata u vezi sa "event marketingom" i prezentacijom umetnika u agenciji "Kilmulis". Maja Rajčević i Dejan Savić bili su protivkandidati Božidaru Đuroviću na prethodnom konkursu.

Očekuje se da će imenovanje upravnika Narodnog pozorišta biti verifikovano na jednoj od narednih sednica Vlade Srbije. ¶

SONJA ĆIRIĆ

Film je priča, emocija, san

Na nedavno završenom 10. Međunarodnom filmskom i muzičkom festivalu Kustendorf takmičilo se čak pet kratkih filmova sa srpskog govornog područja. Nijedan od njih, doduše, nije dobio neku od nagrada iako uopšte nisu bili rđavi, ali to samo pokazuje koliko je ovogodišnja selekcija festivala bila jaka. Ovde, međutim, nije reč o nagradama već o pomenutih pet reditelja koji čine deo najmlađe generacije "domaćeg" filma. Evo njihovih kratkih biografija.

Jelena Gavrilović je rođena u Beogradu 1990. godine, iza sebe ima šest kratkih filmova i Jutjub seriju. Završila je master iz režije na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu (FDU), ima nekoliko nagrada, a filmovi su joj prikazivani na mnogim festivalima. Film sa Kustendorfa *Nikog nema* govori o usamljenosti dveju devojčica koje spaja glavni muški lik – otac jedne, odnosno telohranitelj druge devojčice.

Ognjen Isailović je rođen 1988. u Gornjem Milanovcu. Diplomirao je režiju na FDU, ima desetak kratkih filmova i trenutno radi na svom prvom celovečernjem. U filmu *Suvozač* bavi se odnosom roditelja i sina, čiju odluku oni ne mogu da prihvate.

Ivan Bakrač je rođen u Nikšiću, ima 30 godina, diplomirao je na Fakultetu za umetnosti i dizajn u Beogradu, završio je master iz filmske režije i ima nekoliko filmova i mnogo festivalskog iskustva. Njegov film *Maleš*, po scenariju Branislava Jevtića, prikazuje nesvakidašnju porodicu koju čine majka i tri ćerke i u kojoj je jedna od glavnih tema da li će dobiti muškog člana porodice.

Miroslav Savić ima 31 godinu, iz Loznice je. U Nišu je završio glumu na Akademiji za umetnost i master iz režije na FDU. Trenutno živi u Ohaju, SAD. Na Kustendorfu je prikazan njegov film *Put za Kujumbu*, o mladiću koji odlazi na dve godine u Rusiju jer u Loznici ne može da nađe posao.

Saša Karanović ima 28 godinu, živi u Banjaluci, završio je filozofiju i trenutno studira režiju na Akademiji umijetnosti. U filmu *Oj, Krajino* glavni lik

NESVAKIDAŠNJA PORODICA: Iz filma *Maleš*

je dugogodišnji honorarni radnik koji ne uspeva da dobije ugovor za stalno zaposlenje.

"Vreme" je sa ovih petoro mladih autora razgovaralo o osnovnim shvatanjima filma, motivacijama, temama, stilu, budućnosti...

ZAŠTO SE BAVIM FILMOM

Većina sagovornika je od malena volela da gleda filmove. Karanoviću su bili zamena za obrazovanje: "Sve što sam naučio, naučio sam iz filmova. Bili su mi kosmopolitski prozor u svijet. U osnovnoj školi sam pisao sastav o tome šta želim da budem kad porastem i ja sam pisao o filmu. Čini mi se da imam taj neki rezervisani voajerski mentalitet: ne učestvujem puno u socijalnim interakcijama, uvijek sam nekako sa strane, buljim, posmatram."

Saviću je film univerzalan i jednostavan jezik za "pričanje priča".

Bakrač takođe želi da se bavi pričanjem priča. "Pokušavao sam i sa arhitekturom, slikanjem, plesom, fotografijom, i tek u filmu sam shvatio da tako najlakše pričam priče." On kaže da je film i najbolji način za prenošenje emocija: "Kad bih imao problem, gledao sam filmove koji su me emotivno pomerali. Onda sam poželeo da i sam pravim filmove koji će kroz pričanje neke priče prenositi određenu emociju." Bakrač ne misli da su mladi autori u stanju da daju odgovore na pitanja kojima se bave u svojim filmovima, već da je dovoljno i samo ispitivanje. On, dakle, ni ne pokušava da se bavi odgovorima već više voli pravljenje asocijacija koje možda mogu da navedu gledaoca na neki put.

"Film je pokušaj da se ne osetim sam u svetu u kome živim. To je sredstvo pomoću koga komuniciram sa ljudima oko sebe. Takođe, bavim se filmom zato što mi najviše liči na san", kaže Ognjen Isailović.

Jelena Gavrilović misli da je film nešto najbliže životu, a da je najznačajniji sastojak i jednog i drugog – iskrenost. Ona voli ljude, međuljudske odnose, i pravljenje filmova je za nju razmena ljubavi. "Volim kada mi filmovi koje gledam menjaju pogled na svet, kad posle dobrog filma dobijem neki novi sloj i sve mi je mnogo jasnije. Želim da svojim filmovima kod publike menjam poglede na svet."

Kako i o čemu razmišlja najmlađa generacija domaćih reditelja

O Kustendorfu

Saša Karanović: "Kustendorf je svetkovanje filma. Svi su ovde posvećeni filmu, nisu opterećeni samo time, dobro se i zabavljaju, ali to su ljudi koji žive za film. Svima nam je zajednički filmski jezik, filmska imena, filmovi. Film nam je primarniji jezik čak i od engleskog."

Ognjen Isailović: "Uzbudljivo. Energično. Nepredvidivo."

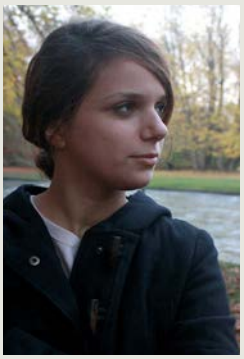
Jelena Gavrlović: "Inspirativan i provokativan, u pozitivnom smislu. Ovde imam osećaj da sam deo sveta, da se bavim važnim stvarima sa super stvarima. Ovde preispitujem sebe."

Miroslav Savić: "Kustendorf pruža mogućnost razmene informacija i znanja. Pomaže da shvatimo gde smo, ko smo, šta je aktuelno i šta će biti."

Ivan Bakrač: "Inspirativno. Ohrabrujuće. Nekonvencionalno. Promocija različitosti."

KOJIM SE TEMAMA BAVIM

"U svakom svom filmu sam imao neku melodramsku crtu o nekom neobičnom partnerskom odnosu", kaže Isailović i dodaje: "Počinjem od nečeg što me boli, a u procesu stvaranja filma pokušavam da to prevaziđem, da dođem do odgovora ili da postavim još pitanja... Sa druge strane, trudim se da pravljenje filma ne bude moja psihoanaliza. Mislim da je svaki drugi način izbora teme pogrešan, bar kod mladih autora. Ne možeš na silu da se baviš nečim već moraš da osećaš problem kojim se baviš. Samo veliki autori, koji ceo život rade i razvijaju se, mogu da uverljivo pričaju priče koje nisu njihove." Isto misli i Ivan Bakrač.

Jelena Gavrilović teme bira intuitivno, takođe polazi od sebe, od onog što je dotiče i interesuje. Kaže da joj se čini da na drugačiji način primećuje određene emocije u ljudskim odnosima i svoje filmove posvećuje baš tome, ističe te emocije, naglašava ih, a one onda oživljavaju i prenose neku novu vrednost. Citirala je Lava Dijaza, filipinskog reditelja koji je ove godine bio gost Kustendorfa i kome je Emir Kusturica, osnivač festivala i proslavljeni reditelj, dodelio Nagradu za buduća dela: "U filmu je najvažnija priča, ali se ona nalazi na skrivenim mestima, koja često ni ne primećujemo."

I Savić polazi od ličnih iskustava, ali često to lično jeste i univerzalno. Napominje da priča *Put za Kujumbu* nije samo priča o odlasku mladih ljudi u inostranstvo u potrazi za poslom, već i slika njegove rodne Loznice, napuštene fabrike čije mašine su isečene u staro gvožđe, ali i priča o nedefinisanom odnosu sina i oca i, najvažnije, trenutku opraštanja i odlaska od kuće.

Saša Karanović pri izboru tema uglavnom polazi od šale ili fantazije, možda inata. "Ništa nije jednoznačno. Veoma se trudim da ne podlegnem uticaju dnevno političkih događaja, ali svašta se tu potkrade."

BAVIM LI SE SVOJIM STILOM

Svi sagovornici misle da se stil ne može nasilno stvoriti već da će on doći s vremenom i radom. Karanović se trudi da što više eksperimentiše, ali delimično može da definiše svoj izraz: "Sviđa mi se stroži stil, bez mnogo 'kamere iz ruke', statičniji kadrovi, tečni pokreti, precizni... Trudim se da ne namećem stil, ali sve ovo što sam do sada radio, te studentske vježbe, a i film sa Kustendorfa je studentska vježba, nekako liče jedni na druge."

Miroslav Savić kaže da ne voli "filmove stanja". "Iskustvo mi ne daje previše prostora da se bavim stilom. Jednu godinu sam samo studirao režiju i to je to. Prvo bih morao dosta da naučim da bih formirao svoj stil. Ono što pokušavam jeste da dajem glumcima više prostora, ohrabrujem ih da igraju, da ponekad i preteruju. Takođe, nije mi nužna ta moderna varijanta svedenog i hladnog izraza. Ne, može to da bude i obojeno", kaže Savić.

Bakrač veruje da ima određen stil, koji primećuju prijatelji koji ga najbolje znaju i on sam, ali, kao i svi, veruje da će stil biti vidljiviji s godinama rada.

ŠTA ŽELIM SA SVOJIM FILMOVIMA

Ivan Bakrač kaže da mu razumljivost filma nikad nije bila na prvom mestu. "Često sam gledao filmove za koje nisam bio siguran da li nešto kapiram. Važnije mi je da li film prenosi emociju, da li postavlja pitanja... Kad je sve previše jasno, onda nema ni prostora za preispitivanje." »

"Ne mislim da je bilo koje umetničko delo, pa ni film, čarobni štapić koji može da reši bilo šta u društvu", kaže Isailović, pa objašnjava: "Film za mene nije prostor za pamfletsko plasiranje ideja i teza, već najbolji način za razmenu emocija, što je uvod u međusobno razumevanje i širenje empatije."

Jeleni Gavrilović je važno da se publika saživi sa njenim filmom, da bude hipnotisana. "Što sam starija, sve mi je bitnije da način pričanja priče bude kompleksniji, da gledalac mora sam da nalazi veze i smisao onog što gleda", kaže ona.

"Neko je rekao da je film mašina za emocije. Želim da pravim filmove koji tjeraju da se publika osjeća na određen način", kaže Saša Karanović.

Miroslav Savić napominje da filmovi često zavise od raspoloživog budžeta: "Siguran sam da bi nam filmovi izgledali dosta drugačije kada bismo imali više sredstava da eksperimentišemo i odstupamo od klasičnih pristupa."

KAKO ZAMIŠLJAM SEBE I SVOJ RAD ZA 10 GODINA

Jelena Gavrilović: "Nadam se da ću uspeti da se prebacim da razmišljam u formi dugometražnog filma i da ću jedan i snimiti. Nadam se da ću biti u zdravijem okruženju, da će nam zemlja biti prijatnija za disanje i da će se pojaviti nove generacije zanimljivih reditelja."

Miroslav Savić misli da će se baviti socijalnim, dramskim temama. Razmišlja da u SAD snimi priču o brakovima nastalim zbog dobijanja američkog državljanstva, o osnivanju lažnih porodica.

"S obzirom da ne mogu maštati toliko daleko, htio bih da imam mogućnost da snimam filmove, to je sve. Imam nekoliko priča koje sam već pretvorio u scenarija, neke pišem i zasad želim njih da snimim", kaže Saša Karanović.

Ivan Bakrač se nada će zadržati sadašnju dozu nezrelosti ili eklektičnosti. "Nadam se da ću za deset godina imati različite filmove koji će imati sličnu osnovu. Da ću eksperimentisati, da neću upasti u manir."

Ognjen Isailović bi želeo da snima dugometražne filmove. "Takođe, ne bih želeo da pravim kompromise koji bi ugrozili moju početnu poziciju, da ne osramotim sebe koji sada daje ovaj intervju." ¶

MIRKO RUDIĆ

Filmski slučaj službenice PTT

Šta povezuje Evu Ras i Ljumu Petrov, Slobodana Aligrudića i Albina Salihovića, Ružicu Sokić i Anu Todorović Diallo, Ljubu Moljca i Aleksandra Medu Jovanovića, Dušana Makavejeva, Branka Vučićevića i Milutina Petrovića sa devet preditora, filmskih entuzijasta različite starosti i zanimanja – od maturanata i studenata, preko arhitekata, advokata i dizajnera, sve do rentijera

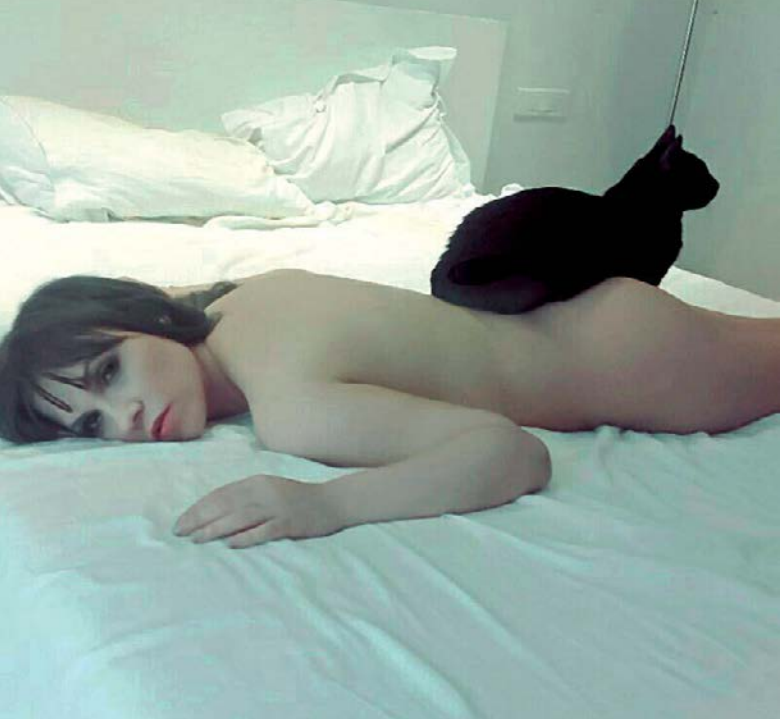
Preditor je naziv filmske škole koju su osnovali reditelj Milutin Petrović i montažerka Nataša Pavlović nastao od engleskih reči **pr**oducer, **ed**itor, wr**it**er, direct**or** (producent, montažer, pisac, reditelj). Devet polaznika (preditora, kako sami sebe zovu) ove škole je snimilo rimejk filma *Ljubavni slučaj ili tragedija službenice PTT* Dušana Makavejeva na pedesetu godišnjicu od premijere. Iako je sam Makavejev 1968. snimio *Nevinost bez zaštite* prema istoimenom filmu "najjačeg čoveka na svetu" Dragoljuba Aleksića, napravljenog u okupiranom Beogradu 1942, taj film bi veoma uslovno mogao da se klasifikuje kao rimejk. Tako će devet autora: Danijela Čeranić, Zorica Svetličić, Gorana Cvetković, Đorđe Cvijović, Petar Mitrović, Sava Reljin, Aleksa Borković, Jelena Antonić i Mila Krsmanović na premijeri svog filma u Domu omladine, 26. januara, u 20 sati, ući u filmsku istoriju kao reditelji prvog srpskog rimejka.

SLUČAJ

"*Ljubavni slučaj...* je bio Milutinova ideja", kaže za "Vreme" jedan od autora Petar Mitrović, i dodaje: "Taj film je dosta zgodan, jer nema mnogo igranog materijala. Mi smo, bukvalno, krenuli bez ičega. Stalno je neko nešto jurio, jedni su nabavljali opremu, drugi lokacije, Sava je radio na scenariju."

"Svako je doprinosio filmu, to je devetoro ljudi, devet glava", nadovezuje se Zorica Svetličić.

Da ih je sve Milutin Petrović "bacio u vodu da bi naučili da plivaju" potvrđuje i Sava Reljin: "On je hteo da se mi organizujemo i da stvarno snimimo film tokom leta. Da ne smišljamo mi neki svoj scenario pa da se to između nas devetoro raspadne. Trebala nam je početna tačka na koju možemo da se oslonimo. Ceo film je nastavak priče iz Preditora – uzmi kameru u ruke i snimaj. Ovo je pokazna vežba kako je moguće da se skupi grupa ljudi, gotovo bez predznanja, i da snimi film. A, šta smo mi konkretno uspeli s našim filmom samo je još jedan plus preko toga." Za razliku od drugih filmskih škola gde postoje čitave katedre za jedno filmsko zanimanje, u Preditoru insistiraju na tome da svako mora da nauči ponešto i da svako bude osposobljen i da snima, montira, piše ili režira. Otuda i ova kovanica za naziv škole. "Sve kroz šta smo prošli, ceo taj radni proces bio je najbitniji", kaže Đorđe Cvijović, i nastavlja: "Nisam ni znao šta će od svega ispasti, nisam očekivao ovoliku pažnju, ali učešće na ovom projektu je veoma dragoceno. U toku snimanja ja sebi nisam postavljao pitanje da li će film da se dopadne publici. Meni je bio bitan svaki dan – od kamere, glumaca, kadrova, svetla, neočekivanih situacija. Samo sam o tome razmišljao." Milutin Petrović tvrdi da je dugometražni film jedna ogromna energija, "slično kao brak, na primer, i za sve njih je to jedno veliko iskustvo koje je ponekad bilo neprijatno i bolno. Ali, na kraju ostaje ono da 'nema boljeg posla od šou-biznisa'. Ja sam pokrenuo stvar i pripomagao kad je zafalio snimatelj, mikroman, kurir... A kako su svi moji učenici, bio sam neka vrsta trenera, autoriteta." Svi učenici potvrđuju da im je

ŠTA JE DANAS TABU: Ljuma Petrov u rimejku i ekipa filma sa Evom Ras

rad na filmu poslužio da se osposobe da prave samostalne projekte. "A, ja imam i ozbiljne ambicije u tome", kaže Petar Mitrović. "Jedino što mi nismo radili na filmu bila je montaža", dodaje Zorana Svetličić: "To je rad jedne osobe – Nataše Pavlović. Bio je to veoma mukotrpan rad koji je trajao preko dva meseca." Na konstataciju da najstariji reditelj rimejka ima 48, a najmlađi samo 17 godina, Petrović jednostavno kaže: "Da, preditori su veoma različitih godina i bekgraunda, ali u tome i jeste šarm 'preditorskog' pristupa filmu."

RIMEJK

Ovaj novi *Ljubavni slučaj...* se veoma verno drži originalnog scenarija Dušana Makavejeva i Branka Vučićevića, koji je preminuo pre godinu dana. Uz pomoć supervizora scenarija Ane Rodić, preditori su uspeli da naprave jednako provokativan, aktuelan i razbašuren film smeštajući radnju u današnji Beograd sa svim njegovim nedoumicama i problemima isto onako kako je Makavejev to uradio baveći se društvom i svojim okruženjem od pre 50 godina. Da je Makavejev lično pravio rimejk svog filma, verovatno bi izgledao veoma slično. Današnji junaci *Ljubavnog slučaja...* provociraju svojom seksualnošću (kao i onda), ali se oni upuštaju i u homoseksualne veze. "Danas je veoma teško isprovocirati. Šta je danas tabu? Golotinja nije", kaže Zorica Svetličić, i dodaje: "Mi smo našli neke svoje modele. Pitanje je kada se danas poigravaš sa seksualnošću i homoseksualnošću da li ti podilaziš, da li si mejnstrim ili si avangarda? To je vrlo tanka linija. Ti tu samo barataš isključivo svojim osećajem, i sa svojim ličnim poimanjem slobode i provokacije. Mi smo u ovom filmu našli najmanji zajednički imenilac svih nas, šta mi danas smatramo da su teme koje mogu biti angažovane i provokativne. To je danas jako teško naći, a preduslov za to je da te stvarno niko ne finansira. Mi smo imali privilegiju da nas je bilo baš briga šta ćemo da kažemo, jer nikome ne polažemo račune." U novoj verziji *Ljubavnog slučaja...* svoja mesta su našli i savremeni problemi Beograda i Srbije: rušenje u Savamali, Parada ponosa, izbeglice, spasovdanska litija, gradonačelnik i premeštanje spomenika Dimitriju Tucoviću (još jedan mali omaž Makavejevu i njegovom filmu *Gorila se kupa u podne*, gde se uklanja spomenik Lenjinu). Tu je i čuvena crna mačka na goloj stražnjici harizmatične Ljume Petrov, koja je igrala ulogu koja je svojevremeno proslavila Evu Ras. "Onaj glavni" se u modernoj verziji filma nazire koliko i "tadašnji glavni" u originalnom filmu. "Mi smo pokrenuli teme koje su aktuelne. Pojavile su se i kritike da je ovo povratak *Crnog talasa*. U stvari, *Crni talas* je bio nekako nametnut, jer oni su morali da rade u sličnim uslovima kao i mi, da se snalaze kako znaju i umeju", kaže Petar Mitrović. S druge strane Gorana Cvetković tvrdi da su tu "izletele i poneke podsvesne stvari, a to će već neko staviti u određeni kontekst. Mi smo radili po osećaju." Milutin Petrović kaže da je ovaj Makov film pesma, njegov bend bi je svirao: "Genijalna je, a može lako da se odsvira. *Ljubavni slučaj...* je zahtevan što se tehničkog aspekta 'svirke' tiče, stvar je više u stavu i hrabrosti, a to je upravo ono što ja želim od svakog *benda*."

MAK

Otkad se rodila ideja o rimejku *Ljubavni slučaj...* je imao podršku Dušana Makavejeva i Eve Ras. Pored dozvole za besplatno korišćenje autorskih prava, njih dvoje su posetili ekipu tokom snimanja. "Što se njihovih privatnih reakcija tiče, što bi klinci rekli, bili su megakul", kaže Petrović, i dodaje: "Komplikovano je takvim veličinama kada vreme u kome su stvarali 'prohuji s vihorom'. Uvek dođe nova civilizacija i šta će ostati kao tumačenje tvog rada je kao neka kocka. Treba biti veoma hrabar pa gledati kako te jedni zaboravljaju, a drugi razvlače po raznim doktoratima. Ja baš imam ogromno poštovanje prema Makavejevu i nadam se da ovo što smo učinili doprinosi vrednovanju njegove zaostavštine koja je u korpusu onoga po čemu je srpski film važan za evropski i svetski film." Dušan Makavejev za "Vreme" kaže da je rimejk *Ljubavnog slučaja...* njemu dirljiva posveta koju je doživeo kao zadivljujuće vickast i politički oštrouman film. "Zgodno je bilo videti novu pitu od višanja, i novu crnu mačku na beloj guzi, i nove seksologe, i nove kriminologe, ali najviše me je obradovalo montažno urezivanje borbe protiv pacova u protest inicijative *Ne davimo Beograd*. I onaj idiotski moleban... Zlatne montažerske makaze mentora Nataše Pavlović. Dođe mi da se upišem u tu školu", zaključuje Mak.¶

RADOSLAV ĆEBIĆ

Moćno je biti pisac

"Toliko uživam u pisanju da čak pomalo i razumem zašto smo tako malo plaćeni: pa zato što se dobro zabavljamo dok pišemo! Skoro da bi mogli i da nam naplate tu zabavu"

Foto: Marko Rupena

Jednoglasnom odlukom žirija 38. konkursa za književnu nagradu "Politikinog Zabavnika", najbolje delo namenjeno mladima iz prošlogodišnje izdavačke produkcije je roman Vladislave Vojnović *Avram, Bogdan, vodu gaze* u izdanju Službenog glasnika. Ovaj "roman za decu po azbučnom redu", kako je u obrazloženju nagrade nazvana nagrađena knjiga, govori o šestogodišnjoj Melaniji koja živi kod babe na selu zato što joj mama studira u Italiji. Baba (koja još nije u najstarijem dobu) uči Melaniju da čita i piše. Njihova kuća je uvek puna raznog sveta, pa Melanija, osim slova, saznaje i kapira još trista drugih stvari. Na taj način "u ovoj svojevrsnoj maloj porodičnoj hronici raste priča o odrastanju, ispričana vrcavim, poetičnim i promišljenim jezikom koji je čini i knjigom za porodično čitanje".

Vladislava Vojnović, dramaturškinja po obrazovanju, najpoznatija je po svom prethodnom romanu za decu *Princ od papira* (Nagrada Zmajevih dečjih igara i Dositejevo pero) po kome je napisala scenario za istoimeni film (72 festivala, 13 međunarodnih nagrada) u produkciji "Luks filma", koji vodi sa suprugom Milošem Spasojevićem, snimateljem. Očekuje se da će do kraja proleća biti premijera njihovog filma *Kozje uši* za koji je takođe napisala scenario, opet po svom istoimenom nagrađivanom romanu, ovog puta za odrasle. Osim pomenutih i upravo nagrađenog *Avram, Bogdan, vodu gaze*, napisala je i roman *Lenjinova desnica*, zbirku priča za decu *Priče iz glave*, zbirke pesama *Ženske junačke pesme*, *Lovac na grinje*, *PeeMeSme* (Nagrada "Biljana Jovanović"). Autorka je pozorišnih predstava *Kolumbovo jaje* i *Šef, šefica* (obe realizovane u Ljubljani), kratkog igranog filma *Mašinica*, dokumentarno-igranog serijala *Dosije* i dokumentarnog serijala *Kako sam postao ja*. Nagrađivana je scenaristkinja filmova *Princ od papira* reditelja Marka Kostića i *Kako su me ukrali Nemci* Miloša Radivojevića.

"VREME": Melanija iz vašeg romana *Avram, Bogdan, vodu gaze* uči slova onako kako preporučuje moderno obrazovanje – na primerima iz njoj bliskog života i znanja, što znači da se knjiga preporučuje ljudima koji našoj deci kreiraju nastavu, kao i ostalima odraslim od kojih deca zavise.

VLADISLAVA VOJNOVIĆ: Melanija uči slova onako kakvo je moje iskustvo o tome, onako kako sam ja učila našu ćerku Milicu. Ispostavilo se da je Milica disleksična, da ne trpi

autoritete, pa čak ni fizičke kao što je autoritet linije, i zato sam ja smišljala razne načine kako da joj slova učinim zanimljivim. A što se tiče odraslih čitalaca ove knjige, ja mislim da ako neko želi da njegovo dete postane ozbiljan čitalac knjiga, mora da čita s njim barem još par godina nakon momenta kad dete počne samo da čita. Ne samo kako bi detetu bio pri ruci ako mu zatreba neko objašnjenje, nego kako bi detetovo zadovoljstvo zbog bliskosti sa roditeljem postalo zadovoljstvo u čitanju. Hoću da kažem, potrebno je malo rada i truda da bi dete zavolelo čitanje. A samim tim da bi zavolelo i pisanje, zato što je čitanje uvod u pisanje.

U biografiji na kraju knjige napisali ste da je pisanje zanimljivije od najzanimljivije igrice.

Sigurna sam da je tako! Onaj ko piše kreira svet, može da mu bira junake, pravila ponašanja, istoriju – moćno je biti pisac. Ja toliko uživam u pisanju da čak pomalo razumem zašto smo tako malo plaćeni: pa zato što se dobro zabavljamo dok pišemo! Skoro da bi mogli i da nam naplate tu zabavu! Pisanje je i prevladavanje bolnih i neprijatnih iskustava. Dok osećam svoju emociju, znači da kriza u meni traje, a čim počnem da zamišljam šta bi bilo da se sad ovde spusti svemirski brod i odnese onog neprijatnog čoveka, znam da sam na putu da prebrodim problem. Kad ne vidim smisao neke situacije u realnom životu, ja joj spontano dodam onaj koji bi imala u književnom delu ili na filmu. Pisanje vam omogućava da pobegnete iz ovog sveta i da stvorite neki s više strukture, koji vam prija.

Autori knjiga za decu hvale se da mogu da proniknu u dečji svet, naglašavajući da je i to jedna od stavki zbog kojih nije lako biti dečji pisac.

Meni je potpuno isto za koga pišem. Reditelj Miša Radivojević mi je jednom rekao: zamisli kako je šusteru, zar ti misliš da je njemu lakše da napravi malu cipelu nego veliku? Obe treba da opšije, da iskroji jezik, da napravi rupice za pertle. Isto je. U romanu Princ od papira piše da su deca mala samo odraslima, a jedna drugima nisu: "Mi deca, kad se gledamo jedni s drugima ili u ogledalu, uopšte nismo mali." U odnosu dece i odraslih primećujem jednu promenu: kad su moji roditelji bili deca, nisu se obraćali odraslima da se ne bi reklo da nisu vaspitani; kad sam ja bila dete, mi smo ravnopravno razgovarali sa odraslima; od devedesetih deca ponovo ne razgovaraju zato što nemaju šta da rade sa svetom odraslih. Šta smo to uradili sa decom? Nema sreće u društvu u kom sve generacije ne komuniciraju i niko nije stigmatizovan, pa i u smislu uzrasta: ćuti ti, mali, ne znaš ti to; ili: ćuti, ti si senilna!

Ima se utisak da Melanija raste u samosvojnu osobu, sigurnu u sebe, možda i zato što ima baku za uzor, baku koja ima stav i zna šta hoće, koja je jaka i sposobna, a nije mrzovoljna i džangrizava zlica.

Imam utisak da je naš rečnik seksistički, evo baš na primeru reči koju ste pomenuli. Nedavno sam u jednom rečniku pored odrednice "zlobnik" pročitala samo "zao čovek", a pored odrednice "zlobnica" navedeno je desetine značenja. Čim žena ima svoj stav, kao što ga ima Melanijina baka, to onda nešto nije kako treba, nije uobičajeno, odmah vam nadenu neke epitete...

... kao što bi za vas sada neko mogao da kaže da ste feministkinja...

... i da pritom pojma nema šta ta reč znači! Ako je feministkinja neko ko se zalaže za ista prava žena i muškaraca, onda ja jesam feministkinja. Mislim da su žene u ovoj zemlji, ali i u velikom delu sveta, u lošijoj poziciji nego muškarci. Znate kako se gleda na muškarca, pa još, recimo, od dva metra visine, a kako na ženu koja je ne daj bože još i izašla iz fertilnog perioda. Da li su oni ravnopravni u očima društva? Kad društvo podivlja, onda postanu popularniji oni koji bi u tuči sa mečkom u šumi imali veće šanse za opstanak. Nama je opet mečka postala jedno od glavnih merila vrednosti. To je povratak ne u primarno stanje nego u loš primitivizam, zato što nam je opstanak opet postao najvažnije životno pitanje.

Zašto Melanija ne živi sa mamom, ako već ne može i sa mamom i s tatom? Imam utisak da je pisati o teškim situacijama postao trend književnosti za decu.

Ja jesam zagovornik srećnog kraja jer nemam srca da ubijem u pojam svog čitaoca, bio on dete ili odrasla osoba, a nemam srca ni da svoje junake izmasakriram. Međutim, srećan kraj ne znači životni srećan kraj, već kraj jedne njegove epizode. Književnost za decu mora da ima edukativni momenat, a to je da ako činimo dobro, sva je prilika da nećemo uleteti u veliku nevolju. Naravno da na oblaku ne sedi neki svemoćni bog s bradom koji dobru decu, nagrađuje a lošu kažnjava, kako bi možda neko pomislio na osnovu američkog modela filmova za decu punih loknica i ostalih slatkih stvari, i naravno da deca participiraju u životu. Uostalom, deca su ljudi, kao što je cipelica isto što i cipela. Srećom, postoje i knjige koje ne dele teme po uzrastu, recimo *Sovin huk* Karla Hajasena i *Preko ivice* Nore Meklintok koji su krimi-romani za decu, a u *Prijateljima* Kazumi Jumoto tri dečaka čekaju kad će deda iz komšiluka da umre zato što bi da vide kako to izgleda. Kad god pišem za decu, a mnogi od njih žive u situacijama koje su teške i odraslima a kamoli deci, važno mi je da nemam situaciju koja će isključiti dete-čitaoca samo zato što je ove, a ne one nacije ili vere, što nema idealnu porodicu ili nema porodicu uopšte.

Da li ste zato već prvom rečenicom uveli u roman katoličkog sveštenika?

Ja sam rođena u Beloj Crkvi, a u Vojvodini katolički pop nije neko čudo. Takođe, iako živim u Beogradu, emocionalno nikad nisam otišla iz Bele Crkve. Mi u Beloj Crkvi imamo katoličkog popa Jožefa Bogdana, koji je fantastičan pesnik, piše na mađarskom, i ima jednu knjigu prevedenu na srpski, do koje sam slučajno došla, pa tako i znam koliko je njegova poezija fantastična. Gospodin Bogdan je inspiracija za jednog od likova mog romana, jer da živim u Beloj Crkvi, ja bih se sigurno potrudila da taj pesnik, uz to i katolički pop, dolazi na ručak u moju kuću.

U kuću Melanijine bake jednog dana ušeta socijalni radnik da proveri zašto Melanija ne ide u predškolsko, a baka mu odgovori argumentima koje samo zakon može da savlada. Da li je *Avram, Bogdan, vodu gaze* kritika našeg školstva?

Šta da kažem, vi možete dete da ne upišete u školu, ali vaše dete mora da živi u ovom svetu. Deca idu u školu da bi tamo stekla prijatelje, naučila da se podnose, subordinaciju, doživela prvu ljubav, pa ako nešto i nauče – super. Nije sve u edukaciji, nešto je i u socijalizaciji. Došla sam u Beograd u trećem razredu gimnazije, u vreme Šuvarovog obrazovanja, i bila sam najaktivniji borac protiv školskih uniformi. A evo, sada mislim da bi možda trebalo opet »

uvesti kecelje! Jer, kad smo skinuli kecelje, svi smo ostali u farmerkama. Sadašnja deca treba da ih nose da ne bi bila gola ili obučena kao estradne zvezde i kriminalci. Skoro sam slušala na radiju neku anketu u kojoj je grdan svet zagovarao obavezno služenje vojnog roka. Potpuno sam se zaprepastila, o čemu se radi? Mislim, postoji ta dobrovoljna vojska, pa ako neko hoće da ide u vojsku, nek ide! A onda mi je palo na pamet da ljudi žele nekakvu strukturu, kao suprotnost totalnog rastakanja u kojem smo se našli. Jer, ako sistem traži da svi idemo u vojsku, neko ko živi navrh brda će tako prvi put videti grad, neko ko živi u gradu će prvi put videti brdo, svi ćemo naučiti da ložimo vatru, da iscepamo drva, da delimo spavaonicu. Možda je to kao učenje stranog jezika i vežbanje trbušnjaka: ako negde ne uplatite kurs nego sami u kući vežbate, verovatno ćete već četvrti dan odustati.

Da li će i *Avram, Bogdan, vodu gaze* biti film? Vaš *Princ od papira* i *Agi i Ema* Milutina Petrovića jedini su realizovani filmovi za decu u nekoliko decenija unazad, zašto?

Ova knjiga ima 30 poglavlja i zgodna je za TV seriju. Ali, ja bih rado prodala scenario zato što je jako teško raditi sa decom, i podrazumeva jednu vrstu maltretiranja malih glumaca koji ne znaju u šta se upuštaju, a što je nepodnošljivo. Mi smo napravili film za decu zato što je naše talentovano dete htelo, volelo i bilo pripremljeno da glumi. A i druga je stvar kad dete radi s mamom i tatom u ekipi, to je kao kad pomaže roditeljima poljoprivrednicima u poljoprivrednim poslovima i svi znaju šta ono može, a šta ne može. Kod nas je to počelo od kratkog filma. Dobili smo glavne nagrade na Martovskom festivalu kratkog metra, pa sam ja posle dopisala šta je bilo pre i šta je bilo posle tih već snimljenih 15 minuta. Zašto je malo filmova za decu u našoj zemlji? Zato što deca ne glasaju, pa onda na njih ne mora da se utiče. A u kakve će ljude izrasti ovako razmaženi, a istovremeno zapušteni, i na čijoj strani će oni biti kad odrastu, time se sadašnji političari i kreatori kulture ne bave. Inače, sad pričam o kreativnim razlozima i problemima, kad imate dete ili baku za glavnog junaka filma, vi zalazite u škakljiva područja neidenja u ono što je glavni tok produkcije: vi nemate ono što je uobičajeno, znači muškarca u punoj snazi ili lepu mladu ženu, a to od gledaoca zahteva da se zainteresuje i za nešto drugo osim za eros i tanatos. A to nije uobičajeno. I nije poželjno u pop kulturi. Što ne znači da ne volim pop-kulturu. Samo, volim i druge vidove kulture.

I vaš novi film *Kozje uši* ima neuobičajenog glavnog junaka, ženu koja nije ni mlada ni privlačna, teško živi na ivici Deliblatske peščare, ne miri se s tim, i dokazuje da nikad nije kasno da se popravi sve što se popraviti može. Premijera je najavljivana još početkom prošle godine, ali je neće biti ni sad, recimo na Festu.

Mi ne želimo da se prikažemo na Festu zato što će tamo biti 70 skupocenih stranih filmova, pa se domaći film, ukoliko nije izuzetno vidno reklamiran i podržan, izgubi u toj masi. Zato će premijera našeg filma biti kad prođu Fest i sva gužva koju takav festival podrazumeva, kako bismo mu dali šansu koju zaslužuje. Film je ozbiljna socijalna drama sa elementima humora. Taj humor je nešto što onima koji su veoma ozbiljni ponekad smeta jer im se čini da se ne može šegačiti sa ozbiljnim temama. A opet, nekim veseljacima to nije dovoljno smešno jer je iz naše kulture iščezla tzv. ozbiljna komedija koja gledaoca zabavlja, ali ga ne korumpira. U *Kozjim ušima* nema ni psovanja, ni prostote kojoj se, navodno, široka publika jedino smeje. Ja ne verujem da je to tako i da mora da bude tako, ali jedan od mogućih distributera nam je rekao da mu je veoma žao, ali da domaći film koji nije urnebesna psovačka komedija nema šta da traži u bioskopima. Taj čovek nije ni primitivan, ni zao, samo je poslovan i govori o filmu kao o robi za tržište, ali je, što bi se u mom zavičaju reklo, "legao na rudu".

Na engleskom film se zove *Out of the Woods*. Da li film pokazuje put koji vodi iz šume?

Legenda o caru Trajanu i svirali koja je svima otkrila da on ima kozje uši, poznata je samo ovde, na Balkanu, pa smo zato za inostranu distribuciju promenili naslov u izraz koji se koristi za rešavanje problema, ali i zato što junakinja i u bukvalnom smislu živi u šumi Deliblatske peščare. E sad, kako izaći na osunčanu livadu gde je prijatnije nego u šumi u kojoj, istina, ima kiseonika, ali i tamnih senki koje mogu malo da vas uplaše? Verujem, i u životu i u umetnosti, da mi možemo biti siromašni, ali ne moramo da budemo socijala, da možemo biti slabi, ali da ne smemo da dignemo ruke, da mi možda nećemo rešiti problem, ali ćemo proživeti bolji život u pokušajima rešavanja problema, ceo život koji će imati svoje uspone i padove. Mislim da je lični angažman pojedinca, pojedinca koji ne očajava, ne optužuje, koji se dovija, koji jeste mali čovek po pozicioniranosti u društvu i nije blizu centara moći i novca, ali jeste centar svog sveta, da je takav angažman neophodan. Mislim da mali čovek koji se dovija jedino može da nas izvuče. Skoro sam razmišljala zašto mi u Srbiji ne recikliramo đubre i shvatim da time što sve stavljam u istu kesu dajem mogućnost ljudima koji rade na deponijama da svakog dana zarade svoje male pare. One sekunde kad bih počela da recikliram otpad, neka velika korporacija uvećala bi svoj imetak, neko bi počeo da se bogati, a sirotinja bi bila još siromašnija.

Nije lako danas imati takav angažman o kojem pričate.

Svi mi imamo krize, i udaramo po nameštaju kad nam jave da im nije potrebno ono na čemu ste godinama radili. Ne pričam ja o tome. Smeta mi što je nekadašnje ćaskanje zamenjeno kukanjem. Kad se sretnemo s nekim, umesto da pričamo o nečem zanimljivom, a mi udri u kukanje koliko nemam para, koliko nemam sreće, šta mi radi onaj ludi, koliko mi je ovaj bolestan. Ajde malo da to ne radimo! Kriza je rupa u koju upadnete, pa se izvučete. Ona priča o žabama koje upadnu u mleko pa se jedna udavi, a druga lupa nožicama i napravi puter, iako znam da je i fizički i nutricionistički netačna, neće me sprečiti da uvek pokušavam da napravim puter. Mada, često se osećam kao ta žaba, a i često uhvatim sebe da pevam onu dečju pesmicu: "Rago jedna, baš si lenja, zar te nije sram, ako nećeš ti da cupkaš, ja ću cupkat sam!" ¶

SONJA ĆIRIĆ

Smrt i grumen ljubavi

Priča *Arzamasa* duboko je ljudski potresna, no tu se kriju i neke recepcijske zamke oko ovog žanrovski hibridnog teksta

Može li se, ovde i sada – kad se već to nije učinilo ranije, dok je bilo vremena – čitati *Arzamas* Ivane Dimić (Laguna 2016), a kamoli još i pisati o njemu, mimo činjenice da je ova knjiga nagrađena NIN-ovom nagradom? Možda bi i moralo da se može, ali nisam siguran da može da se mora... I nije to po sebi ništa problematično, bar ako se ne ide odviše daleko u "sociokulturna" bajanja, nego se držite onoga što ovakva nagrada implicira, pa i nameće, u uže literarnom smislu, počevši od samog pitanja žanra.

Naime, da li je *Arzamas* "uopšte" roman? Davno su prošla vremena krutih i uštogljenih granica te vrste unutar proznih oblika i formi, ali i između njih i drugih oblika književnog stvaranja. I za takvim granicama niko razuman neće zaplakati. Pa ipak, koliko god zaobljene i omekšane, *neke* granice ili distinkcije ipak postoje, jer da nije tako, doslovno bi svaki tekst ukoričen u knjigu bio prihvaćen kao legitiman kandidat za nagradu za roman godine – a dobro znamo da se to ne dešava. *Arzamas* je, pak, tekst pretežno ispisan u dramskoj, dijaloškoj formi, iskombinovanoj s kratkim proznim fragmentima koji – i tu je isto nevolja – tek manjim delom čine zamajac i "meso" romaneskne radnje, a većinom su tek esejističke reminiscencije tragom života Emili Dikinson (čiji je život neka vrsta naratorkinog samotnog pribežišta, autorefleksivnog, kontemplativnog), približavajući se ponekad čak i pesmama u prozi. Veza između njih i osnovnog romanesknog toka (datog u dramskoj, a ne proznoj formi) krajnje je labava i neobavezno asocijativna, i čitaocu je (bar ovom) sasvim lako da zamisli ovaj tekst – šta god on bio – bez glavnine njih, a da zbog toga niko ne bude na ozbiljnom gubitku; knjiga ponajmanje. Tako da žanrovsko pitanje ostaje otvoreno: možda *Arzamas* i može da prođe kao roman, ali samo u pirandelovskom ključu: "tako je, ako vam se tako čini". Ili sviđa. Je li to dovoljno? Da ostanemo kod Pirandela: i o tome je moguće govoriti na jedan, nijedan ili sto hiljada načina. Po meni, najtačniji bi odgovor ipak dao dobar reditelj koji bi *Arzamas* postavio u pozorištu: dijalozi na scenu, početni i završni prozni tok (koji nam pomaže u karakterizaciji likova majke i ćerke, ali i da shvatimo razvoj majčine demencije) utkati u priču, a ostalo – napolje. Sve s Emili Dikinson. E sad, ako bi nekome to što ne bi "stalo" u predstavu uistinu nedostajalo, onda je *Arzamas* nesumnjivo roman...

Žanrovska pitanja na stranu, *Arzamas* je lirska, melanholična, potresna, autobiografski zasnovana priča o odnosu kćeri spisateljice i majke u dubokoj starosti, mušičave ali pune života, no sve više zahvaćene demencijom koja postepeno ali neumitno degradira duh i telo. Dve protagonistkinje žive u Beogradu u sadašnjici, pripadaju klasi "propalog starog građanstva" i dele – bar majka, je li – njene uobičajene klasne, kulturološke i slične predrasude; ćerka je uglavnom slobodna spisateljica, pretežno dekintirana, sa majčinog stanovišta uvek pomalo sumnjiva ako ne i promašena po pitanju ženskog i opšteljudskog samoostvarenja (eh, ima li nekoga da je stvarno zadovoljio roditelje?). Ćerka se o njoj, dakako, stara na svaki način – žive zajedno – mada to s vremenom postaje sve teže, jer je hirovitost starice koja ne shvata ili namerno prenebregava ograničenja sopstvenih godina i stanja sve iritantnija. Izvesnu, prelomnu promenu donosi zapravo tek spoznaja o neopozivosti, fatalnosti majčinog stanja: smrt (to je taj Arzamas...) koja se približava, i to kroz žalosnu degradaciju kojoj se ne može odupreti, niti ćerka može učiniti bilo šta da je predupredi, zapravo ima katarzično dejstvo, iz kojeg se izranja grumen čiste, bezuslovne, bezinteresne ljubavi. Ivana Dimić prikazuje taj odnos svedeno, a ipak toplo, neretko na samom rubu otklizavanja u sentimentalno. Sličan mučno-divan odnos, ali posve drugačije, mnogo više naturalistički intoniran, čitalac može prizvati u sećanje, recimo, iz memoarske knjige Aleksandra Tišme *Sečaj se večkrat na Vali*. Mada su ta dva spisateljska senzibiliteta, dakako, toliko udaljena da nikakve druge srodnosti ne može biti. I svoj svojoj "dramskosti" unatoč, *Arzamas* se završava moćnim poslednjim fragmentom, o samoći Nakon svega; da je takvih bilo više, ne bi bilo ni žanrovskih dvojbi, suvišnih ili ne.

Priča *Arzamasa* duboko je ljudski potresna, utoliko pre što čitalac ne može ne biti svestan da iza nje stoji stvarno spisateljičino iskustvo. Ovo je dvosekli mač, jer čitalac nužno dvoji hoće li u njegovoj recepciji knjige prevagnuti u osnovi vanknjiževni momenat empatije, a koliko sama snaga literarnog transponovanja egzistencijalnog iskustva. Nemam da ponudim ništa ni nalik na definitivan odgovor, ali vredelo je pitati se nad ovom knjigom, romanom ili ne, sa ili bez Nagrade. ¶

TEOFIL PANČIĆ

A nezahvalnici uporno pišu

***Druga Rusija*, priredio Milan Subotić, XX vek, Beograd 2015, s ruskog preveo Zorislav Paunković**

Sećamo se mi deca socijalizma onih porodičnih skupova gde jedan deo muškaraca – uvek su muškarci u pitanju – žučno navija za Ruse, dok je drugom delu Amerikanac draži. Pa kad se isponapijaju promene strane. Ili raspilavljenog i ubalavljenog društvanceta ispred prodavnice (opet muškarci) koje cirka mlako pivo i umuje o tome kako Amerikanci, u stvari, nikada nisu ni stigli do Meseca (brajko moj...), no snimili film u pustinji Nevade pa sad naivnima prodaju mošnice za bubrege. To veselo društvance uronjeno u Jagodinsko pivo, međutim, na te se koještarije ne prima. Jok brajko. Oni ne. A i samo da su one Migove, u šestodnevnom ratu, vozili Rusi, a ne nesposobni Arapi, ne bi Egipat, Sirija i Jordan za tili čas ostali bez ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane (RV i PVO). Ono što je tadašnje obožavaoce Sovjetskog Saveza krasilo bilo je da o predmetu svoje ideološke ljubavi ne znaju ništa, a i ono što bi saznali nastojali bi da pod hitno zaborave jer nije bilo lepo. Zabavno je što i današnji obožavaoci Rusije o njoj ne znaju bog zna šta, ali kao i društvance pred prodavnicom imaju mišljenje. Izvrstan poznavalac ruske intelektualno-političke scene Milan Subotić izabrao je sveže oglede jedanaestoro ruskih intelektualaca koji ne dele ni političke, ni intelektualne, niti moralne nazore predsednika Rusije i njegove ekipe, a Zorislav Paunković majstorski ih preveo. Ovim izborom tekstova izdavač "XX vek" odškrinuo je vrata – samo odškrinuo – koja vode u sasvim drugačije predele od onih koje nam nude zvanična ruska i dominantna srpska priča.

Bio bi, naime, ruski predsednik Vladimir Putin čovek apsolutno srećan da mu nije jedne sitnice: Rusa. Doduše, nije ni da su Rusi neki prevelik problem: podržavaju ga u dramatično velikom broju, premda bi, sva je prilika, on više voleo da ga obožavaju svi. Ali šta da se radi, *life's a bitch*. *Жизнь дрянь*. Ima i onih koji baš i ne nalaze da je on spasilac Rusije i najdivnije biće u galaksiji, te da je više štetočina grandioznih razmera koja je Rusiju uspešno gurnula u provaliju, pa sad ova velika zemlja, poput Titanika, elegantno tone ka dnu. Uporno ti nezahvalnici pišu o tome šta se događa u stvarnosti, a ne na Putinovim televizijama. Govore o problemima, iako Putin i mediji tvrde da žive u najboljem od svih svetova. Analiziraju kakve to veze ima s politikom, a kakve s ekonomijom, gde je tu mesto kulturi a gde istoriji, zašto su popovi postali tako važni a demokratija tako nevažna i, uopšte, o čemu je tu reč. Ta "druga Rusija", dakle, veoma je svesna da je jedva ko čuje jer, razumljivo, nema pristup uticajnim medijima, a i veliki se brat Vladimir ume unervoziti ako ogledalce ne mrmori neprestano da je on, upravo on i samo on, najzgodniji, najpametniji i najjači na svetu. Ali ljudi pišu. Ne daju se. Izvlače iz svog predivnog jezika i velike kulture ono vitalno, žilavo, moćno i suprotstavljaju se beznađu, gluposti i beskrupuloznosti koji metastaziraju s obolelog političkog vrha Rusije. Ovi nam tekstovi predstavljaju pisce drugačije od živopisnih likova koji iz Rusije svako malo dolaze u Srbiju – političari, geostratezi, književnici, režiseri, pametnjakovići opšte prakse – i koji, gle čuda, svi bez razlike obožavaju Putina, sole nam pamet i fino se druže uglavnom s predsednikom republike i njegovom ekipom, a s lokalnim fašistima ljube se u usta, po ruski.

Tekstovi su, grubo uzev, sakupljeni u tri tematske celine. Prva se bavi pojmom evroazijstva kao geostrateškom i legitimizujućom veličinom, kao svojevrsnim izumevanjem ruskog prostora koji, konsekventno, u sebe nastoji da sabije evropske i azijske vrednosti, da ih umeša na do sada neviđen, ruski način. Druga celina analizira "prokletstvo resursa". Ogromna nalazišta nafte i gasa i korumpirani politički vrh u sprezi s beskrupuloznim naftnim mogulima, dovode do gomilanja upravo nezamislivog bogatstva u rukama 1% ljudi (u uvodnom tekstu Subotić navodi podatak po kojem 1% bogataša drži 77% bogatstva, što je duplo više nego, recimo, u drugoplasiranoj Americi), dakle do pljačke neuporedivih razmera, do razgradnje institucija, naročito onih demokratskih, do demodernizacije zemlje i posledičnog anesteziranja ionako pasivnog stanovništva prema kojem se Putinova oligarhija ponaša pokroviteljski, kao prema nezrelom detetu (daje mu cuclu kad zapišti, opali po guzi kad pretera, a ume i u zatvor da strpa). Uostalom, stanovništvo je ionako višak. Najzad, u trećoj se celini analizira kulturna politika Rusije kao izvor legitimnosti političkih poteza. Posledice su, očekivano, katastrofalne: gotovo potpuno stavljanje medija pod kontrolu, pravljenje neprijatelja od Zapada, osnaživanje crkve, razgorevanje nacionalističke priče – u sklopu kojeg poduhvata Ukrajinci, najedanput, postadoše fašisti, a Krim ruski – kontrolisanje istraživanja istorije... Jednom reči, uklanjanje čvorišta kompetencije da bi se proizvoljnosti Putinove oligarhije nesmetano prostirale diljem zemlje i šire.

Zbog znalačkog Subotićevog izbora tekstova, njihovog intenziteta, britkog jezika kojim su pisani (i prevedeni), te nenametljive erudicije kojom su ogrnuti, teško je prednost dati bilo kome od ovih ogleda: kada je započnemo, knjiga se ne ispušta iz ruku. U urnebesno duhovitoj i lucidnoj analizi pisac i slikar Maksim Kantor će da raskomada koještarije o (zlo)upotrebi evroazijskog fantazma. Aleksandar Etkind će u staloženom izvođenju da ukaže na pogubne posledice demodernizacije Rusije zbog zloupotrebe ogromnih izvora nafte, ali i da ukaže na to da se Rusiji to već događalo u istoriji (kriza s medvedim krznom). Sergej Medvedev piše o narastanju ruskog resantimana kao posledice zatvorene kulture, dok više autora, a najubedljivije Igor Torbakov, strpljivo objašnjava tehnike retuširanja istorije zarad tekućih, uglavnom posebnih, ili privatnih interesa.

Dakle, ovdašnjem čitaocu svi motivi su sasvim jasni i bliski, jedino što je u Rusiji sve upravo gigantskih razmera i utoliko još jezivije i opasnije. ¶

IVAN MILENKOVIĆ

DRAGAN ILIĆ

TV autovanje

Foto: Tanjug

Ovaj očigledno neuspeli eksperiment sa pokušajem inkorporiranja znakova ekstremnog srpskog nacionalizma pokazuje da nam se bliže izbori

Utorak će verovatno ostati upamćen kao dan kada smo na televiziji pratili detalje radne biografije Miše Vacića, osobe angažovane po ugovoru o delu u Kancelariji za Kosovo i Metohiju Vlade Srbije. Još ranije, ovaj srpski (ne znam da li Srbski) nacionalista predvodio je Pokret 1389. i bio u nekoliko navrata hapšen, a zatim i uslovno osuđen zbog pretnji LGBT populaciji i držanja nekakvog oružja.

Kritičnog dana, pomalo promukao od prehlade, ali i treme, gostovao je u jutarnjem programu televizije N1. Tada se jezikom LGBT osoba javno "autovao", odnosno priznao da je zaposlen u Kancelariji za KiM, mada je izbegao da kaže ko ga je tamo pozvao i zaposlio. Uprkos pitanjima novinarke, promuklosti, zbunjenosti – nije odao prijatelja, da ne kažem brata Srbina – Marka. Vrdao je antologijski, praveći paralele sa Trampom, koji je bio meta hajke liberalnih medija i nevladinih organizacija, pokazivao crvenu kravatu (ko Trampovu), samo što nije prikazao Melanijinu dvojnicu. Među biserima ovog TV nastupa je svakako i izraz – kako je Vlada "priuštila" Vacića kosovskim Srbima. Nije li to vrhunski dokaz ideje veličine kada na sebe gledate kao na vredan poklon-paketić!

Ne treba zaboraviti i bravurozno objašnjenje paradoksa da lice koje služi uslovnu kaznu zbog diskriminacije građana Srbije može postati državni službenik. Vacić na to gleda kao na proces rehabilitacije, jer mu je evidentno Kancelarija za KiM dala drugu šansu. O, kako majčinski meka može biti ruka vlasti!

Tek što se emisija na N1 završila, a Vacić krenuo na novo gostovanje na televiziji Prva, pozvali su ga u Kancelariju i tamo ga je na stolu dočekao otkaz – jer je u međuvremenu, tog hladnog i mrazovitog jutra, "smanjena potreba za poslovima za koje je angažovan", a oni su humanitarne prirode.

Tako se gostovanje u "150 minuta", praktično pretvorilo u izlazni intervju sa radnog mesta, gde se sada otpušteni Vacić mnogo lakše izražavao – jer ga je brat Marko, po njegovim rečima, izdao.

Ovaj očigledno neuspeli eksperiment sa pokušajem inkorporiranja znakova ekstremnog srpskog nacionalizma pokazuje da nam se bliže izbori. Verovatno je neko pomislio da može uzgojiti endemske krokodile vegetarijance, pa me ne bi čudilo da ovih dana ponovo u medijima vidimo Zavetnike, Obraz i slične grupacije koje upadljivo hiberniraju dok traje Vučićev mandat.

Slično medijsko autovanje imao je i Velimir Ilić, koji je posle višemesečnog čekanja odlučio da izađe iz koalicije sa SNS-om. Velju niko nije zvao, iako se spremao, da postane direktor "Koridora Srbije". Pošto se nije poštovao predizborni dogovor, Velja je počeo da iznosi prljav veš – o Vučiću i njegovom bratu, koji je pokušao da mu "krade stranku na lokalu". Tajming ovog autovanja je čudan, jer je sve izgledalo kao priča o velikom razočaranju koje dolazi posle velike ljubavi. Međutim, novi detalji su isplivali kada je Velja objavio fotografije na kojima se vidi mladi lekar Zlatibor Lončar u društvu Dušana Spasojevića iz Zemunskog klana.

Svoje prvo TV autovanje Velja je imao na Televiziji Šabac, a detalje oko fotografija objasnio je u "Pravom uglu" na TV Vojvodini – i to u danu kada je Miša Vacić doživeo televizijski kraj radnog odnosa. Najozbiljnija optužba Velje Ilića je u stvari pokušaj atentata na njega – izazivanjem kvara na njegovom automobilu. Tu priča već nije smešna – u Srbiji gde su politički neistomišljenici već ubijani.

Ono što bi mogla biti karika koja povezuje Vacića i Ilića je njihov neskriveni nacionalizam. Očigledno je da će se na sledećim izborima, bilo predsedničkim ili parlamentarnim, borba voditi za glasove u desno orijentisanom delu biračkog tela. Tu je pretnja svakom kandidatu vladajuće koalicije Vuk Jeremić, o kojem sa simpatijama govori i Velimir Ilić – kao o srpskom patrioti. Istraživanja potvrđuju ovu tezu i onda mi se čini da ćemo uskoro imati kampanju tokom koje će se kandidati međusobno nadmetati u srbovanju.

Možda je dobro što će se vlast potruditi da kupi socijalni mir lutrijama sa fiskalnim računima, priznanjem da su računi za struju nebulozno veliki ili odbijanjem da se sirotinji seče struja na minus 10 kada dug pređe 5000 dinara.

Ipak, svaki populizam ima svoj omiljeni poligon, a to je u našem slučaju ljubav prema Srbiji, Putinu i Trampu. Zato mislim da će se u narednom periodu ukazati povećana potreba za angažovanjem takvih lica po osnovu ugovora o delu. ¶

SAD: Burni start Donalda Trampa

AMERIKA NA PRVOM MESTU

Svoj prvi radni dan u Ovalnom kabinetu predsednik Donald Tramp završio je ispunivši jedno od svojih predizbornih obećanja: SAD su jednim njegovim potpisom izašle iz Transpacifičkog trgovinskog sporazuma. Sličnu sudbinu čeka i sve drugo za šta se zalagao njegov prethodnik. Počela je nova era

Sa predizbornim sloganom "Amerika na prvom mestu" stiglo se i do uvek s velikom pažnjom praćenog obraćanja naciji predsednika koji je netom položio zakletvu. Taj govor, svojevrsni okvir rada buduće administracije, u Trampovom izvođenju zvučao je kao najava sudnjeg dana za sporazume o slobodnoj trgovini – za one koji se već primenjuju, koliko i za one o kojima se još pregovara.

"Svaka buduća odluka o trgovini, porezima, imigraciji i spoljnim poslovima biće doneta u korist američkih radnika i američkih porodica. Druge zemlje su nam pričinjavale štetu proizvodeći naše proizvode, privlačeći naše kompanije i uništavajući naše poslove", poručio je Tramp napominjući da će "ovom zemljom nadalje upravljati nova vizija – Amerika na prvom mestu".

Trampovo nastojanje da se odrekne slobodne trgovine sa 11 država pacifičkog regiona (bez Kine) i briga za američkog radnika, imaju razloga da se nađu u istoj rečenici: procene Petersonovog instituta za međunarodnu ekonomiju iz Vašingtona predviđale su da bi u godinama nakon stupanja na snagu tog sporazuma oko 170.000 Amerikanaca ostalo bez posla. U Trampovu, čini se, korist idu i procene o skromnom ekonomskom benefitu od samog sporazuma: do 2030. godine, procena je Svetske banke, slobodna trgovina s pacifičkim regionom donela bi rast američkog BDP-a za manje od 1 odsto.

Ranije izjave novog predsednika signalizirale su opredeljenje o sklapanju bilateralnih umesto multilateralnih trgovinskih sporazuma, od kojih bi, govorio je, svi drugi imali više koristi od same Amerike. Nakon napuštanja TTP-a, američki mediji prognoziraju da će Tramp uskoro napustiti i pregovore o sklapanju Transatlantskog partnerstva o trgovinskom ulaganju sa Evropskom unijom i da će gledati da povoljan trgovinski sporazum sklopi sa Ujedinjenim Kraljevstvom, koje je na putu da napusti EU. Neoptimistične prognoze vezane su i za pregovore o TISA sporazumu sa 50 država.

PROZIVKA

Uz jasan poklič o "Americi na prvom mestu", Trampov govor je, međutim, implicirao i da se na pijedestalu ubuduće moraju naći i obični Amerikanci. Obraćajući se građanima SAD iz centra Vašingtona, Tramp je istom tom Vašingtonu, kao sinonimu za centar moći i donošenje odluka, objavio, u najmanju ruku, zemljotres. Moć se prenosi na američki narod, a ne sa stare na novu administraciju, rekao je Tramp.

Ta poruka nije bila upućena samo političkim elitama, već svima kojima je bilo omogućeno da se osećaju toliko moćno da decenijama unazad utiču na kreiranje zvaničnih stavova. Mnogo pre ulaska u Belu kuću Tramp je sve učinio da bi se mnogi sami pronašli prozvanim: lobisti, bankari, novinari pa čak i obaveštajna zajednica. U svojstvu predsednika, Tramp je najpre posetio sedište Centralne obaveštajne agencije, u pokušaju da izgladi tenzične odnose nakon uvredljivih komentara na njihov račun, a onda je svojski napao "zle" medije optužujući ih za sejanje razdora (i) sa špijunima. Sa kritika se na dela prešlo već prvog radnog dana kada Trampov sekretar za medije, suprotno "dobrim običajima", nije dozvolio novinarima najvećih američkih medija da među prvima postave pitanja.

Istini za volju, političari u Vašingtonu imali su razloga da se osete najviše prozvanima u Trampovim rečima. Oni u napuštanju Transpacifičkog trgovinskog sporazuma, čini se, manje vide ispunjenje obećanja iz izborne kampanje, a više udarac davno uspostavljenom bazičnom međupartijskom konsenzusu o podsticanju slobodne trgovine i sklapanju odgovarajućih sporazuma. Republikanci su u tim procesima, logično, uvek pokazivali više strasti i posvećenosti.

SARADNJA SA KONGRESOM

Otuda i nije toliko čudno što su najveći saveznici bivšeg predsednika Obame u legislativnim akcijama, koje bi trebalo da omoguće jednostavniju proceduru ratifikacije sporazuma, bili upravo zakonodavci iz Republikanske stranke. Isti oni koji danas mirno posmatraju kako nestaje rezultat dugogodišnjih pregovaračkih napora, do jesenas su tražili saveznike u rivalskoj stranci. Demokrate su pak iz oportunih razloga okrenule leđa svom predsedniku, čak i njihova kandidatkinja za predsednika, iako je kao državna sekretarka učestvovala u pregovorima sa predstavnicima zemalja obuhvaćenih sporazumom. To što su republikanci još sredinom prošle godine ignorisali Trampove poruke iz kampanje upućuje

Foto: AP

na zaključak da su intimno verovatno očekivali drugačijeg stanara Bele kuće nakon januara 2017. godine.

Ono što Tramp može samostalno da uradi po pitanju ostvarivanja svoje agende može da ima simboličan i ograničen efekat, poput izvršne naredbe o usporenijoj primeni Obamakera. Konkretne akcije moguće su samo u Kongresu – samo zakonodavno telo, naime, može da ukine Obamaker i da usvoji odgovarajuću zamenu za taj zakon. U tom smislu, Tramp na Kapitol Hilu mora da ima saveznike.

Za same republikance, koji od ove godine kontrolišu oba kongresna doma, mantra "Amerika na prvom mestu" biće značajna onoliko koliko bude procenjeno da sprovođenje Trampovih ambicioznih planova donosi kapital za naredne izbore. Na mnogim poljima zakonodavci i predsednik odavno imaju usaglašene pozicije, poput smanjenja poreskih stopa, ukidanja Obamakera i nastavka naftaških projekata koje je Obama stopirao, i tu poruku birača obe strane su dobro razumele.

RAZVLAŠĆIVANJE VAŠINGTONA

Možda najjasniju poruku političkim elitama u Vašingtonu Tramp je poslao izborom u javnim poslovima neiskusnih pojedinaca za pozicije u svom kabinetu. Tramp je svoj mandat počeo s tek dva popunjena mesta u kabinetu, a ono što je mogao da čuje tokom propitivanja svojih pikova pred senatorima nisu bila samo neugodna pitanja, koja su dolazila i od samih republikanaca, već i simbolično upiranje prstom na Ustav koji propisuje i podelu vlasti i njihovu uzajamnu kontrolu.

Razvlašćivanje Vašingtona u korist naroda sigurno je nešto s čim se elite u glavnom gradu neće lako pomiriti. Ali, ma koliko im to pričinjavalo veliku nelagodu, teško je zamisliti da će, osim otporom niskog intenziteta, iz republikanskih krugova poticati akcije koje bi u javnosti mogle biti protumačene kao podrivanje novog predsednika na početku mandata.

Istorijski nizak rejting izabranog predsednika pred preuzimanje dužnosti (po Galupu, jedva je 44 odsto Amerikanaca pozitivno ocenilo Trampa, dok je u drugim istraživanja taj procenat i niži) mogao bi, ako se značajno ne popravi, dovesti do implozije Trampove sujete i da on, po svom običaju, krivce traži svuda oko sebe. Svoje zakonodavce, u slučaju da ovi dignu prst, javnosti bi mogao da predstavi kao one kojima su privilegije u Vašingtonu bitnije od naroda, "kome zapravo pripada moć".

U igri oko moći između "starosedelaca" i "došljaka" u Vašington primirje će biti uspostavljeno oko zajedničke procene o tome šta će i jednima i drugima zadržati sadašnje pozicije i nakon Trampovog prvog mandata. Drugim rečima, šta će sve iz Trampove agende biti moguće ostvariti uz najmanje žrtve. Potpuno ukidanje Obamakera bez odgovarajuće zakonske zamene koja ne bi naudila milionima građana, među kojima su i brojni Trampovi glasači, svakako ne spada u tu kategoriju.

Osećaj nemalog broja republikanaca da je Donald Tramp tu stranku "kidnapovao" i da ne obazirući se na njena ideološka uporišta to uporno dokazuje, mogao bi da eskalira u nezadovoljstvo pred inicijativama koje podrazumevaju velike budžetske izdatke, kao što je obnova infrastrukture (koju Tramp opisuje kao sličnu onoj iz zemalja "trećeg sveta"), ili daljim protekcionističkim inicijativama koje će se, s jedne strane, dodvoravati poniženom američkom radniku, ali će, s druge strane, ugrožavati ekonomsku perspektivu zemlje. Biće to prilika da se neko drugi pozove na isti imperativ o "Americi i Amerikancima na prvom mestu", ali s drugačijim značenjem od onog iz Trampovog govora na dan inauguracije. ¶

DENIS KOLUNDŽIJA

Optužbe bez dokaza

Optužbe da Vladimir Putin stoji iza hakerskih napada na SAD su na klimavim nogama. Korišćeni softver je javno dostupan, za navedene akcije nije bila potrebna nikakva mudrost, a IP adrese na koje se pozivaju američke obaveštajne službe ne dokazuju ništa. "Slučaj Podesta" pre svega govori o ljudskoj gluposti

WikiLeaks Leaks News About

> *From:* Google <no-reply@accounts.googlemail.com>
Date: March 19, 2016 at 4:34:30 AM EDT
To: john.podesta@gmail.com
Subject: *Someone has your password*

> Someone has your password
> Hi John
>
> Someone just used your password to try to sign in to your Google Account
> john.podesta@gmail.com.
>
> Details:
> Saturday, 19 March, 8:34:30 UTC
> IP Address: 134.249.139.239
> Location: Ukraine
>
> Google stopped this sign-in attempt. You should change your password
> immediately.

UPECAN NA UDICU: Džon Podesta i kolateralna šteta, Hilari Klinton

Fotografije: AP, Faksimil: Wikileaks, Ilustracija: 123rf.com i Vreme/IH

Američka vlada prvi put je javno optužila Rusiju da se meša u domaće izbore 7. oktobra 2016, dva dana pred TV duel predsedničkih kandidata, istoga dana kada je "Vikiliks" objavio prvu tranšu elektronske pošte ukradene iz sandučeta Džona Podeste, ključnog čoveka u izbornom štabu Hilari Klinton. Relativno kratko saopštenje sa mnogo zaključaka, a malo dokaza palo je u zaborav prilično brzo, ali je ponovo postalo aktuelno nakon Trampove izborne pobede.

U zajedničkom saopštenju Odeljenja za otadžbinsku bezbednosti (DHA) i FBI od 29. decembra Rusi su oštro i nedvosmisleno okrivljeni za upad u servere Nacionalnog komiteta Demokratske stranke (DNC) i hakovanje sandučeta Džona Podeste. "Nacionalni komitet" je nešto kao "centralna otadžbinska uprava" ili "glavni odbor", telo koje rukovodi strankom i promoviše kandidate za mesta u Senatu i Kongresu. Predsednik Obama je na ovaj izveštaj reagovao vrlo brzo: proterao je 35 ruskih diplomata i konfiskovao deo njihove imovine, bez obzira na to što su se svi dosadašnji američki predsednici uzdržavali od radikalnih mera u poslednjim danima svoje vladavine. Izveštaj je dopunjen 6. januara kada je Vladimir Putin poimence naveden kao glavni organizator kampanje koja je trebalo da potkopa izborne šanse Hilari Klinton.

Putin nije uzvratio recipročnim merama, ali je oštro odbacio svaku povezanost Rusije sa navodima iz saopštenja. Američka javnost se podelila: Tramp je u početku izludeo američke obaveštajce tvrdeći da su sve to izmišljotine (tokom izborne kampanje čak je pozivao Ruse da objave mejlove sa servera Hilari Klinton), ali se kasnije korigovao i dozvolio mogućnost da su Rusi na neki način ipak bili umešani. Međutim, ostao je pri staroj tvrdnji da ove akcije nisu imale nikakav uticaj na »

rezultate predsedničkih izbora. Drugi su dolivali ulje na vatru tvrdeći da su Rusi uradili mnogo goru stvar – da su direktno uticali na brojanje glasova i pomogli Trampovu pobedu u nekoliko država gde je njegova većina bila tesna. Pojavile su se i spekulacije da su Rusi jednako uspešno hakovali i servere Nacionalnog komiteta Republikanaca, ali da su, iz navodne blagonaklonosti prema Trampu, odlučili da to ne obelodane. Rusima je pripisan i navodni upad u jedan server Nacionalne bezbednosne agencije (NSA) u avgustu 2016. godine, kada je ukradeno sajber-naoružanje najnovije generacije, zapravo softver kadar da napadne i obori skoro svaki deo savremene mrežne infrastrukture. Ponovo su počeli da se prepričavaju napadi ruskih hakera na Estoniju i Ukrajinu. Najmanje je bilo onih koji su se udubili u sadržaj izveštaja i proverili šta se konkretno Rusima stavlja na teret.

JAVNO DOSTUPAN SOFTVER

Činjenica je da Putin nimalo ne voli "crooked Hillary" (da se poslužimo Trampovim rečnikom) i njene demokrate. Putin je smatra krivom jer je kao državni sekretar učinila sve da odmogne njemu lično i onemogući "resetovanje" odnosa Amerike i Rusije pod Obaminom administracijom. Osim toga, Tramp ima neodoljivu potrebu da pohvali ruskog predsednika, što Putin voli da čuje i od političara mnogo manjeg formata. Ipak, danas, kada se prašina malo slegla, većina komentatora smatra da izveštaj ne pruža dovoljno dokaza za zaključak kako su Rusi direktno uticali na rezultate izbora, ponajmanje da su upadali u državne baze podataka i direktno menjali rezultate glasanja. Mnogi smatraju da je izveštaj objavljen brzopleto i u poslednji čas kako bi se posejalo seme nepoverenja u Trampa, a javnost navela na pomisao da je Rusija iskoristila sve svoje moći kako bi potpomogla njegovu pobedu. Mnogi u tome vide obaveštajnu manipulaciju nalik na onu da Sadam Husein poseduje oružje masovnog uništenja koje na kraju nikad nije nađeno, ali je zgodno poslužilo kao opravdanje za invaziju.

U izveštaju se, takođe, naširoko govori o softveru koji su Rusi "najverovatnije koristili" za upad u servere DNC-a. Ostaje nejasno zašto se taj opasni softver pripisuje Rusima kada je on javno dostupan na internetu i može da ga iskoristi svako, sa bilo kog mesta i u bilo koje svrhe (izvorni kod poseduju i skoro svi proizvođači antivirusnog softvera). Štaviše, autori izveštaja kao da su prevideli činjenicu da su softver napisali Ukrajinci i da je na internetu već moguće pronaći značajno unapređenu verziju. To opet ukazuje na činjenicu da su u hakerske aktivnosti verovatno bili uključeni amateri, a ne ruske državne službe koje raspolažu znatno boljim i opasnijim alatom koji sigurno nije javno dostupan.

Neki delovi izveštaja veoma su konfuzni, poput onog u kome je navedeno nekoliko stotina IP adresa korišćenih u ovom napadu. Naveći deo tih adresa pripada takozvanom mračnom delu interneta, tzv. Tor mreži (vidi okvir) u kojoj je praktično nemoguće utvrditi pravi identitet korisnika. Kada se ove adrese odbace (jer može da ih koristi bilo koji pojedinac ili organizacija na Zemljinoj kugli), na sledećem mestu po zastupljenosti su adrese dodeljene Americi pa tek onda one koje koristi Rusija. Nemačke i holandske IP adrese, na četvrtom i petom mestu, zastupljene su skoro koliko i ruske. Drugim rečima, IP adrese ne dokazuju ama baš ništa i ne vidi se zašto se uopšte nalaze u izveštaju, osim da impresioniraju prosečnog američkog glasača. Izveštaj takođe navodi da su u napadu na DNC učestvovale dve ruske organizacije, APT-29 (*Advanced Persistent Threat*) i APT-28 koje su delovale nezavisno jedna od druge (u izveštaju se navode i njihova "narodna imena": "Fancy Bear i "Cozy Bear"). Prva organizacija bila je aktivna od 2015. godine, dok se druga pridružila hakovanju DNC-a godinu dana kasnije. Pokrovitelji ovih organizacija navodno su ruska civilna i vojna obaveštajna služba, a detalje iz izveštaja potvrdile su u nezavisnoj

Ko je prvi počeo

Smatra se da je sajber-ratovanje "izmislio" Ronald Regan u vreme kada internet praktično nije ni postojao. Tokom jednog samita u Otavi 1981. godine, Regan je od Mitterana dobio informaciju da je francuska tajna služba zavrbovala visokog oficira KGB-a Vladimira Vetrova i da je od njega dobila kopije četiri hiljade tajnih sovjetskih dokumenata. Iz tih papira jasno se videlo da SSSR očajnički pokušava da se domogne zapadne tehnologije kako bi gasovod Urengoj–Surgut–Čeljabinsk mogao da bude završen. Na predlog svog savetnika Gasa Vajsa, Regan je odlučio da omogući Sovjetima da dođu do onoga što im treba. Ključnu komponentu, softver koji kontroliše rad ventila na gasovodu, sovjetski agenti ukrali su iz jedne kanadske firme, potpuno nesvesni da su u svoj gasovod uneli trojanskog konja u kojem se krila logička bomba. Nekoliko meseci gasovod je funkcionisao kao sat, a onda je softver "poludeo", zavrnuo ventile i podigao pritisak gasa. Američki vojni sateliti su 4. juna 1982. detektovali eksploziju u Sibiru snage manje atomske bombe, što je umalo dovelo do opšte nuklearne uzbune. Jedino su Vajs i Regan znali šta se zapravo zbilo.

RATNE IGRE: Predsednik Regan
Foto: Reuters

Ruski izvori, međutim, osporavaju ovu verziju priče. Penzionisani general KGB-a Vasilij Pčelincev kaže da je eksplozija bila neuporedivo manjeg intenziteta, da se desila na potpuno drugom mestu i da je nastala usled klizanja loše učvršćenih cevi po raskvašenom zemljištu sibirske tundre. Ljudskih žrtava nije bilo, a šteta je sanirana u roku od jednog dana.

Na vrhuncu hladnog rata Amerika je trošila oko 40 odsto budžeta CIA na špijunske i kontrašpijunske aktivnosti povezane sa SSSR. Nakon raspada SSSR Rusija je postala sekundarni prioritet i budžet je smanjen na samo deset odsto.

RASKRINKAO OPERACIJE
NSA: Edvard Snouden
Foto: Reuters/The Guardian

istrazi i neke od kompanija specijalizovanih za oblast sajber-kriminala.

GLUPI PODESTA

Ipak, ostaje utisak da za upad u stranačke servere i poštansko sanduče Džona Podeste, šefa izborne kampanje Hilari Klinton, nisu bili potrebni neka velika mudrost i državno sponzorstvo. "Trojanci" i virusi dospeli su na servere DNC-a tako što je veliki broj zaposlenih ignorisao sigurnosne procedure klikćući na linkove podmetnute u elektronskoj pošti i otvarajući stranice sa destruktivnim sadržajem. Tako su u sopstvenoj mreži posejali špijunski softver koji je tamo ostao skriven mesecima. Opet, nije to ništa što dosad nismo videli već hiljadu puta ili čak lično iskusili.

Takođe, ne vidi se kakvu je to vrhunsku sajber-tehnologiju upotrebila Rusija kako bi se dočepala mejlova Džona Podeste iz vremena izborne kampanje. Sve je počelo 19. marta 2016. kada je na Gmail adresu Podeste stiglo pismo pod naslovom "Neko zna vašu lozinku" sledeće sadržine:

"Zdravo Džone. Neko je upravo upotrebio vašu lozinku kako bi se prijavio na vaš Google nalog... (slede detalji o mestu i vremenu)... Google je sprečio ovaj pokušaj prijavljivanja. Odmah promenite vašu lozinku na adresi *https://bit.ly/1PibSU0*. Pozdrav, Gmail tim".

Na prvi pogled, poruka je legitimna, liči da je došla direktno od Gugla (na stranu to što adresa pošiljaoca može lako da se lažira). Na drugi pogled, nešto tu ipak ne štima. Zašto bi neko menjao lozinku tek tako, bez dokaza da je ona zloupotrebljena? Ključni detalj ipak je u internet adresi stranice za promenu adrese koja počinje sa *bit.ly*. Na pomenutoj adresi nalaze se firma koja sa Guglom nema nikakve veze. U pitanju je tzv. skraćivač internet adresa koji dugačke i nezgrapne internet adrese teške za prekucavanje konvertuje u kraću formu s kojom može lakše da se manipuliše. Servis je postao popularan u vreme Tvitera koji veličinu poruke ograničava na samo 140 slova – da nema skraćivača veliki broj linkova uopšte ne bi mogao da putuje kroz mreže kao što je Tviter.

Ko ima sasvim malo iskustva sa Guglom (ili nekom drugom velikom internet kompanijom), znaće da Gugl u zvaničnoj komunikaciji sa svojim korisnicima nikad ne upotrebljava eksterne linkove niti reklamira usluge drugih firmi. Gugl nikad ne bi zahtevao od svojih korisnika da svoju lozinku promene koristeći link koji se ne nalazi pod njegovom apsolutnom kontrolom.

Naravno, ni Podesta nije "veverica", njega nije moguće tek tako prevariti. Ili možda jeste? Pomenuta poruka stigla je prvo na sto njegovog pomoćnika čiji je zadatak bio da iz gomile prispele pošte proseje ono što je vredno pažnje. Pomenuti ćata pažljivo je pročitao poruku od Gugla i zaključio da je u pitanju neka prevera, ali je prilikom kucanja komentara napravio "nehotičnu grešku" pa je umesto sa "illegitimate" poruku označio sa "legitimate" (još samo da nađemo nekoga ko će u to da poveruje).

Kako god, Podesta je dobio informaciju da hitno treba da promeni svoju šifru za Google. Kliknuo je na link da bi ga onda *bit.ly* servis preusmerio na do tada skrivenu stranicu. Ignorisao je činjenicu da se obreo na lokaciji koja sa Guglom nema nikakve veze (što je jasno vidljivo iz internet adrese koju prikazuje brazuer). Ignorisao je upozorenje svog brauzera da je sigurnosni sertifikat koji stranica koristi nepotpisan (nevalidan) i da nema veze sa Guglom. Ignorisao je činjenicu da stranica samo liči na jeftinu imitaciju Guglovog originala i da koristi zastareli Guglov logo. Pošto mu ama baš ništa od toga nije bilo sumnjivo, poslušno je ukucao svoju staru šifru kao bi mogao da unese novu. Nakon toga ukradeno je i obelodanjeno preko 60.000 mejlova iz njegovog poštanskog sandučeta.

Da li je ovo bio poduhvat koji zahteva veštinu, budžet i organizaciju jedne ozbiljne državne službe iza koje stoji ruski predsednik lično? Dokazi su ovde još tanušniji od onih koji su sakupljeni prilikom hakovanja servera DNC-a. Čak i da su neki Putinovi agenti stajali iza ove potpuno banalne operacije, Putin im, s obzirom na minimalan trud koji su morali da ulože, ne duguje više od dve ture piva.

»

Mračni ćošak interneta

Ne postoji anonimno korišćenje interneta, ali to ne znači da ne postoji način da se vaš identitet na njemu prilično dobro prikrije. Jedan od njih je Tor

Da krenemo od osnova: svaki računar, mobilni telefon ili neka druga džidžabidža priključena na internet ima svoju jedinstvenu IP adresu. Ta IP adresa je za svaku pametnu spravu otprilike ono što registarska tablica predstavlja za automobil. Internet adresu vam u trenutku uspostavljanja veze dodeljuje vaš internet provajder i on je dužan da vodi detaljan dnevnik o tome ko je i u kom periodu koristio odgovarajući IP. Šta god da radite, kojem god sadržaju na internetu da pristupate, taj IP broj vas prati, to je vaš lični pečat koji ostavljate na svakoj stranici koju posetite, u svakom komentaru ili slici koju pošaljete. Drugim rečima, svaki internet server ili servis do kojeg dobacite prepoznaće, ako ništa drugo, barem vašu IP adresu. A odatle pa do vaše pune identifikacije relativno je kratak put.

Kad je već tako, zašto su hakerski napadi toliko rasprostranjeni, zašto imamo utisak da su hakeri praktično neuhvatljivi, a njihovi napadi nekažnjivi? Pre svega, IP adresa se može "falsifikovati" (tehnika poznata kao *IP spoofing*) ili sakriti tako što se ciljnom računaru pristupa preko jednog ili više posrednika (kombinovanjem tzv. *proxy* i VPN pristupa). Ponekad je dovoljno da uhakujete komšijin računar ili šifru za njegov WiFi pa da njegovu internet konekciju iskoristite za sajber- bezobrazluke (i potom "uživate" u komšijinom izrazu lica kada mu na vrata dođu državni službenici u sivim mantilima). Ali za one koji traže apsolutnu bezbednost i anonimnost na mreži ni to često nije dovoljno. Potreban je *Tor*.

Sistem se sastoji od javno dostupnog, besplatnog softvera koji instalirate na svoj računar i velikog broja servera širom sveta koji, na volonterskom principu, participiraju u celom projektu. U srcu sistema nalazi se *onion routing*, protokol za upravljanje internet saobraćajem čija arhitektura podseća na glavicu crnog luka.

Pretpostavimo da u vašem računaru imate neku tajnu i dragocenu informaciju koju želite da podelite sa svetom (recimo, ko je srušio Hercegovačku), ali tako da niko ne može da utvrdi vaš identitet. Tor softver ovu korisnu informaciju šifruje nekoliko puta, a onda je sa vašeg računara šalje kroz skup nasumično izabranih Tor servera. Svaki server u nizu skida jedan sloj enkripcije, otprilike kao kada sa glavice luka skinete jednu ljusku (otud i naziv), a ostatak "glavice", sa zaštićenom informacijom u jezgru, šalje narednom serveru u lancu. Poslednji server u nizu skida poslednji sloj enkripcije i isporučuje dešifrovanu poruku na odredišni server. Sve što krajnji server vidi je IP adresa poslednjeg Tor servera u nizu pri čemu je vaš identitet odavno izgubljen u usput oljuštenim slojevima "glavice luka". Čak i ako neko presretne vašu poruku na nekom od servera u Tor sistemu, iz nje neće moći da utvrdi bilo šta drugo osim adrese narednog servera u sistemu. Informacija je i dalje zaštićena šifrom, a polazna adresa nepovratno izgubljena.

U praksi se pokazalo da je Tor tvrd orah jer su svi napori američkih i britanskih državnih organa (NSA, GCHQ) da ga "razvale" ili u njemu pronađu slabu tačku bili prilično bezuspešni. Kad već nisu mogli da sistem sruše spolja, Amerikanci su rešili da mu se pridruže, računajući da je jednostavnije da

UBISTVO U VAŠINGTONU

Ovakva vrsta napada naziva se "phishing". Žrtva se na manje ili više suptilne načine navodi da klikne na link koji vodi do krivotvorenog sajta i na njemu ostavi podatke (obično korisničko ime i lozinku) koji se kasnije mogu iskoristiti na onom autentičnom. Tehnika je krajnje jednostavna, takoreći primitivna i ne zahteva nikakav poseban alat. Zapravo, u celom timu "hakera" koji je potreban za jedan ovakav poduhvat najvažniji je neko pismen, ko ume da napiše lepu poruku i navede žrtvu da klikne na podmetnuti link. Ali, u suštini, poruka na koju se upecao Podesta nije bitno različita od onih koje svi mi svakodnevno dobijamo. Upravo ste nasledili milion dolara od teče iz Australije, osvojili ste laptop na lutriji u kojoj nikad niste učestvovali, komšinica Mileva šalje svoje golišave fotke, ministar finansija Katange nudi posao stoleća... Dok je ovaca, biće i šišanja.

Nakon što je "Vikiliks" objavio prvu količinu ukradenih mejlova, Džulijan Asanž je rekao da materijal nije dobio od Rusa i da je dete od 14 godina moglo da hakuje Podestu (Tramp je kasnije uredno citirao ovu Asanžovu izjavu). Odgovornost za provalu u sanduče Džona Podeste preuzeo je pojedinac pod pseudonimom "Gucifer 2.0", koji se predstavio kao "usamljeni jahač", tvrdeći da iza njega ne stoji niko (pomenuti Gucifer oglasio se još jednom kada je obelodanio privatne kontakt podatke za preko 200 sadašnjih i bivših članova Kongresa i istaknutih članova Demokratske strane). Da li je ovo još jedno rusko podmetanje, autentična tvrdnja ili neki "čobanin-budala" željan publiciteta, može samo da se nagađa. Međutim, neke teorije zavere uveliko su u opticaju.

Krejg Marej, nekadašnji ambasador i "Vikiliks" aktivista, tvrdi da je materijal dobio u Vašingtonu, od insajdera u samom DNC-u. Sumnja se da je taj insajder zapravo Set Rič, službenik DNC-a revoltiran načinom na koji je stranka minirala kandidaturu Bernija Sendersa tokom unutarstranačkih izbora. I gde je tu misterija, zavera? Set Rič je pod nerazjašnjenim okolnostima ubijen sa dva metka u leđa u julu 2016. godine, a njegov ubica do danas nije pronađen, iako je za njegovo hvatanje raspisana nagrada od 150.000 dolara, najveća u istoriji Vašingtona.

Dosadašnje analize pokazale su da su mejlovi Podeste autentični i da su se demokrate nečasno ponele prema Berniju Sandersu, što smo već znali, ali sa mnogo manje detalja. Tokom deset prethodnih godina "Vikiliks" nikad nije objavio lažan ili friziran dokument pa to nije učinio ni ovom prilikom. Najveću odgovornost za skandal ipak snosi sam Podesta. Iskazana glupost nije krivično delo i niko za nju ne bi trebalo da odgovara. Ali kad uzmete u obzir da su Podesta, Hilari i društvo oko njih imali ambiciju da vode najmoćniju

probaju da ga kontrolišu iznutra. U poslednjih desetak godina najveći deo sredstava potrebnih za održavanje i usavršavanje Tor mreže obezbeđuje američka vlada.

Kad je sve već tako bezbedno i anonimno, zašto onda i mi ne bismo prešli na Tor i tako otežali posao onima koji po (ne)službenoj dužnosti prate sve naše aktivnosti na mreži?

Stvari, ipak, nisu tako jednostavne. Pre svega, Tor infrastruktura ne bi bila u stanju da podrži tako masovan priliv novih korisnika. Zbog višestrukog šifrovanja podataka koje je tehnički izuzetno zahtevno i velikog broja "usputnih stanica" čitav sistem je toliko spor da je i za obavljanje najtrivijalnijih poslova kroz Tor potrebna čitava večnost.

Osim toga, oni koji tržištu isporučuju najrazličitije internet servise ne vole "anonimna lica" koja mogu nekažnjeno da zloupotrebljavaju sistem. Zato kompanije kao što su Gugl, Epl i Fejsbuk prepoznaju internet saobraćaj koji dolazi preko Tor mreže i po pravilu ga aktivno blokiraju. Drugim rečima, ako rešite da svoj internet pristup preusmerite kroz Tor i tako potpuno prikrijete svoj identitet, otkrićete da će vam najveći deo standardnog internet sadržaja odjednom postati nedostupan.

Zato je i broj "normalnih" korisnika Tor mreže relativno mali. Osim onih paranoičnih koji misle da ih svako špijunira i proganja, tu je i poneki legitimni "uzbunjivač", usamljeni borac za istinu, sadašnji ili budući Snouden, koji nema drugi način da sebe zaštiti od progona besnih državnih institucija. Ima tu i žrtava nasilja i onih koji se protiv tog nasilja bore, potajnih boraca za ljudska prava koji preko Tora komuniciraju sa novinarima ("naš izvor iz Pentagona javlja..."), umišljenih Don Kihota koji glasom iz mraka pokušavaju da isteraju neku svoju kosmičku pravdu. Nažalost, mnogo više je onih koji se umesto borbom za istinu bave drogom, oružjem, trgovinom ljudima, sajber-napadima i drugim teškim kriminalnim aktivnostima. Skoro svi lanci pedofila raskrinkani u poslednje vreme koristili su Tor kao glavno sredstvo za distribuciju dečje pornografije. Verovatno najpoznatiji kriminalac iz tog miljea je Ros Ulbriht, čija je kompanija *Silk Road* izrasla u poslovnu imperiju za pranje para i trgovinu narkoticima. Ros je koristio Tor kao sredstvo komunikacije i *bitcoin* kao sredstvo plaćanja, ali je na kraju ipak uhvaćen i osuđen na doživotnu robiju bez prava na pomilovanje. Zato se deo interneta kome se može pristupiti samo preko Tor mreže često naziva "mračnim ćoškom interneta" i savet autora ovog teksta je da, izuzev ako nemate nameru da budete Asanž ili Snouden, ovaj "ćošak" ipak zaobiđete. Koliko je taj "ćošak" veliki može samo da se nagađa. Smatra se da Tor danas ima između pet i deset miliona aktivnih korisnika.

državu sveta, cela epizoda demonstrira samo tragičnu nedoraslost i komičnu nesposobnost. Jer, Podesti niko nije uperio pištolj u čelo, on je svoju internet šifru predao dobrovoljno i potvrdio da u internet okeanu predstavlja onu vrstu ribe za čije pecanje nije potreban nikakav mamac. Skandal nije nastao usled tehničke greške ili suštinske nebezbednosti sistema. Podesta se sam upecao na golu udicu.

SRPSKA ZAŠTITA

To nama ne može da se desi. Nas, pre svega, štiti haos i informatička zatucanost u kojoj živimo. Svaka naša opštinska ili republička institucija vremenom je izgradila svoj informativni sistem, kako je znala i umela, možda bušan i klimav ali zato unikatan. Verovali ili ne, upasti u jedan takav sistem često je teže nego u onaj iza kojeg stoji vrhunska tehnologija čiji su detalji dobro poznati. Baš kao što za zavrtanj sa specijalnom glavom nećete lako naći odgovarajući ključ, tako ni za naš (a)tipičan sistem, u kome se stepen "inovativnosti" meri količinom upotrebljenog štapa i kanapa, nije lako pronaći gotov obijački alat. Da bi se takav alat razvio, potreban je znatan trud, a to je, kada se uzme u obzir naša apsolutna (be)značajnost u svetskim razmerama, uzaludno traćenje vremena za svakog "poštenog" hakera koji drži do sebe.

Drugi, neuporedivo efikasniji, način zaštite predstavio je nedavno naš premijer Aleksandar Vučić. Iako samo pravnik po struci (doduše najbolji), Vučić je prvi u svetu implementirao sistem informatičke odbrane koji je praktično savršen, potpuno imun od svake zle namere. Ideja je vrlo prosta: da bi vas neko uhakovao, potrebno je da postoji dokument koji će biti meta hakerskog napada. Ako dokumenta nema, nema ni brige da će on biti provaljen. Baš zato su naši ključni ugovori, na primer oni sa kosovskim Albancima iz Brisela, sklopljeni isključivo u usmenoj formi.

"Ugovor je ugovor", kaže ministar inostranih poslova Ivica Dačić, "makar bio napisan i na salveti". Salvetu još niko nije uspeo da uhakuje. ¶

DR SAŠA MARKOVIĆ

Strah i nada u doba populizma

Istraživanja o globalizmu i antiglobalizmu, politici, migracijama, krahu i besu srednje klase, generacijskom jazu, četvrtoj tehnološkoj revoluciji, biznisu i "majčinom mleku politike"

MIGRACIJE, POPULIZAM, BREXIT: Izbeglica u Sredozemnom moru, Marin le Pen (levo), Norbert Hofer, Tereza Mej
Fotografije: AP

Bez obzira na to što traje period mira i globalnog progresa bez presedana, osećaj ekonomske bolesti u mnogim zemljama proširio je raspoloženje protiv vladajućeg establišmenta i povećao uticaj populističkih politika protiv globalizacije, konstatuje se u insajderskom Izveštaju o globalnim rizicima 2017. (*The Global Risks Report 2017*), pripremljenom uz savetničku saradnju Nacionalnog univerziteta iz Singapura, Univerziteta Oksford i Univerziteta Pensilvanija za skup političara i biznismena u Davosu na čarobnom bregu.

Taj skup je održan u vreme rastućeg straha zbog nastajanja novih političkih, trgovačkih i ekonomskih okolnosti. Nedelju dana posle tog skupa novi predsednik SAD Donald Tramp je, odmah nakon inauguracije, potpisao Memorandum o povlačenju SAD iz sporazuma o Transpacifičkom partnerstvu TPP, koji su SAD 2015. potpisale sa Singapurom, Brunejima, Novim Zelandom, Čileom, Australijom, Peruom, Vijetnamom, Malezijom, Meksikom, Kanadom i Japanom. Tramp je najavio i da će preispitati ugovor NAFTA s Kanadom i Meksikom, a i pregovori o Transatlantskom partnerstvu s Evropljanima su prošle godine zapali u teškoće pošto su prema njemu prvo izrazili rezervu Francuzi, a onda i Nemci. Najavio je i da će preispitati i Pariski ugovor o klimatskim promenama.

U izveštaju američke obaveštajne zajednice o globalnim trendovima kao paradoksu progresa (*Global Trends: Paradox of Progres*) američki establišment se upozorava da će u bliskoj budućnosti rizici rasti, da novonastale okolnosti govore da se bliži kraju era američke dominacije posle Hladnog rata, da će neizvesnost oko američke uloge u svetu i sputanost Evrope otvoriti vrata Rusiji i Kini, da će ta kombinacija otvoriti prostor za lokalna rivalstva kao što je, na primer, ono između Rijada i Teherana, Islamabada i Nju Delhija, ili ono na Korejskom poluostrvu. Kako neuspesi vlada mogu raspiriti unutrašnje konflikte u Severnoj Koreji i Pakistanu...

Slične dijagnoze sadrži i pomenuti davoski Izveštaj o globalnim rizicima 2017. koji pominje moguće tenzije između SAD i Kine oko "damping globalizacije" i slobode plovidbe u Južnom kineskom moru; postavljanje američkog raketnog sistema u Južnoj Koreji, koje je navelo Kinu da saopšti da SAD ugrožavaju njene strateške interese; krizu unipolarnog sveta više nego vidljivu u Siriji.

Još od Minhenskog govora 2007. ruski

predsednik Vladimir Putin je optuživao SAD za pokušaje da podriju globalni bezbednosni sistem i suverenitet Rusije, a u NATO-u trube o ruskoj opasnosti, da bi u najnovije vreme Nacionalna obaveštajna zajednica SAD optužila Rusiju i da se umešala u američke predsedničke izbore, što je nezamislivo američkim političarima koji su se umešali u desetine izbora u svetu i srušili tuce nepoželjnih režima.

IZNEVERENI "KONSENZUS OČEKIVANJA"

Na čarobnom bregu i na svim kanalima reč koja sve objašnjava bila je "populizam", što treba da znači – politička (zlo)upotreba rastućeg neraspoloženja prema vladajućim elitama, koje glasači kažnjavaju zato što ih ne predstavljaju adekvatno.

Politikolog Peter Mar sa Evropskog instituta u Firenci pisao je da neuspeh klasičnih političkih partija ima veze i sa širenjem uverenja da u neoliberalnom sistemu biračko telo gubi suverenitet.

Pisci izveštaja o rizicima posebno obraćaju pažnja na odluku glasača u Velikoj Britaniji da napuste Evropsku uniju, izbor Donalda Trampa za predsednika SAD, italijansko referendumsko odbacivanje ustavnih reformi Matea Rencija, kojima je na Zapadu poražen "konsenzus očekivanja". Daron Acemoglu i Džejms Robinson u radu "Zašto nacije padaju" opominju da tekuće podele u SAD prete da potkopaju ne samo izborni proces već i institucije i norme na kojima su one zasnovane.

Konstatuje se da je podrška desnim populistima porasla u četiri najveće zemlje – u Nemačkoj, Velikoj Britaniji, Francuskoj i Italiji – ali da raste i u Austriji, Belgiji, Danskoj, Grčkoj, Mađarskoj, Holandiji, Poljskoj, Švedskoj i Švajcarskoj. Istraživači konstatuju da populisti još nisu dobili izbore u Evropi, ali da su u mnogim zemljama pomerili politički gravitacioni centar. U Španiji i Irskoj su doprineli fragmentaciji parlamentarnih partija i komplikovali proces formiranja efektivnih vlada. Primećuje se da populizam nije samo zapadni fenomen, već da jača u raznim zemljama širom sveta uključujući Brazil, Filipine i Tursku, u kojoj polarizacija raste od 2010. U tom kontekstu analitičari pominju i Rusiju koja demonstrira povećano "spoljnopolitičko samopouzdanje" pa i skretanje pogleda "ka unutra", i u Južnoj Africi, Burundiju, Gambiji...

»

RASTUĆA POLARIZACIJA I KRIZA DEMOKRATIJE

Posle izbornih šokova prethodne godine, mnogi su se pitali da li kriza takozvanih matičnih, "mejnstrim" političkih partija u zapadnim zemljama odražava dublju krizu same demokratije, da li će "pasti sistem", što kažu ova "tviter-finger" – prst na tviteru – deca, a njihovi prstići se pretvoriti i "triger-finger" – prst na okidaču.

U vreme brzih ekonomskih i tehnoloških promena produbljuju se socijalne i kulturne polarizacije i širi se ona vrsta emotivne političke debate u kojoj istina više nije važna i u kojoj se politika sve češće definiše preko uspona harizmatičnih jakih ličnosti.

Reč godine u Oksfordskom rečniku engleskog jezika je *post-truth* (posle istine), koja označava okolnosti u kojima su objektivni fakti manje uticajni na formiranje javnog mnjenja od apela na emocije i na lična verovanja. Izbori u Americi rasplamsali su debatu o sajber ratu i tviter politici i s tim povezanim "lažnim vestima" (*fake news*), o načinu na koji se informacije u doba "civilnog novinarstva" proizvode, distribuiraju i dele.

GENERACIJSKI JAZ

U istraživanjima poslatim u Davos ima mnogo dijagnoza koje govore o tome da ta kriza mora da ima dublje socijalne, ekonomske i psihološke uzroke.

Populisti u borbi protiv establišmenta sada ističu teme vezane za nacionalni identitet, kulturne vrednosti i etničko poreklo, dok istraživači registruju da se produbljuje i generacijski jaz vrednosti.

Istraživanje agencije Pju (*Pew research*) otkriva razlike u samoopisivanju između onih koji su u SAD podržali Hilari Klinton i onih koji su glasali za Donalda Trampa: 72 odsto Trampovih glasača opisuje sebe kao "tradicionalne", za razliku od 31 odsto onih koji su glasali za Hilari Klinton.

Te razlike su uočljive po drugim pitanjima: "čast i dužnost su moje osnovne vrednosti" (59 odsto vs 35 odsto); "tipičan Amerikanac" (72 odsto vs 49 odsto), "feminista" (5 odsto vs 38 odsto), "podržavam LGBT prava" (24 odsto vs 66 odsto).

Analize politikologa Ronalda Inglehart a i Pipa Norisa sa Mičigenskog univerziteta ukazuju na to da je populizam, koji je uticao na rezultat glasanja o Bregzitu i na izbor Trampa za predsednika SAD, bio više podstaknut demografskim i kulturnim faktorima nego ekonomskom nejednakošću. Oko 26 odsto starijih i manje obrazovanih glasača kaže da se oseća marginalizovanim i napuštenim u sopstvenim državama – zbog brzih promena u oblastima kao što su seksualna orijentacija, prihvatanje istopolnih brakova, rodni identitet, sekularizam, rasa, multikulturalizam, zaštita životne sredine, međunarodna saradnja.

Čak i u nordijskim zemljama – bogatim, postindustrijskim društvima znanja s relativno homogenom populacijom i modelom socijalnih velikodušnosti – postoje indicije o reakcijama na "progresivne" promene društvenih vrednosti.

Iz toga proističe kulturna šizma, a ako taj problem ne bude rešavan, verovatno će pojačavati druge rizike. S obzirom na starenje populacije, možda se klatno, bar izvesno vreme, neće okrenuti prema vrednostima mlađih generacija, tim pripadnicima medijskog "globalnog sela".

TREĆI SVET

Učesnicima skupa u Davosu su inače predočene mnoge indicije koje pokazuju da su globalizacija i trgovina kreirale rast, konkurentnost i efikasnost i smanjile razliku između ekonomija u razvoju i razvijenih zemalja bogatog dela sveta.

Ekonomske reforme u Kini i drugim zemljama, posebno u Aziji, omogućile su istorijski rast životnog standarda za oko milijardu ljudi nakon 1990. smanjivši udeo onih koji žive u ekstremnom siromaštvu (ispod 2 dolara na dan) sa 35 na oko 10 odsto svetske populacije.

Neoliberalni istraživači su se, naravno, trudili da zaobiđu i pomisao na poređenje globalizacije i neokolonijalizma, ali ipak nisu zaobišli činjenice koje bar ukazuju na to da uspeh u izvlačenju sveta iz bede i surove eksploatacije baš i nije tako veliki: U 1980-im kakao-farmer je dobijao 18 odsto vrednosti table čokolade, a danas samo 6 odsto. U ekstremnim slučajevima kompanije koriste prinudni rad, kao što predionice pamuka u Indiji, na primer, koriste rad devojčica.

U nerazvijenom delu sveta više od 4 milijarde ljudi još nema pristup internetu, a više od 1,2 milijarde ljudi nema ni električnu energiju.

Na dramatičan podatak ukazuje Međunarodna organizacija rada (*The International Labour Organization, ILO*), koja procenjuje da 21 milion prinudnih radnika obezbeđuje korporacijama oko 150 milijardi dolara profita svake godine.

Na drugoj strani, prihodi u 10 najvećih velikih korporacija 2015/16. bili su veći nego prihodi vlada u 180 zemalja zajedno, nalazi Međunarodna konfederacija dobrotvornih organizacija Oksfam u svom brifing papiru, objavljenom pred početak skupa u Davosu.

SPOJENI SUDOVI

Imigraciona kriza, koja proizlazi iz velikih socijalnih i demografskih razlika u svetu, pokazala se kao ekstremno uspešno političko pitanje, koje u kritici establišmenta koriste populisti u zapadnim zemljama.

Međutim, kad se pogledaju demografski podaci, jasno je da to suprotstavljanje migracionom talasu, u zemljama čije se stanovništvo smanjuje i stari, predstavlja bes protiv neminovnosti, udaranje prutom po cunamiju.

SEOBE NARODA:
Svi idu u gradove
Foto: AP

Procene u davoskom insajderskom izveštaju kažu da će migracije nastaviti da teku u naredne dve decenije, pošto će ljudi, tražeći ekonomske mogućnosti, bežati iz zona konflikta i pogoršanih ekoloških uslova.

Godine 2015. bilo je, inače, 244 miliona međunarodnih migranata koji žive u zemljama u kojima nisu rođeni i raseljenih osoba, što je rekord u poslednjih 70 godina. U svetu ima 65 miliona međunarodnih izbeglica i raseljenih osoba. Svaki 112. čovek na planeti je izbeglica.

Prema izveštaju američkog obaveštajnog saveta "Globalni trendovi: paradoks progresa", broj stanovnika će u Africi brzo rasti — zahvaljujući duplo većim stopama fertiliteta od onih u ostatku sveta. Prosečna starost će u Japanu 2035. iznositi 52,4 godine, u Nemačkoj – 49,6, u Evropi – 48. Prosečna starost stanovništva u delovima Afrike, posebno u Somaliji, i u Aziji, posebno u Avganistanu, Pakistanu, Iraku i Jemenu, iznosiće 25 godina.

Nova radna populacija će izlaziti na scenu najviše u Aziji i Africi, u zemljama koje sada imaju teškoće da kreiraju nova radna mesta zbog neadekvatne infrastrukture, limitirajućih obrazovnih sistema, korupcije i smanjenih mogućnosti za žene. Te zemlje su se istorijski pokazale podložnim nasilju i nestabilnosti. Mnoge zemlje će morati da adaptiraju politike zapošljavanja, sisteme vojnog regrutovanja, zdravstvene i penzione sisteme.

Zemlje s mlađom populacijom će morati da se fokusiraju na obrazovni sistem i zapošljavanje.

Ljudi preko 60 godina biće najveća svetska generacijska kohorta, što uz znatan broj nezaposlenih mladih i žena znači da će populacione politike biti predmet podela u srednjem dugom periodu. Najveće opadanje radne snage očekuje se u Evropi i Kini, a nešto manje u SAD.

Demografski trendovi će pojačavati javni pritisak, posebno u urbanim područjima. Nešto više od polovine svetskih stanovnika sada živi u gradovima, a procene kažu da bi do 2050. taj procenat mogao da raste do dve trećine. Godine 1990. bilo je 10 gradova sa preko 10 miliona stanovnika, 2014. ih je bilo 38, a istraživači Departmana UN za ekonomska i socijalna pitanja prognoziraju da će 2035. postojati 41 megagrad. O rastućoj socijalnoj napetosti u tim konglomeratima u analizi dobrotvorne organizacije Oksfam govori opis nekog brazilskog tajkuna, koji, da bi izbegao saobraćajnu gužvu, ide na posao helikopterom koji nadleće prenaseljene favele.

MODERNIZACIJA, GLOBALIZACIJA I NJIHOVE ŽRTVE

Analitičari rizika iz Davosa sugerišu da tehnološke promene predstavljaju mnogo važniji izazov za tržište radne snage nego globalna trgovina ili migracije: svet menjaju AD printing, novi materijali, nanotehnologija, nanostrukture, termoelektrična efikasnost, veštačka inteligencija i roboti, razvoj mašina koje zamenjuju čoveka, inovacije u genetskom inženjerstvu, sintetička biologija, obnovljiva energija, bežični prenos energije, geoinženjering, fiktivni novac bitkoin, "internet stvari", umreženi senzori, pametni lekovi, bioelektronički interfejsi, kosmička tehnologija, mikrosateliti, umrežavanje ljudi i kompjutera...

Tehnologija je istorijski bila kreator novih poslova, ali ih i razara. Automatizacija, veštačka inteligencija i druge tehničke inovacije ugrožavaju opstanak velikog broja radnih mesta duž cele socijalne lestvice razvijenijih društava. Jedna oksfordska studija iz 2016. (*Oxford Martin School*) nalazi da 47 odsto poslova u SAD može biti izloženo riziku zbog automatizacije, jer novi poslovi se ne realizuju brzo i ne realizuju se na istom mestu. Ekonomista britanskog trezora Dijana Kojl konstatuje da je jedan od pokretača sadašnjeg političkog nezadovoljstva u postindustrijskim regionima to što je gubitak posla erodirao čitave zajednice.

I jedna studija OECD-a govori o tome da je oko 80 odsto smanjenja učešća radnika u nacionalnom dohotku između 1990. i 2007. rezultat uticaja tzv. Četvrte tehnološke revolucije koja proizvodi nova pravila, norme, standarde, podsticaje, institucije i nove mehanizme. Samo oko 0,5 odsto današnje radne snage u SAD zaposleno je posle 2000, u istom periodu 1980-ih povećanje zaposlenosti je iznosilo oko 8 odsto.

U studiji kuće Mekinsi (*McKinsey*) 2015. zaključuje se da 45 odsto aktivnosti koje danas obavljaju radnici može biti automatizovano. Tradicionalni centri proizvodnje u razvijenim ekonomijama su ispražnjeni kombinacijom primene tehnologije koja zahteva manje radne snage i tzv. *outsourcinga*, angažovanja drugih kompanija radi smanjenja troškova.

Kako vladati novim razvojnim tehnologijama je kompleksno pitanje: prebrza i gruba regulacija može da unazadi progres, ali i nedostatak regulacije može da poveća rizike i da kreira osećanje nesigurnosti kod potencijalnih investitora i inovatora.

KRIZA NEJEDNAKOSTI

Okrivljavanje globalizacije za pogoršanje položaja pripadnika srednje klase nije u skladu s činjenicama. Prema istraživanjima ekonomiste Majkla Hiksa sa univerziteta u Merilendu, 86 odsto radnih mesta u industriji SAD između 1997. i 2007. je izgubljeno zbog tehnološke revolucije i rasta produktivnosti, a manje od 14 odsto zbog (svetske) trgovine.

Antiglobalistički sentiment u zapadnom svetu je raspirivan pre svega zbog rasta nejednakosti, zbog toga što dobiti globalizacije i Četvrte industrijske revolucije nisu adekvatno raspoređene.

Ekonomista Branko Milanović pokazuje da su između 2009. i 2012. prihodi 1 odsto najbogatijih porasli za 31 odsto, a ostalih 99 odsto populacije samo za 0,5 odsto. Najbogatiji su dobijali najviše, posebno tokom globalne finansijske krize u SAD koju su sami izazvali. Oksfam nalazi da 1.810 dolarskih milijardera sa Forbsove liste 2016. (89 odsto njih su muškarci) poseduje 6,5 triliona dolara, koliko poseduje 70 odsto čovečanstva.

Bogatstvo superbogatih (koji imaju mogućnost da angažuju najbolje stručnjake i najbolje strategе i savetnike) od »

ROBOTIZACIJA:
Mašine zamenjuju ljude
Foto: AP

2009. se uvećavalo prosečno za 11 odsto godišnje. Bogatstvo Bila Gejtsa je od 2006. uvećano za 50 odsto (25 milijardi). Jedan od najbogatijih ljudi na svetu, Karlos Slim, kontroliše oko 70 odsto mobilne mreže i 65 odsto fiksne telefonije u Meksiku, što odgovara vrednosti 2 odsto BDP-a te zemlje.

U donjem delu tabele, i zapadna srednja klasa je "isceđena", pošto je globalni bum smanjivanja troškova i pojeftinjenja industrijskih proizvoda pogodio zaposlenost i plate radnika u SAD i u Evropi. Prema OECD-u, realni prihodi domaćinstva u SAD, Nemačkoj Japanu, Italiji i Francuskoj porastao je za manje od 1 procenat godišnje od sredine 1980. i za vreme globalne finansijske krize 2008. Mekinsi pretpostavlja da je 2014. dve trećine domaćinstava u razvijenim zemljama imalo prihode manje nego 2005. Jedno istraživanje pokazuje da se 540 miliona mladih ljudi u 25 razvijenih ekonomija suočava s perspektivom da bude siromašnije od roditelja.

Da bi obezbedile profite za one na vrhu, kompanije cede svoje zaposlene i proizvođače. Direktor najveće informatičarske firme u Indiji zarađuje 416 puta više od prosečnog radnika te kompanije.

Analiza globalnih rizika iz Davosa, ukazujući na potrebe da se reformiše savremeni tržišni kapitalizam, izdvaja pet ključnih izazova s kojima se suočava savremeni svet: prva dva pripadaju ekonomskim kategorijama i tiču se povećanih razlika u prihodima i bogatstvu, za koje se pretpostavlja da će se verovatno povećavati i u narednih deset godina.

U istraživanju o percepciji globalnog rizika (*Global Risks Perception Survey GRPS*) najviše ispitanika je reklo da ih brinu "rastuće razlike u prihodima i bogatstvu". Česti odgovori opisivali su nezaposlenost i socijalnu nesigurnost. Broj Amerikanaca u dobi između 25. i 64. godine života koji traže posao je najveći posle Velike depresije tridesetih godina prošlog veka.

Da će u narednih deset godina vladati tendencija "povećanja polarizacije" smatra 31 odsto anketiranih, a "pojačani nacionalni sentiment" pominje njih 14 odsto. U toj anketi se često ispoljavaju i negativni stavovi o "neuspehu nacionalnih vlada".

Jačaće, dakle, zahtevi da se postigne veći privredni rast, ali će se povećavati i polarizacije u društvima i otežavati vladavinu.

MAJČINO MLEKO POLITIKE

Najnovije turbulencije pokazuju da neku dijagnostičku vrednost za razumevanje nastalih prilika ima i stara američka izreka da je novac majčino mleko politike.

Oksfamova analiza nalazi da deo bogatstva "onih 1 odsto" dolazi zahvaljujući talentu, snalažljivosti preduzetnika, da bogatstvo trećine milijardera proizlazi iz nasledstva, ali da čak 43 odsto tog bogatstva može biti povezano s "burazerskim" ili "pajtaškim" kapitalizmom, takozvanim kronizmom (*cronyism*).

Mnogi superbogataši kupuju politički ishod koji žele, konstatuju istraživači Oksfama, navodeći primer povezan s "iznenađenjem u Americi" koje u Vašington dovodi ljude iz Ekson mobajla i "Džefri Saksa": milijarderi braća Koh, koji su, inače, dosta uložili u takozvanu *fraking* tehnologiju vađenja nafte, navodno imaju jak uticaj na američku konzervativnu politiku SAD, kontinuirano doprinose diskreditaciji poziva u akciju protiv klimatskih promena, podržavaju mnoge uticajne ekspertske grupe (*think tanks*), a navodno su pomagali, mada to negiraju, i Pokret Čajanka (*Tea Party movement*), mešavinu libertarijanskih, populističkih konzervativnih aktivista koji su istupali protiv reforme zdravstvenog osiguranja Obamaker.

Ni pioniri novih tehnologija tu nisu izuzetak: Alfabet, matična kompanija korporacije Gugl, postala je jedan od najvećih lobista u Vašingtonu koji konstantno pregovara u Evropi o antimonopolskim pravilima i porezima. Ekonomista sa Univerziteta Berkli Gabrijel Cukman pretpostavlja da je 7,6 triliona dolara sakriveno u ofšor destinacijama. Afrika u ofšor destinacijama gubi 14 milijardi dolara poreza, što je po proračunima Oksfama dovoljno da se plati zdravstvena zaštita kojom bi mogli da se spasu životi milion dece i da se zaposli onoliko učitelja koliko je potrebno da sva afrička deca idu u školu. Kenija gubi 1,1 milijardu dolara godišnje zbog poreskih izuzetaka za korporacije, što je dva puta više od zdravstvenog budžeta u zemlji u kojoj je verovatnoća da će žena umreti na porođaju 1:40.

I neki milijarderi (kao Nik Hanauer, američki milijarder, preduzimač, koji jaše na tehnološkom talasu, a bio je jedan od prvih investitora u korporaciji onlajn trgovine Amazon) govore o tome da nijedno društvo ne može izdržati toliku nejednakost.

Londonski "Ekonomist" pak nešto mirnije gleda na tu protivrečnost kada u tekstu pod naslovom "Biznis će se prilagoditi eri populizma" konstatuje da su kompanije i njihovi šefovi sada uhvaćeni u procep između interesa akcionara i volje naroda. Između 1990. i 2007. kompanije širom sveta su išle udesno, rukovodeći se pohlepom akcionara za većim profitom, a da će, predviđa "Ekonomist", krenuti nazad, pošto se širom sveta širi revolt kojim birači saopštavaju da žele da kompanije investiraju više kod kuće, da zapošljavaju više ljudi i glasaju za političare koji tvrde da će se to desiti. Njihovi akcionari će se ljutiti, ali ne mnogo. Ne očekujte krizu, jer sistem je prilagodljiv. Nema konačne pobede – samo stalna, pragmatična prilagođavanja. ¶

MILAN MILOŠEVIĆ

ZORAN STANOJEVIĆ

Miči mi se s naloga

Promeniti stanara Bele kuće je složen zadatak koji teče relativno glatko zahvaljujući iskustvu. Gledano spolja, odmah posle položene zakletve novi predsednik prati odlazećeg, koji poslednji put mahne sa stepenika helikoptera i to je to. Nema vraćanja po nešto zaboravljeno.

Promeniti vlasnika Tviter naloga @POTUS je drugi par rukava, kako Englezi i Amerikanci vole da kažu. A ti rukavi su, čini se, mnogo duži nego što se mislilo, te se o njih već danima spopliću.

Pomenuti nalog pripada predsedniku SAD i skraćenica je njegove titule. Postoji od maja 2015, što znači da je nalogom upravljao samo jedan predsednik, ne postoji iskustvo predavanja naloga sledećem. Prvi problem je utvrditi da li je Tviter nalog ličan, odnosno suštinski pripada Obami ili je to institucija poput Bele kuće, to jest zgrade? Tviter je to rešio tako što je sve pratioce (14 miliona) naloga zadržao na zvaničnom, ali i automatski prebacio da prate novi nalog bivšeg predsednika @POTUS44. Tek tada je nastao haos. Ispostavilo se da mnogi nisu želeli da prate predsednika Trampa, ali im nije uspevalo da ga "otprate" ili blokiraju i samostalno pređu kod Obame. Šta god radili, Tviter ih je zadržavao na oba mesta. Kompanija tvrdi da je u pitanju bag koji će ubrzo biti rešen. Trenutno oba naloga imaju identičan broj pratilaca. Što otvara drugo pitanje, a to je šta je sa onima koji prate predsednika ali nisu zainteresovani da prate bivšeg? Zašto su svi automatski prebačeni, odnosno zašto se bivši predsednik ne bori sam za pratioce kao bilo koji tviteraš? Opet, zašto bi novi došao na gotovo umesto da i on sam stiče pratioce od nule (@realdonaldtramp ima više od 20 miliona pratilaca, inače)? I da li oba Buša, Klinton i Karter takođe imaju pravo na svoj Potus sa brojem? O trošku države, naravno.

Konačno, svi se pitaju koji će od dva Trampova naloga biti relevantan, dosadašnji privatni ili ovaj državnički. Dodatno se stvar komplikuje činjenicom da je Trampu uručen zvanični smartfon koji jedino sme da koristi jer je posebno zaštićen. Ne zna se na kom sistemu radi (verovatno Vindouz) niti koje aplikacije su mu omogućene. Obama je, takođe, prvi predsednik koji je koristio mobilni, ali mu je bilo drastično ograničeno s kim može da komunicira i čemu sme da pristupa. To će pozdraviti Trampova pres-služba budući da su novinari imali njegov privatni broj i nisu se libili da ga pozovu preskačući sve brane koje su pi-arovi postavili. Da ne govorimo o tvitovanju u sitne sate, koje je tek njegov tim dovodilo do ludila.

Istovremeno sa polaganjem zakletve lansiran je to jest redizajniran i sajt *whitehouse.gov*. Tu je već promena išla lagano, Tramp se uselio kao u Ovalnu sobu, zadržao je zidove (linkove), ali je promenio nameštaj (sadržaj). Kliknete li na sačuvanog Obamu iz favorita, dobićete uozbiljenog Trampa koji obećava da će učiniti više nego bilo ko pre njega. Ko bi sumnjao? ¶

PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz Srbije **u redakciji**	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—		1,49 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—		5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	2600 RSD	**1500 RSD**	23,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	3600 RSD	**2000 RSD**	30,00 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	4300 RSD	**2900 RSD**	37,00 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	5800 RSD	**3800 RSD**	50,00 EUR

Opcija **PDF** podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. **ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVA ISTI NALOG.** PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h. Tokom promotivnog perioda za ovu vrstu uplate važi poseban popust (vidi tabelu levo).

Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com**, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Trg Republike 5, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj 160-302538-91.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

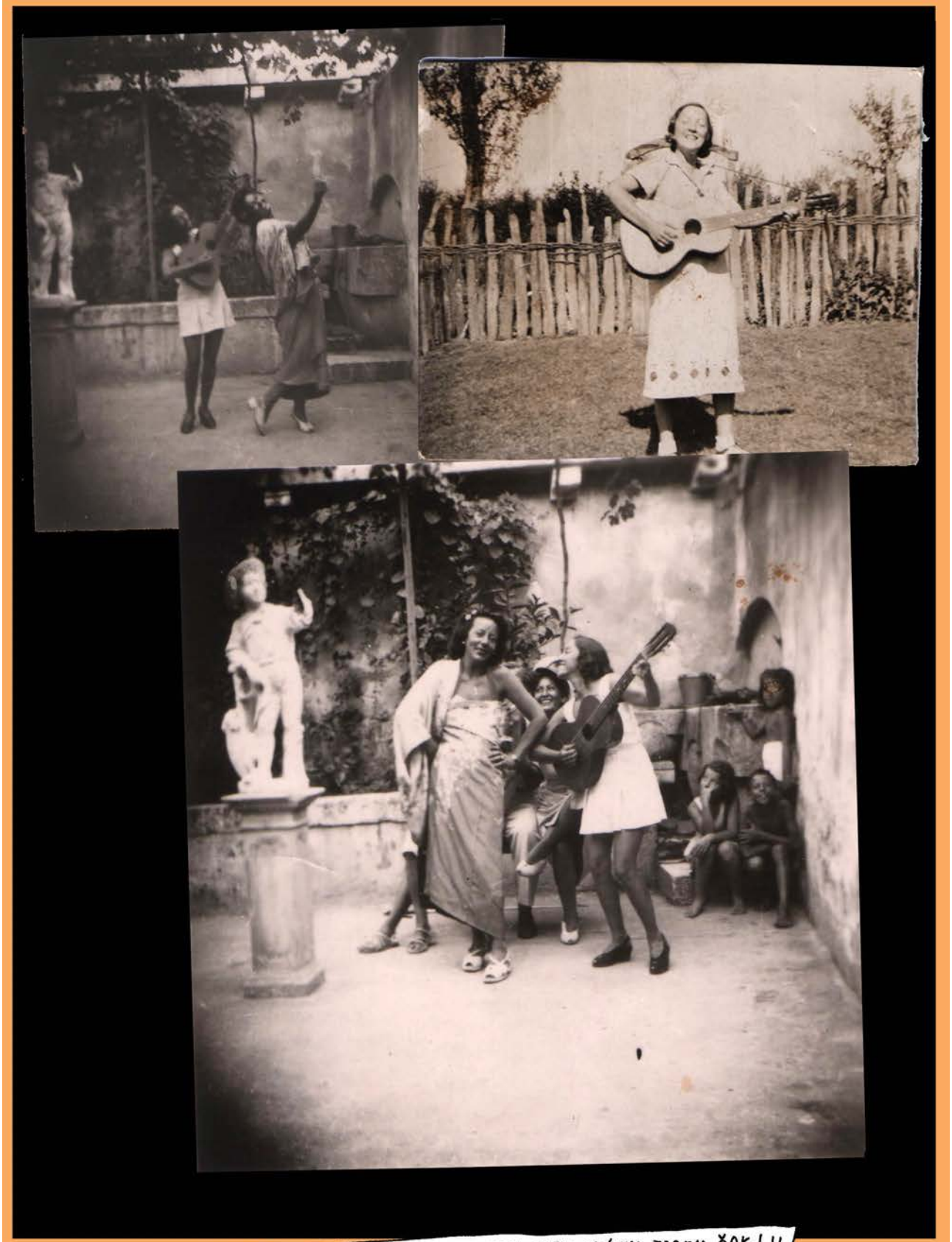
Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

ZABAVE DVADESETIH

ALEKSANDAR ZOGRAF.

MOŽDA I ZBOG OLAKŠANJA KOJE JE NASTUPILO NAKON ZAVRŠETKA SVETSKOG RATA, DVADESETE GODINE SU OSTALE UPAMĆENE PO TULUMIMA I ZABAVAMA. NA FOTOGRAFIJAMA IZ RUSKE ŽENSKE GIMNAZIJE U NOVOM BEČEJU, KOJE SAM IMAO SREĆE DA PRONAĐEM NA BUVLJOJ PIJACI, ZABELEŽENE SU PROBE PRIREDBI KOJE JE ORGANIZOVALA RUSKA IZBEGLIČKA ZAJEDNICA U KRALJEVINI JUGOSLAVIJI. ISTU GIMNAZIJU JE POHAĐALA I TOLSTOJEVA UNUKA, KOJA ĆE, NAKON BORAVKA U NOVOM BEČEJU, U PREDRATNOM PARIZU OSTVARITI PEVAČKU KARIJERU, POD PSEUDONIMOM **VERA TOL.**

DVADESETIH JE DOŠLO I DO PRAVE EKSPLOZIJE KUĆNIH ZABAVA, ČAK I U MALOJ SRBIJI, O ČEMU SVEDOČE OVE FOTOGRAFIJE. MALO MASKIRANJA, INSTRUMENT, BILI SU DOVOLJNI ZA DVORIŠNU ZABAVU, MAKAR PUBLIKU ČINILI SAMO KLINCI IZ KOMŠILUKA...

Izlozi velegrada

Grad veliki, evropski. Ukrašen za praznike, ništa raskošnije nego naša prestonica, pa i moj grad. Jeste bogatije u prodavnicama zvučnih imena, tu su ogromne jelke, kao da su se takmičili čija će biti veća i bogatije ukrašena. I kupaca je mnogo, premnogo. Kupuju se pokloni za Božić, pakuju se luksuzno. Sve je u ovom gradu podređeno dizajnu, lepoti, toliko je to naglašeno da ponekad nervira. I naplaćeno, to, ta lepota i umešnost pakovanja. Za svoju unuku kupujem. Na pitanje da li hoću da se zapakuje, odgovaram potvrdno. Račun je šok, gutam knedlu i napolju hvatam vazduh. Sad postajem svesna poklona koje prijatelji donose, u velikim su kesama, nezapakovani. Jasno mi je i zašto se deca dive mom poklonu i zašto naglašavaju da sam mnogo poklona već donela i zašto tako pažljivo otpakuju i još pažljivije slažu tu ambalažu.

Prodavnice sa donjim vešom kao da su namenjene Kazanovinim ljubavnicama, pitam sina ima li u ovom gradu igde običnog pamučnog veša, on se smeje i prevodi snajki, smejemo se sve troje i, kako se približavamo pijaci, ushićeno zaključujem da ipak ima mesta i za nalaženje običnih odevnih predmeta. Šetam sa Bjankom. Zima je, a ona uporno skida svoje cipelice. Kao da se igra sa mnom, izaziva me. Dobri ljudi trče za nama i cipelica nalazi malog nestaška. Primećujem da su imena ulica napisana na kamenim pločama, piše i šta je bio nosilac imena ulice i kad je živeo. Lepo. Ljudi su nasmejani, užurbani, raznih boja, sa raznih kontinenata. Sunčano je, ali hladno. Ispred mene idu dva mladića, na bose noge obuli su prelepe meke mokasine, obučeni kao za neku reviju. Nose pod rukom veliki beli koverat od tvrdog papira, ošišani moderno, mršavi izrazito, sigurno žure na neki kasting. Toga je ovde uvek. I onda, spazim da jedan od njih ima pocepane pantalone, seva zadnjica, leprša konac dužine oko metar, kao propeler. Smeškam se, zaustavljena u hodu. Ne znam šta li će taj nesrećni detalj učiniti ovom mladom stvorenju koje se smrzava na ulici u potrazi za svojom srećnom zvezdom na modnoj pisti.

Stariji bračni parovi! Moje istinsko divljenje i tiho analiziranje svega što tako harmonično i sa lakoćom demonstriraju. Oni su nešto čega nema više na ulicama naših gradova. Sve je na njima kvalitet, počev od cipela, njene ravne ili na malu puniju petu, njegove kao iz dobrog starog filma, ona ima suknju od punijeg štofa, malo ispod kolena, i čarape boje suknje ili ih je podesila sa bojom jakne, kosa savršeno nemarno očešljana, a nijedna dlaka nije van kontrole, preko ramena joj visi mala tašna, marku nije potrebno znati, sama sve kazuje, on ima pantalone u tonu sa njenom suknjom, jakna je nonšalantno zakopčana, taman toliko da se može videti divni kašmirski džemper i oko vrata šal ili ešarpa, detalj koji dopunjuje taj ram na koji savršeno ležu taman ten i proseda gusta kosa. Gledam jedan takav par i govorim sinu: "Eto, o tome sam ti pričala, o tim divnim bračnim parovima što svojom pojavom skreću moju pažnju i izazivaju blagu zavist, što, dok ih pratim pogledom, tragam za nekim nestalim slikama sa naših ulica i što se pitam dokle sme da ide srozavanje dostojanstva življenja starijih ljudi. Ovi stare kako su i živeli, stabilno i samosvesno." Sin se zaštitnički saginje i grli svoju "malu mamu cipele broj 36", kako je to lepo pisao naš Branko V. Radičević, a kako se šalimo moji sinovi i ja kad me jedan isprać a na put do drugoga. Zagledana u šareni izlog, slaba su mi tačka marame i ešarpe, vodim unutrašnji monolog odbijajući želju da popunim kolekciju. Pažnju mi privuče neobična slika. Auto sa zatamnjenim staklima je bočno od mene. Neko otvara vrata i zatvara ih. Posle nekoliko ponovljenih otvaranja i zatvaranja, izlazi čovek nervoznih pokreta, brzo baca pogled oko sebe, sekund se zadrža i na meni, potom otvori vrata auta i izvuče devojčicu, vitku, kao breza, mladu, sa licem bebe, Kineskinju, oko petnaest godina, ona ne može da stoji na nogama, leluja, on joj prebaci ruke preko ramena i povede je. Dete ima na sebi helanke i nešto kao tunika, na helankama je puno neke slame, posrće, on je vuče. Strah me sprečava da gledam za njima, ipak vidim da on ima zelene pantalone, neki stisnut sako i od šarenog platna torbicu na leđima. Da li je i ona došla da odsanja svoj modni san, a lepa je, prelepa, da li, da li... roditelj u meni se naježio, bivši prosvetar se uzdrmao. Ledena jeza te velegradske slike dugo mi nije dala mira.

Novogodišnja noć. Zaspala mi na rukama, uz tamburaše s Dunava, moja princeza. Trešti Milano od pucnjave. Ma, to nisu petarde!? To Ćineze, tako kažu za Kineze, pokazuju šta znaju i umeju. Kažem sinu da, eto, nismo samo mi Balkanci oni koji šenluče bučno, a on odgovara: "Ovde će to trajati sat, tamo kod nas počne sa prvom slavom i traje li traje!" Prokrčila put i poneka čestitka i stigla do nas. Budna, naša maza, začuđeno nas gleda dok nadvijeni nad krevetićem pevamo za nju: "Zum, zum, zum zum zum, neće tu da vršlja od sad bilo ko..." Auguri! Auguri! Ushićena, tapše rukicama, a mi nastavljamo: "Se sei felice e tu lo sai batti le mani..." ¶

KOSA PAKUŠEVSKIJ

Knjige u izdanju nedeljnika

VREME

možete kupiti u:

prostorijama redakcije,
boljim knjižarama,
pouzećem ili preko interneta

informacije na 011/3234-774
ili www.vreme.com

CEO SPEKTAR LOGISTIČKIH USLUGA

DTS nije samo transport, već ceo spektar logističkih usluga, integrisanih u redovno poslovanje klijenta.

DTS nudi kompletan set usluga, transport, skladištenje, špediciju i manipulaciju robom.

DELTA TRANSPORTNI SISTEM

Žorža Klemansoa 37
11000 Beograd
Tel: (+381 11) 3314-305
Fax: (+381 11) 3314-316
www.dts.rs

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec